

Nyinskrivna ungdomar på särskilda
ungdomshem under 1999 – bakgrund,
livssituation och behandlingsbehov

Årsrapport ADAD 99

Årsrapport ADAD 99

**Nyinskrivna ungdomar på särskilda ungdomshem 1999
– bakgrund, livssituation och behandlingsbehov**

Beställes genom Statens institutionsstyrelse SiS
Rapport 1/02
ISSN 1403-1558

EKBLADS

AB C O Ekblad & Co, Västervik 2002

Förord

Centrala uppgifter för Statens institutionsstyrelse, SiS, är forskning, utveckling och klientdokumentation. SiS publicerar därför kunskapsöversikter samt resultat från forsknings- och utvecklingsprojekt som bedöms vara av intresse för utvecklingen av ungdoms- och missbrukarvården i rapportserien "SiS följer upp och utvecklar" samt i en forskningsserie.

I denna rapport redovisas information om de ungdomar som skrevs in första gången på särskilda ungdomshem under 1999. Beskrivningen omfattar ungdomarnas bakgrund, livssituation och vårdbehov.

Informationen har samlats in med hjälp av ADAD-intervjuer som genomförts av personal vid de särskilda ungdomshemmen. ADAD, *Adolescent Drug Abuse Diagnosis*, är en strukturerad intervju som översatts och anpassats till svenska förhållanden av SiS FoU. ADAD ger information inom livsområdena *hälsa, skola, arbete, fritid och vänner, familj, psykisk hälsa, brottslighet, alkohol och narkotika* samt såväl den unges som intervjuarens uppfattning om ungdomarnas hjälpbehov.

Målet är att alla ungdomar skall intervjuas med ADAD vid inskrivningen. De ungdomar som varit inskrivna på en behandlingsavdelning skall följas upp med ADAD:s uppföljningsintervju ett år efter utskrivningen. Vid utskrivning från institutionen insamlas information om vilka insatser som genomförts och den unge intervjuas om sin vistelse. Det insamlade materialet är sammanställt till ett forskningsregister vid SiS.

Det här är den tredje årsrapporten. Rapporten är beskrivande till sin karaktär. En detaljerad tabellbilaga ingår för att både intresserade behandlare och forskare skall ha möjlighet att själva ta del av grundmaterialet.

Dataeditering och framställning av tabellerna har gjorts av Malin Arneng, SiS FoU, som även har sammanställt texten.

Sture Korpi
Generaldirektör

Kerstin Söderholm Carpelan
Bitr FoU-chef

Innehållsförteckning

Förord	3
Sammanfattning	7
1 Inledning	10
Lagstiftningen	10
Särskilda ungdomshem	11
Dokumentationssystem för särskilda ungdomshem	12
ADAD-intervjun	13
Rapportens syfte och disposition	14
2 Material	15
Population och urval	15
Ungdomarnas och intervjuarnas skattningar	18
Datakvalitet	19
Inmatning av uppgifter	20
Bortfall	20
Jämförelser med ungdomar i befolkningen	20
3 Ungdomarnas bakgrund	21
Svensk respektive utländsk bakgrund	21
Uppväxt	22
Aktuell familjesituation	23
Föräldrarnas utbildning och sysselsättning	24
Sammanfattning	25
4 Tidigare insatser och aktuell placering	26
Tidigare behandlingsinsatser	26
Aktuell placering	27
Uppdraget från socialtjänsten	27
Orsaker till placeringen	28
Vistelse före placeringen	30
Sammanfattning	31
5 Ungdomarnas hälsa	32
Ungdomarnas hälsoproblem	32
Ungdomarnas och intervjuarnas skattningar	34
Sammanfattning	35

6 Skola	36
Ungdomarnas skolgång	36
Problem och trivsel	36
Ungdomarnas och intervjuarnas skattningar	38
Sammanfattning	38
7 Arbete	40
Erfarenhet av arbete	40
Ungdomarnas och intervjuarnas skattningar	40
Sammanfattning	41
8 Fritid och vänner	42
Vänner och hur ungdomarna tillbringar sin fritid	42
Flickvänner och pojkvänner	43
Ungdomarnas och intervjuarnas skattningar	43
Sammanfattning	44
9 Familj	46
Ungdomarnas familjeförhållanden	46
Kontakten med mor och far	47
Misshandel och sexuella övergrepp	49
Ungdomarnas och intervjuarnas skattningar	50
Sammanfattning	51
10 Psykiska och känslomässiga problem	53
Känslor, reaktioner och beteenden	53
Självförtroende och kontakten med andra	53
Nedstämdhet och självdestruktivitet	54
Bristande kontroll och förvrängd verklighetsuppfattning	55
Psykiska besvär	56
Depression, självmordstankar och ätstörningar	56
Oro och svårighet att kontrollera beteende	57
Antal dagar med psykiska besvär	58
Tidigare vårdinsatser	58
Ungdomarnas och intervjuarnas skattningar	59
Sammanfattning	59

11 Brottslighet	62
Ungdomarnas brottslighet	62
Brottslighet året före inskrivningen	62
Brottslighet tre månader före inskrivning	63
Kontakter med rättsväsendet	64
Ungdomarnas och intervjuarnas skattningar	65
Sammanfattning	65
12 Alkohol och narkotika	67
Ungdomarnas tobaksvanor	67
Alkohol	67
Narkotika	68
Användning en typisk månad	69
Tidigare behandling för missbruk	70
Ungdomarnas och intervjuarnas skattningar	70
Sammanfattning	72
13 Implikationer för behandling	74
Referenser	76
Bilaga: Tabeller	79
Material (2:A–2:I)	79
Ungdomarnas bakgrund (3:A–3:U)	83
Tidigare insatser samt nuvarande placering (4:A–4:T)	92
Ungdomarnas hälsa (5:A–5:L)	98
Skola (6:A–6:M)	102
Arbete (7:A–7:E)	106
Fritid och vänner (8:A–8:T)	108
Familj (9:A–9:V)	114
Psykiska och känslomässiga problem (10:A–10:J)	123
Brottslighet (11:A–11:O)	128
Tobak, alkohol och narkotika (12:A–12:R)	135

Sammanfattning

I rapporten ges en bild av livssituationen för ungdomar som 1999 för första gången placerades på särskilda ungdomshem. Av totalt 699 nyinskrivna ungdomar har 425 intervjuats med ADAD-intervjun. Ytterligare 45 har intervjuats men tackat nej till att ingå i forskningsregistret. ADAD-intervjun omfattar nio livsområden; fysisk hälsa, skolgång, arbete/sysselsättning, fritid och kamratkontakter, familjeförhållanden, psykisk hälsa, brottslighet samt användning av alkohol och narkotika. Information ges även om ungdomarnas bakgrund och uppväxtförhållanden, tidigare insatser samt orsaker till placeringen på särskilda ungdomshem. I materialet utgör pojkarna 69 procent och flickorna 31 procent. 52 procent av ungdomarna är 15 år eller yngre, 35 procent i åldern 16–17 år och 13 procent är 18 år eller äldre. Drygt hälften har svensk bakgrund, en tredjedel utländsk bakgrund där båda föräldrarna är födda i annat land än Sverige och tretton procent har både svensk och utländsk bakgrund. Bland ungdomar med utländsk bakgrund är andelen pojkar högre än i gruppen totalt.

Sammantaget pekar informationen på en mycket problematisk situation för de ungdomar som placeras på särskilda ungdomshem. Under uppväxten lever successivt en allt mindre andel med sina bägge föräldrar. Enbart en femtedel av ungdomarnas föräldrar sammanlever vid intervjutillfället. Många av ungdomarna har erfarenhet av tidigare behandlingsinsatser, två femtedelar på behandlingsinstitution och en lika stor andel i familjehem. De flesta är omedelbart omhändertagna enligt LVU § 6. Hälften har placerats på de särskilda ungdomshemmen för att utredas.

Problem av mer psykosomatisk karaktär såsom sömnproblem och huvudvärk är vanligt förekommande. En fjärdedel har problem av mer kronisk karaktär och allergi/astma är vanligt. Skolproblem kan relateras till inlärningsproblem, beteendet i skolan och inställningen till skolan. Ungdomarna uppger bland annat att de har misslyckats i skolan, uppträtt störande och varit skoltrötta. Ungdomarnas fritid tillbringas både med vänner som begår brott eller använder narkotika och sådana som inte har dessa problem.

Ungdomarna tror att föräldrarna är besvikna på dem men uttrycker också själva besvikelse gentemot föräldrarna. En del föräldrar har egna problem såsom psykiska besvär eller problem med alkohol eller narkotika. Två femtedelar av ungdomarna har blivit utsatta för fysisk misshandel av någon som varit som en föräldrafigur, en nästan lika stor andel har blivit utsatt för psykisk misshandel och åtta procent uppger att de har utsatts för ett sexuellt övergrepp av en person de stått i beroendeställning till.

Tjugonio procent av ungdomarna uttrycker hopplöshet inför framtiden, 18 procent anser att det vore bättre om de var döda. Trettiotvå procent är rädda för att ska-

da andra och sjutton procent känner för att skada sig själva. Nära hälften av ungdomarna har någon gång upplevt en allvarlig depression och en femtedel har försökt att begå självmord. Två femtedelar har någon gång haft problem med våldsamt beteende. Tjugonio procent har mått psykiskt dåligt under en vecka eller mer månaden före inskrivning.

Ungdomarna är mycket brottsaktiva. En stor andel var inblandade i brott året före inskrivningen och totalt sett har många åkt fast för polisen någon gång. Misshandel har 47 procent varit inblandade i året före inskrivningen. Fyrtioåtta procent uppger att de har problem med rättsväsendet.

Fyra femtedelar uppger att de röker dagligen. Ungdomarna har i stor utsträckning prövat narkotiska preparat någon gång, främst hasch som 55 procent använt. 30 procent har använt amfetamin utan att ha injicerat. Nio procent av samtliga ungdomar har injicerat amfetamin eller heroin någon gång. En "typisk" månad det senaste året uppger 29 procent att de använder hasch två gånger eller oftare. Elva procent använder amfetamin oralt och fyra procent använder heroin oralt minst två gånger under en vanlig månad. Nästan tre femtedelar tror att deras konsumtion av alkohol och narkotika skadar deras hälsa.

Både pojkarna och flickorna har en allvarsam situation. Pojkarna är mer brottsliga än flickorna. Flickorna har större problem än pojkarna avseende fysisk och psykisk hälsa samt familjerelationer. Flickorna har upplevt fler separationer och uppbrott än pojkarna. De lever i mindre utsträckning med sina föräldrar, har oftare varit placerade i familjehem. Flickorna uppger oftare att de har upplevt misshandel av olika slag samt sexuella övergrepp. De har oftare pojkvänner som har olika slags problem. Flickorna har både varit deprimerade i stor utsträckning och haft svårt att kontrollera våldsamt beteende. Två femtedelar har gjort självmordsförsök.

De äldre ungdomarna har betydligt oftare missbruksproblem än de yngre. De äldre har i stor utsträckning tidigare fått behandlingsinsatser. De yngsta ungdomarnas problem såsom psykisk ohälsa bör emellertid särskilt uppmärksammas, samt att många har begått våldsbrott under året före inskrivningen.

Påtagligt är att ungdomarna vill få hjälp med sina problem, framförallt för skolproblem och familjerelationer. Ungdomarna vill även få hjälp med psykisk och fysisk hälsa, med problem kring fritid och vänner, med brottslighet samt narkotikaproblem. Flickorna vill oftare få hjälp med fysisk hälsa, familjerelationer och sin psykiska hälsa än pojkarna. Pojkarna vill oftare få hjälp med brottslighet än flickorna. De äldre ungdomarna vill i större utsträckning än de yngre få hjälp för problem med hälsa, missbruksproblematik samt med psykisk problematik. Intervjuarna bedömer att ungdomarna har stora behov av insatser inom de flesta livsområden, förutom vad gäller fysisk hälsa.

En jämförelse mellan 1998 och 1999 års ADAD

I den här rapporten redovisas ungdomar som skrivs in för första gången på en SiS-institution under 1999. Tidigare år har alla ungdomar, även sådana som varit inskrivna tidigare, ingått i den grupp som beskrivits. Som väntat innebär det att en större andel unga (12–15 år) ingår i populationen. Ju äldre problemungdomar desto större är risken att de varit inskrivna tidigare. En tendens är att åldersgruppen 16–20 år har något mindre problemtyngd jämfört med samma åldersgrupper för 1998.

När det gäller bakgrundsvariablerna är skillnaderna, förutom för ålder, små. Vad gäller tidigare insatser och nuvarande placeringar är det något färre i 1999 års population som varit placerade på behandlingshem tidigare och något fler som är omedelbart omhändertagna enligt LVU § 6. Det är också något fler pojkar som placerats p g a brottslighet. Ifråga om fysisk hälsa är inte skillnaderna särskilt stora men tendensen att man har lite färre hälsoproblem och att andelen som behöver hjälp med hälsa är något lägre. Det är också något fler som går i skolan, lite färre som hoppat av skolan men fler som blivit avstängda. I övrigt är skillnaderna försumbara. Inom området fritid och kamrater är skillnaderna mycket små. Dock använder fler av de sexuellt aktiva, särskilt flickorna, preventivmedel, vilket är positivt. Däremot är det betydligt fler flickor i åldersgruppen 18–20 år som varit gravida och gjort abort jämfört med 1998 års flickor.

När det gäller familjesituationen finns inga större skillnader. Dock har en större andel flickor angett fysisk misshandel jämfört med 1998 års inskrivna flickor. När det gäller den psykiska hälsan uppger fler av de yngre att de lätt hamnar i bråk. Bland de äldre är det fler som inte har så många psykiska hälsoproblem. Den äldre gruppen är inte lika psykiskt belastad som de äldre i 1998 års material.

För brottslighet finns tendensen att alla åldersgrupperna är mer brottsaktiva, särskilt när det gäller vissa brott som förargelseväckande beteende och vapeninnehav. Bland pojkar har även trafikbrott ökat och bland flickor klotter och misshandelsbrott. De yngre ungdomarna (12–15 år) har i större utsträckning begått narkotikabrott, visat förargelseväckande beteende, trafikbrott, misshandel och vapeninnehav jämfört med de yngre redovisade 1998.

Vad avser missbruk av alkohol och narkotika är tendensen snarast att det bland de yngsta är fler som inte använt alkohol eller droger jämfört med 1998 års grupp. Bland de äldre, 16–20 år, har en större andel använt hasch, men däremot har färre använt amfetamin, opiater och andra droger.

För en jämförelse med 1997 och 1998 års populationssammansättningar se kapitel 2, Material.

1 Inledning

Ungdomar som erhåller vård och behandling för beteendeproblem – missbruk, kriminalitet eller annat socialt avvikande beteende – har i regel en mycket besvärlig livssituation. Splittrade uppväxtförhållanden i socialt utsatta familjer är vanligt och relationerna till föräldrar och andra närstående präglas av instabilitet och otrygghet. Ungdomarna uppvisar psykiska eller psykologiska problem. Många har kunskapsluckor orsakade av bristfällig eller avbruten skolgång samt läs- och skrivsvårigheter. En komplex och mångfacetterad problematik kännetecknar dessa ungdomars situation (Armeliuss et al, 1996).¹

Lagstiftningen

En grundläggande princip i svensk lagstiftning är att barn och ungdomar har rätt att växa upp under trygga och goda förhållanden. Kommunernas socialnämnder har ett särskilt ansvar för barn i en svår situation och skall i nära samarbete med hemmen sörja för att barn och ungdomar, som riskerar att utvecklas ogynnsamt, får det skydd och stöd de behöver.

Kommunernas arbete med barn och ungdomar styrs framförallt av tre lagar; socialtjänstlagen (SoL), lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) samt föräldrabalken. Beslut om utredningar och insatser i frivilliga former fattas med stöd av SoL. När barn eller unga behöver vård men föräldrarna och/eller den unge inte samtycker kan socialnämnden ansöka hos länsrätten om vård med stöd av LVU. LVU är en social tvångslag som kan tillämpas när barn riskerar att fara illa till följd av missförhållanden i hemmet (2 §) och när ungdomar utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende (3 §).

Om den unge bedöms befinna sig i en akut allvarlig situation kan ett omedelbart omhändertagande göras enligt 6 § LVU. Exempel på sådana situationer är när ungdomar begått allvarliga eller upprepade brott, när de påträffas i socialt oacceptabla miljöer eller när det bedöms att en utredning inte kan genomföras med den unge och dennes familj. Beslut om omedelbart omhändertagande kan i brådskande fall fattas av socialnämndens ordförande men måste underställas länsrätten och om socialnämnden önskar ansöka om vård enligt 3 § LVU skall det göras inom fyra veckor. Av alla ungdomar som blir föremål för vård enligt LVU placeras ungefär två tredjedelar i familjehem eller andra former av institutionsvård eller behandlingshem och en tredjedel på särskilda ungdomshem.

¹ Inledningskapitlet baseras på Söderholm Carpelan, Hermodsson & Öberg (1997a).

En annan viktig princip i Sverige är att ungdomar under 18 år skall erhålla vård och inte straff om de begår brott. Straffmyndighetsåldern är 15 år.² Vid misstanke om mindre allvarlig brottslighet för ungdomar under 18 år kan åklagare efter yttrande från socialnämnden besluta om åtalsunderlåtelse enligt lagen om särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LuL). Om det finns ett väsentligt allmänt eller enskilt intresse som kan åsidosättas vid åtalsunderlåtelse, till exempel vid upprepade brott, kan rätten besluta att överlämna åt socialnämnden att ge den unge vård inom socialtjänsten enligt LVU eller SoL. Socialnämnden beslutar om vilken slags vård den unge skall få. Överlämnandet stadgas i 31 kap 1 § Brottsbalken och kan även kombineras med bötesstraff eller samhällstjänst.

Sedan den 1 januari 1999 finns en ny påföljd för ungdomar som begår brott, slutet ungdomsvård. Vid allvarligare brottslighet, som den unge begått före 18 års ålder, där påföljden enligt 30 kap Brottsbalken borde vara fängelse skall domstolen bestämma påföljden slutet ungdomsvård under viss tid, lägst 14 dagar och högst fyra år. Påföljden regleras i en särskild lag, Lag om verkställighet av slutet ungdomsvård (LSU).

Särskilda ungdomshem

För ungdomar som behöver stå under särskilt noggrann tillsyn och som uppfyller kriterierna i 3 § LVU, skall det enligt 12 § LVU finnas särskilda ungdomshem. Vid de särskilda ungdomshemmen kan ungdomarna förutom att vistas på låst avdelning även avskiljas och visiteras, vilket regleras i 15–20 §§ LVU och 26–28 §§ Socialtjänstförordningen. Ungdomar som döms enligt lagen om slutet ungdomsvård (LSU) vårdas också på särskilda ungdomshem efter ett eget regelverk.

Socialnämnden ansöker om plats på ett särskilt ungdomshem vid en placering enligt LVU eller SoL. Ungefär 1000 ungdomar placeras varje år. I många fall finns beslut om omedelbart omhändertagande. Socialtjänstens uppdrag innebär ofta att institutionen skall genomföra en utredning eller att akut vårda ungdomarna. De flesta av dessa akut- eller utredningsplacerade ungdomar stannar kortare tid än två månader och återvänder därefter till föräldrahemmet, får fortsatt vård i familjehem eller annat behandlingshem. En mindre grupp kvarstannar i behandling vid de särskilda ungdomshemmen. En del ungdomar placeras även direkt för behandlingsinsatser.

1999 fanns 32 särskilda ungdomshem med 622 platser varav 430 var behandlingsplatser och 192 utrednings- eller akutplatser. Tre femtedelar av platserna är låsbara (Statens institutionsstyrelse, Verksamhetsplan Budgetåret 1999, s 30 ff).

² Ungdomar under 15 år som misstänks ha begått brott kan dock i vissa fall utredas av polis.

Statens institutionsstyrelse, SiS, ansvarar sedan 1994 för verksamheten vid de särskilda ungdomshemmen. Under perioden 1982 till 1994 var ansvaret förlagt under kommuner eller landsting från att tidigare ha varit en statlig angelägenhet. Ansvaret överfördes åter till staten för att garantera tillgången på platser och för att differentiera vården bättre utifrån ungdomarnas behandlingsbehov.

Några äldre studier om ungdomar på särskilda ungdomshem finns (Eriksson, 1957; SOU 1964:24; Wiberg, 1976; Dalteg, 1990). Under senare år har tillkommit undersökningar om ungdomar tillhörande ett visst geografiskt område eller ungdomar placerade på en viss institution (Forsling, 1987, 1992, 2001; Sarnecki, 1996; Bergström & Sarnecki, 1996; Levin, 1998; Michanek m fl, 2000).

Dokumentationssystem för särskilda ungdomshem

För att få kunskap om ungdomarna samt för att följa upp och utvärdera vård och behandling har ett individbaserat dokumentationssystem utvecklats. Dokumentationssystemet har flera syften.

På *nationell organisatorisk* nivå är syftet att erhålla underlag för att beskriva målgruppen – ungdomarna – och deras utveckling över tid samt att ge underlag för uppföljning, utvärdering och planering av verksamheten.

För *institutionerna* är syftet att erhålla underlag för beskrivning av respektive institutions målgrupp, för uppföljning, utveckling av vård- och behandlingsarbetet men även för direkt användning i arbetet med ungdomarna. Dokumentation skall utgöra en del i det ordinarie arbetet och ge viktig information om varje klient att användas i klientarbetet med utredning, bedömning och behandlingsplanering (se Söderholm Carpelan, Hermodsson & Öberg, 1997a).

För *ungdomarna* är syftet att öka deras delaktighet i vården. Genom att ungdomarna intervjuas ger de själva information om sin situation och får möjlighet att uttrycka inom vilka livsområden de vill få hjälp. Detta är särskilt angeläget för ungdomar som är omhändertagna med tvång.

Informationen från dokumentationssystemet kan också användas i *forskning*. Data om ungdomarnas situation vid olika tidpunkter; inskrivning, utskrivning och uppföljning, skall kunna utgöra grund för utvärderingsforskning som syftar till att undersöka vilka behandlingsinsatser som fungerar för vilka grupper av ungdomar.

Vid *inskrivning* genomförs en strukturerad intervju – ADAD – Adolescent Drug Abuse Diagnosis (Alfred Friedman & Arlene Utada, 1989) som ger information om den unges aktuella situation och problematik inom olika livsområden. Intervjun innefattar även placeringsuppgifter samt uppgifter om den unges bakgrund och behandlingshistoria. I den här rapporten redovisas information från denna inskrivningsintervju.

I dokumentationssystemet ingår även att vid *utskrivning* från institutionen låta

den unge besvara frågor om sin institutionsvistelse. Personalen redovisar vilka insatser som har genomförts.

Vid *uppföljning* intervjuas den unge och ett antal frågor ur ADAD-intervjun ställs på nytt för att kunna jämföra problematiken vid inskrivning och efter avslutad behandling. SiS mål är att följa upp de ungdomar som genomgår behandling.

Organisatoriskt leds arbetet från SiS FoU. En utvärderingsansvarig finns på varje institution med ansvar för dokumentationsarbetet. Regelbundna utbildningsdagar hålls med de utvärderingsansvariga. På regional nivå finns faddrar som ger stöd till institutionerna i sin region.

ADAD-intervjun

Basinstrument i dokumentationssystemet för de särskilda ungdomshemmen är ADAD-intervjun. ADAD-intervjun och en manual har av SiS översatts till svenska och anpassats till svenska förhållanden (Söderholm Carpelan, Hermodson & Öberg, 1997b). I valet av instrument bedömdes ADAD uppfylla forsknings- och behandlingsmässiga krav. En referensgrupp av behandlingspersonal bedömde att den gav intressant och relevant information om ungdomarna. Referensgruppen deltog i arbetet med att översätta och anpassa intervjun och manualen. Intervjun bygger på samma principer som Addiction Severity Index (ASI) (McLellan et al, 1992, se även Andréasson et al, 1999) som är ett instrument för vuxna missbrukare. ADAD har två syften. Den ska dels kunna fungera som utrednings- och bedömningsinstrument och dels kunna mäta förändring i samband med utvärdering. Med detta dubbla syfte, användning i det direkta klientarbetet och uppföljning/utvärdering, passar instrumentet väl för de särskilda ungdomshemmen. Intervjun genomförs av institutionspersonal. En tvådagars utbildning behövs för att genomföra intervju och skattningar av ungdomarnas problem.

ADAD-intervjun ger information om nio livsområden: fysisk hälsa, skolgång, arbete/sysselsättning, fritid och kamratkontakter, familjeförhållanden, psykisk hälsa, brottslighet samt användning av alkohol och narkotika. För varje område erhålls fyra centrala mått: a) Den unges skattning av sina problem; b) Den unges skattning av sitt behov av hjälp; c) Intervjuarens skattning av den unges behandlingsbehov; d) Kompositivärdet, ett sammansatt mått som bygger på ett antal frågor som beskriver den unges situation. Måtten används för att mäta förändringar vid olika tidpunkter.

När det gäller ADAD-intervjun i behandlingsarbetet framhåller Friedman och Utada (1989) att det är en fördel att i behandling använda ett standardiserat instrument vid intagning för vård eftersom intagning, bedömning och behandlingsplanering i praktiken ofta är informella och slumpmässiga. Även med kvalificerade och erfarna behandlare/utredare som gör ett bra jobb, kan ett standardiserat instrument ge mer samlad och objektiv information. Samtidigt understryker de att man inte kan förlita sig på ett enda instrument när bedömning av behandlingsbehov görs. Kompletterande undersökningar liksom kontakter och samtal med klienten och dennes

nätverk är nödvändiga för att kunna göra en grundlig bedömning. ADAD ger information om ungdomarnas problem och påvisar var behov av en grundligare undersökning finns.

De utvärderingsansvariga samt behandlingspersonalen på de särskilda ungdomshemmen har utvecklat olika metoder för att använda informationen från intervjun. På en del institutioner sammanfattas intervju svaren och de olika skattningsmått. Detta utgör en grund för samtal med den unge samt vid upprättande av behandlingsplaner.

Det faktum att den unge själv intervjuas om sin situation, att vikt läggs vid vad den unge anser om sin situation och sina problem samt om de vill ha hjälp är i sig ett trendbrott. Det utredningsförfarande som utvecklats inom socialtjänsten i Sverige har till stor del baserat sig på uppgifter från andra informanter. Trots att socialtjänstlagen förordar att sociala insatser skall bygga på respekt för människors självbestämmande och integritet och planeras tillsammans med den det berör, är det väl belagt att socialarbetare i en utredningssituation talar för lite eller inte alls med barn och ungdomar (se tex Socialstyrelsen, 1996; Andersson m fl, 1996; Mattsson, 1989).

Rapportens syfte och disposition

Syftet med rapporten är att beskriva ungdomarnas livssituation när de skrivs in på särskilda ungdomshem. Beskrivningen baseras på den information som erhållits i ADAD-intervjuerna.

Följande behandlas:

- Ungdomarnas uppväxtförhållanden, behandlingshistoria och placeringsorsaker
- Ungdomarnas problematik inom de olika livsområdena fysisk hälsa, skola, arbete, fritid och vänner, familj, psykisk hälsa, brottslighet samt alkohol och narkotika
- Ungdomarnas skattningar av sina problem och sitt behov av hjälp
- Intervjuarnas bedömningar av ungdomarnas behandlingsbehov
- Skillnader mellan kön samt åldersgrupper avseende problematik och behov av insatser

I kapitel 2 beskrivs materialet och hur det är insamlat. I kapitel 3 behandlas ungdomarnas uppväxtförhållanden, i kapitel 4 behandlingshistoria och inskrivningsorsaker. I kapitel 5–12 redovisas ungdomarnas problem inom olika livsområden enligt ADAD. Genomgående analyseras förhållandena för flickor respektive pojkar samt för ungdomar i olika åldrar. Rapporten avslutas med en utförlig tabellbilaga.

2 Material

Ungdomarna skall intervjuas med ADAD-formuläret inom 3–4 dagar och senast en vecka efter ankomsten till institutionerna. Intervjuerna skall genomföras i avskildhet och med väl tilltagen tid. Ungdomarna tillfrågas om intervjun får användas för statistik och bearbetas i dator. Föräldrarna tillfrågas direkt eller informeras per brev. Den unge upplyses även om att intervjun kommer att användas i institutionens arbete. Personal på respektive institution som erhållit utbildning i ADAD-intervjun genomför intervjuerna. Tre femtedelar av intervjuerna har tagit 1–1½ timme (60%), ett fåtal kortare än en timme (5%) och övriga (35%) mer än 1½ timme.

Population och urval

Årsrapporten för 1997 var den första presentationen av ADAD-materialet. 1109 vårdtillfällen påbörjades år 1997, 907 ungdomar skrevs in varav 620 (68%) intervjuades med ADAD. 71 personer avböjde bearbetning av intervjun. 61 procent ingick i årsrapporten. Av samtliga ungdomar som skrevs in det året var 27 procent flickor jämfört med 28 procent i ADAD-materialet (SiS 2000, s 14).

År 1998 påbörjades 1225 vårdtillfällen. Antalet inskrivna ungdomar var 979 och av dessa intervjuades 625 (64%) med ADAD. 52 personer avböjde bearbetning av intervjun vilket innebär att 59 procent ingick i årsrapporteringen för 1998. Av samtliga placerade ungdomar utgjorde flickorna 29 procent medan andelen i ADAD-materialet var 34 procent (SiS 2001, s 14).

Tabell 2:1 Ungdomar som har skrivits in vid SiS institutioner olika år

	1997	1998	1999
Antal vårdtillfällen	1109	1225	1549
Antal inskrivna ungdomar	907	979	1069
Intervjuade med ADAD	620 (68%)	625 (64%)	748 (70%)
Varav ej godkänt registreering	71	52	59

Under 1999 påbörjades enligt SiS klientadministrativa system (KIA) 1549 vårdtillfällen. Antalet ungdomar som skrevs in på SiS institutioner var 1069 varav 748 har intervjuats med ADAD, vilket motsvarar 70 procent. Av dessa har 59 avböjt att ingå i forskningsregistret. Av de 1069 personer som skrevs in vid SiS togs 48 personer in enligt den nya påföljden slutna ungdomsvård. 44 av dessa intervjuades med ADAD, varav nio avböjde att ingå i forskningsregister. De LSU-dömda ungdomarna ingår ej i denna redovisning utan kommer att särredovisas.

En tredjedel av de ungdomar som skrevs in vid SiS institutioner 1999 har tidigare vistats på en av SiS institutioner alternativt blivit överflyttad från en institution till en annan. För att undvika att denna grupp ungdomar, som till största delen ingått i

tidigare rapporter, åter redovisas och för att på sikt kunna göra jämförelser över åren har vi i denna rapport valt att endast redovisa intervjuer gjorda med de ungdomar som skrivs in för första gången (se tabell nedan).

Tabell 2:2 Ungdomar vid SiS institutioner 1999

	Totalt	Nyinskrivna	LSU	Nyinskrivna exkl LSU
Antal vårdtillfällen	1549	1218	49	1169
Antal inskrivna ungdomar	1069	728	48	699
Intervjuade med ADAD	748 (70%)	501 (69%)	44 (92%)	470 (67%)
Varav ej godkänt registrering	59	51	9	45

Av de 699 nyinskrivna ungdomarna har 470 intervjuats med ADAD. 45 personer har avböjt att ingå i forskningsregistret, vilket innebär att 61 procent av de ungdomar som för första gången placerades på särskilda ungdomshem 1999 ingår i materialet. Skälen till att ungdomarna inte alls har intervjuats med ADAD är bland annat kort vistelsetid, bristande rutiner, att den unge inte vill bli intervjuad samt att den unge är i för dålig kondition eller bedöms vara för ung. 18 ungdomar är intervjuade två gånger. I materialet redovisas resultat från det första intervjutillfället i de fall flera intervjuer finns.

Av alla placeringar 1999 på de särskilda ungdomshemmen utgjorde flickorna 29 procent och av de nyinskrivna 30 procent. Fördelningen mellan könen för de ADAD-intervjuade ungdomarna överensstämmer väl med dessa uppgifter. Flickorna utgör 31 procent i ADAD-materialet och pojkarna 69 procent (tabell 2:A i bilagan).

Ungdomarna har indelats i tre åldersgrupper, 15 år eller yngre, 16–17 år samt 18 år eller äldre. I denna indelning kan ungdomar som är skolpliktiga och de som är myndiga urskiljas.

Tabell 2:3 De intervjuade ungdomarnas ålder för 1999

Ålder	Antal	Procent
11	2	—
12	7	2
13	40	9
14	68	16
15	104	25
16	80	19
17	70	16
18	30	7
19	23	6
20	1	—
Totalt	425	100

Drygt hälften av ungdomarna är 15 år eller yngre, 35 procent är 16–17 år och 13 procent är myndiga, det vill säga arton år eller äldre (tabell 2:B i bilagan). En något större andel av pojkarna är i åldern 16–17 år och en något större andel av flickorna är yngre (tabell 2:D–2:E i bilagan). Nyinskrivna ungdomar 1999 har genomsnittsåldern 15,6 år, de ADAD-intervjuade 15,5 år. Bland de placerade pojkarna är genomsnittsåldern 15,7 år, bland de ADAD-intervjuade 15,6 år. Flickorna har genomsnittsåldern 15,4 år, precis som de ADAD-intervjuade.³ Åldersmässigt överensstämmer de som intervjuats med ADAD väl med samtliga nyinskrivna ungdomar på särskilda ungdomshem 1999.

Tabell 2:4 De intervjuade ungdomarnas ålder för olika år

År	1997		1998		1999 ⁴	
Ålder	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
11–15	185	34	230	40	221	52
16–17	250	45	231	40	150	35
18–20	114	21	112	20	54	13
Totalt	549	100	573	100	425	100

I 1997 års material var en tredjedel av ungdomarna 15 år eller yngre, nästan hälften 16–17 år och en femtedel arton år eller äldre. Ungdomar inskrivna 1997 hade genomsnittsåldern 16,2 år och de som ingick i ADAD-materialet 16,3 år.

I 1998 års material var två femtedelar av ungdomarna 15 år eller yngre, lika många var 16–17 år och en femtedel myndiga. Genomsnittsåldern för ungdomarna inskrivna 1998 var 16,3 år, i ADAD-materialet 16 år.

Tabell 2:5 De intervjuade ungdomarnas medelålder för olika år

År	1997		1998		1999 ⁵	
	Intervjuade	Totalt	Intervjuade	Totalt	Intervjuade	Totalt
Pojkar	16,3	16,2	16	16,3	15,6	15,7
Flickor	16,2	16,0	16	16,0	15,4	15,4
Totalt	16,3	16,2	16	16,3	15,5	15,6

Således är ungdomarna i denna rapport, ungdomar som för första gången skrivs in vid SiS institutioner, något yngre.

Nära en fjärdedel av ungdomarna i denna ADAD-rapport kommer från Stockholm, Göteborg eller Malmö (tabell 2:F i bilagan), vilket också gäller för ungdomar intervjuade 1998 och 1997.

³ Åldersuppgifterna på alla placerade ungdomar baseras på uppgifter ur SiS klientadministrativa system (KIA).

⁴ 1999 avser endast nyinskrivna ungdomar.

⁵ 1999 avser endast nyinskrivna ungdomar.

Nästan samtliga särskilda ungdomshem har intervjuat ungdomar som ingår i materialet. På vart och ett av Eknäs, Margretelund, Utredningshemmet i Hässleholm/Skolhemmet i Perstorp, Nereby, Bärby, Högantorp och Råby har mellan 24 och 49 intervjuer genomförts. Dessa institutioner representerar stora och små institutioner, olika uppdrag såsom akut, utredning och behandling samt arbetar med all slags problematik. De är geografiskt spridda i Sverige. Av övriga institutioner har åtta genomfört mellan 10 och 22 intervjuer. Sjutton har genomfört färre än tio intervjuer (tabell 2:G i bilagan).

Ett fåtal behandlingsinstitutioner har inte genomfört några ADAD-intervjuer alls. Detta sammanhänger för några institutioner med att ADAD inte skall göras om vid överflyttning mellan institutionerna utan överförs till nästa institution. Behandlingsavdelningar eller behandlingsinstitutioner kan av det skälet genomföra färre intervjuer eftersom många ungdomar först placeras på en akut- eller utredningsavdelning.

Ungdomarnas och intervjuarnas skattningar

Intervjun består av ett strukturerat frågeformulär och innehåller främst frågor med fasta svarsalternativ. Förutom de frågor som ställs inom varje område gör ungdomarna och intervjuarna skattningar av behandlingsbehovet inom respektive område. Ungdomarna bedömer också hur oroade de är över problem inom respektive område.

Ungdomarna uppger på en fyragradig skala – ”inte alls”, ”lite”, ”ganska mycket” och ”mycket” – hur besvärade eller oroade de har varit den senaste månaden över problem inom respektive livsområde. Därefter uppger ungdomarna, enligt samma skala, om de vill få hjälp med problem inom området. Sambanden mellan de två skattningsmåttan är starka inom varje område. Om den unge är oroad vill hon eller han också ofta få hjälp. När ungdomarnas skattningar redovisas i denna rapport görs oftast en uppdelning i ungdomar som inte vill få någon hjälp alls (eller inte är oroade) och ungdomar som vill få hjälp, oavsett om det är lite, ganska mycket eller mycket hjälp. Fullständiga tabeller redovisas i bilagan.

Intervjuaren bedömer efter intervjuens genomförande både hur allvarliga den unges problem är och om behov finns för ytterligare insatser. En tiogradig skala används från att inga insatser är nödvändiga till att hjälp är absolut nödvändig:

- 0–1 Inga reella problem, behöver inte ytterligare hjälp
- 2–3 Obetydliga/lätta problem, ytterligare hjälp troligen inte nödvändig
- 4–5 Måttliga problem, viss hjälp önskvärd
- 6–7 Betydande problem, hjälp nödvändig
- 8–9 Avsevärda/utomordentligt stora problem, hjälp är absolut nödvändig.

Skattningen skall utföras enligt en särskild procedur. Bedömningen skall ta sin utgångspunkt i de svar den unge ger om sina faktiska förhållanden, men den unges

egen uppfattning om problem och behov av insatser skall även vägas in (Söderholm Carpelan, Hermodsson & Öberg, 1997a, 1997b).

Datakvalitet

Genom att intervjuformuläret är strukturerat med nästan enbart fasta svarsalternativ minskas intervjuareffekterna, det vill säga att olika intervjuare får olika svar. En osäkerhet är dock glömskeeffekten som kan ha betydelse för retrospektiva uppgifter (Andersen m fl, 1979). En del av frågorna gäller tiden före inskrivningen på institutionen och ungdomarna skall uppge antal, till exempel brott de har gjort, under en viss tidsperiod.

Vuxna kan ha en viss obenägenhet att svara på känsliga frågor och medvetet eller omedvetet inte svara helt sanningsenligt. Svaren på frågor om alkoholbeteende har till exempel funnits bli olika beroende på vilken metod som används (Björkman, 1979, s 88, 145). Ungdomar som riskerar att eventuellt omhändertas med tvång, kan tänkas anpassa sina svar för att undvika ett omhändertagande. För att försöka minska andelen felaktiga svar ombeds därför ungdomarna i presentationen av ADAD-intervjun att hellre avstå från att svara än att ge felaktiga svar. Om intervjuaren bedömer att svaren inte verkar sanningsenliga skall intervjun avbrytas om den unge trots påpekanden fortsätter att avge svar som bedöms vara oriktiga.

I slutet av varje avsnitt gör intervjuarna sedan en bedömning av tillförlitligheten i den unges uppgifter. I dessa framkommer att drygt tio procent av svaren i avsnitten brottslighet samt alkohol och narkotika bedöms vara förvrängda (tabell 2:H i bilagan). Även i de fall ungdomarna är placerade med ett omedelbart omhändertagande förvanskar en förhållandevis liten andel uppgifter om brottslighet (14%) samt om alkohol och narkotika (11%).

Intervjuarna bedömer även om ungdomarna har haft svårt att förstå frågorna. Inom området psykisk hälsa har fem procent svårt att förstå och de yngsta oftare än övriga åldersgrupper (tabell 2:I i bilagan). Andelen som antingen har förvrängt uppgifter eller har svårt att förstå är som mest fjorton procent och gäller området brottslighet.

Inget tyder på att vissa individer systematiskt förvanskar uppgifter eller inte förstår. Det finns inte heller några kombinationer av områden som förvanskas eller missförstås oftare än andra. Ett urval frågor i avsnitten brottslighet samt alkohol och narkotika har analyserats särskilt. Resultaten för hela gruppen ändras inte när uppgifter som skulle kunna vara osäkra utesluts ur analyserna. I redovisningen av detta material ingår därför uppgifter från alla ungdomarna.

I denna rapport, som endast redovisar nyinskrivna ungdomar, uppger intervjuarna att 17 procent av ungdomarna tidigare vistats på ett särskilt ungdomshem. Detta beror troligen på en missuppfattning av frågan. I vissa fall har den unge varit intagen på en akut- eller utredningsavdelning innan han/hon flyttas till den institution som genomför intervjun. Detta måste dock kontrolleras mot SiS klientadministrati-

va system KIA och därför väljer vi att inte redovisa frågan i denna rapport (fd tabell 4:E).

Inmatning av uppgifter

Ett särskilt inmatningsprogram för överföring av intervjuuppgifter till datormedia finns på varje institution. Kvaliteten på inmatningen kontrollerades för 1997 års material och mycket få fel noterades, i genomsnitt 4,6 procent samt 6 korrigeringar av ca 660 överförda värden per formulär.

Bortfall

Internbortfallet är oftast lågt, mindre än 5 procent. I de fall internbortfallet överstiger 10 procent finns en särskild notering i texten och tabellerna. I avsnittet alkohol och narkotika finns ett visst svarsbortfall för de yngre ungdomarna men de uppger som regel en mycket liten eller ingen konsumtion. I avsnittet om brottslighet finns visst svarsbortfall på brott som är mindre vanliga. Många ungdomar har ingen kontakt med sin far och därför finns bortfall på frågor om fadern. Bortfall finns även för att ungdomarna inte känner till föräldrarnas utbildning.

Jämförelser med ungdomar i befolkningen

För att ställa de ADAD-intervjuade ungdomarnas livssituation i relation till andra ungdomars, har vissa jämförelser gjorts med ungdomar i befolkningen. De referensdata som redovisas vilar främst på självrapporterade uppgifter eftersom ADAD-materialet bygger på sådan information. Olika slags problem finns emellertid vid jämförelser, till exempel att frågor och metoder skiljer sig åt. ADAD-materialet har även en sned ålders- och könsfördelning vilket medför att jämförelserna skall tolkas försiktigt.

I jämförelserna med andra undersökningar ingår samma åldersgrupp i ADAD-materialet. I skolundersökningar anges ofta inte ungdomarnas ålder utan enbart i vilken årskurs undersökningarna genomförts. Vid jämförelser med årskursmaterial i 9:e klass ingår i ADAD-materialet ungdomar som är 15 och 16 år gamla, även om ungdomar i den åldern även kan gå i 8:e klass eller ha börjat i gymnasiet.

3 Ungdomarnas bakgrund

I kapitlet beskrivs ungdomarnas bakgrund och uppväxt samt vissa socioekonomiska förhållanden som bostad och föräldrars sysselsättning.

Svensk respektive utländsk bakgrund

En fjärdedel av ungdomarna är födda i ett annat land än Sverige och ungefär lika många har ett annat språk än svenska som modersmål (tabell 3:A–3:B i bilagan). De ungdomar som inte är födda i Sverige kommer från många olika länder. Hälften är födda i Asien såsom Iran, Libanon och Irak. Drygt en tredjedel kommer från olika länder i Europa, främst från forna Jugoslavien och Polen. Fem procent är födda i Sydamerika, bland annat Chile och Colombia och 16 procent kommer från Afrika, främst Somalia. 45 procent kom till Sverige i skolåldern, när de var 7 år eller äldre (tabell 3:C–3:D i bilagan).

En tredjedel av ungdomarna har utländsk bakgrund, det vill säga ungdomarnas båda föräldrar är födda i annat land. Hälften har svensk bakgrund, båda föräldrarna är födda i Sverige. 13 procent har både svensk och utländsk bakgrund, en förälder är född i Sverige och den andra i ett annat land. Föräldrar som inte är födda i Sverige kommer främst från Europa (Finland och forna Jugoslavien) samt från Asien (främst från Iran och Turkiet) (tabell 3:G–3:H i bilagan). Flickorna har något oftare svensk bakgrund än pojkarna (se tabell nedan samt tabell 3:E i bilagan).

Tabell 3:1 Svensk och utländsk bakgrund. Procent

Bakgrund	Pojkar	Flickor	Totalt
Båda föräldrarna födda i Sverige	52	59	54
En svensk förälder, en invandrad	12	17	13
Båda föräldrarna födda i annat land	36	24	33
Summa	100	100	100
n	289	122	411

Flickorna har även oftare både svensk och utländsk bakgrund än pojkarna. Bland ungdomar som har utländsk bakgrund är andelen pojkar högre jämfört med ungdomar som har svensk respektive både svensk och utländsk bakgrund. Andelen pojkar i den förstnämnda gruppen är 78 procent, och i de två andra 68 respektive 62 procent (tabell 3:F i bilagan).

Fler ungdomar har utländsk eller både svensk och utländsk bakgrund i ADAD-materialet jämfört med ungdomar i befolkningen. I befolkningen har fjorton procent

av barn under 18 år utländsk bakgrund. De är antingen födda utomlands eller föräldrarna är födda i annat land än Sverige. Fördelningen är likartad oavsett ålder. Ungefär tio procent har både svensk och utländsk bakgrund (Barnombudsmannen, 2001, s 12). I ADAD-materialet grundar sig indelningen på föräldrarnas födelseland, men de flesta ungdomarna som är födda utomlands har föräldrar som är födda utomlands.

Skillnader mellan ungdomar som har svensk respektive utländsk bakgrund kommer inte att behandlas i denna rapport.

Uppväxt

En liten andel, 4 procent, av alla ungdomar är adopterade (tabell 3:1 i bilagan).⁶ 13 av de 16 adopterade ungdomarna är födda i ett annat land än Sverige.

Ungdomarna får uppge vilka personer de främst har bott med under olika perioder i sin uppväxt. Andelen barn som bor med båda föräldrarna, antingen biologiska eller adoptivföräldrar, minskar successivt genom åren (se tabell nedan samt tabell 3:J1–3:J6 i bilagan).

Tabell 3:2 Andel ungdomar som under sin uppväxt har levt med båda föräldrarna

Ålder	Pojkar	Flickor	Totalt
0–2 år	77	69	75
3–6 år	60	50	57
7–9 år	42	34	39
10–12 år	34	22	30
13–15 år	26	17	23

I åldern 0–2 år lever tre fjärdedelar med mor och far. Mellan 3 och 6 års ålder minskar andelen till hälften. När ungdomarna är i 10–12-årsåldern bor endast en tredjedel med båda sina föräldrar. I början av tonåren, det vill säga i 13–15-årsåldern, har andelen minskat ytterligare, till en fjärdedel.

De barn som inte bor med båda föräldrarna lever främst med enbart modern, från 3 till 6 år även i viss utsträckning med mor och styvfar. Vid 13 års ålder sker ett brott i ungdomarnas livssituation. Andelen som bor med enbart mor ökar inte mellan åldrarna 10–12 år och 13–15 år utan i stället ökar andelen som är i familjehem eller på institution.

Under de olika perioderna i den unges uppväxt har genomgående en något större andel av pojkarna bott med båda föräldrarna jämfört med flickorna. I alla åldrarna bor en större andel av flickorna med sin mor och styvfar jämfört med pojkarna (tabell 3:J1–3:J6 i bilagan).

⁶ Adoptivföräldrar är i materialet jämställda med biologiska föräldrar.

Ungdomarna uppger hur många gånger de har flyttat fram till 16 års ålder, antingen tillsammans med familjen eller ensam. Fyra procent har levt på samma ställe, två tredjedelar har flyttat mellan en och sex gånger. En grupp om 28 procent av ungdomarna har flyttat sju gånger eller mer (tabell 3:K i bilagan).

En fjärdedel av ungdomarna har rymt hemifrån mellan en och tre gånger, det vill säga haft för avsikt att rymma och varit borta hemifrån över natten utan förälders tillåtelse. En lika stor andel har rymt hemifrån vid fyra tillfällen eller mer och flickorna oftare än pojkarna. Trettiofyra procent av flickorna har rymt fyra gånger eller mer jämfört med 18 procent av pojkarna (tabell 3:L i bilagan).

Ungdomarna tillfrågas om de främst har vuxit upp i lägenhet eller villa samt om familjen hyrt eller ägt sin bostad. Hälften av ungdomarna har främst vuxit upp i hyreslägenhet och en tredjedel i egen villa (tabell 3:M i bilagan). Under sin uppväxt har fyra femtedelar haft barnomsorg antingen på daghem, i förskola eller hos dagmamma (tabell 3:N i bilagan).

Aktuell familjesituation

Vid intervjutillfället sammanlever drygt en femtedel av ungdomarnas föräldrar (se tabell nedan samt 3:O i bilagan).

Tabell 3:3 Föräldrarnas civilstånd vid intervjutillfället. Procent

Civilstånd	Totalt
Gifta/sammanboende	22
Aldrig sammanlevt	4
Skilda/separerade	60
Far och/eller mor lever inte	14
Summa	100
n	411

Fjorton procent har inte sin mor eller sin far i livet.⁷ Ungefär hälften av föräldrar som inte sammanlever vid intervjutillfället har gift om sig eller lever med en annan partner utan formellt giftermål, flickornas mödrar i större utsträckning än pojkarnas.

Ungdomarnas familjesituation skiljer sig från ungdomars i totalbefolkningen. I åldern 16–17 år lever två tredjedelar (65%) med föräldrarna (Barnombudsmannen, s 19). Av jämnåriga ADAD-intervjuade ungdomars föräldrar lever 24 procent tillsammans.

Två procent av ungdomarna har egna barn. Nästan alla har syskon, hälften har ett eller två syskon och övriga har tre eller fler (tabell 3:Q i bilagan). I Sverige är två barn vanligt förekommande i familjerna (SCB, 1999, s 59 ff). Ungdomarna i ADAD-

⁷ För två av ungdomarna är både mor och far avlidna. För 16 ungdomar är modern avliden och för 40 av ungdomarna fadern.

materialet förefaller alltså att komma från relativt stora familjer. Ungdomarna kan även medräkna halv- eller styvsyskon.

Under året före inskrivningen på institutionen har 69 procent av ungdomarna levt med båda eller med någon av sina föräldrar (se tabell nedan samt tabell 3:R i bilagan).

Tabell 3:4 Ungdomarnas huvudsakliga boendesituation under året före inskrivning. Procent

Boende under senaste året	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	Totalt
Båda föräldrarna	19	11	16	19	11	17
Mor	34	30	31	39	27	33
Far	10	9	11	8	9	9
Mor och styvfar	6	11	10	5	4	7
Far och styvmor	4	1	4	1	4	3
Släkt	2	2	3	1	0	2
Familjehem	9	11	11	8	9	10
Institution	10	16	12	12	11	12
Ensam	1	4	0	0	15	2
Flickvän/pojkvän	1	2	0	3	2	1
Annat	4	3	2	4	8	4
Summa	100	100	100	100	100	100
n	293	126	220	146	53	419

De ungdomar, nästan en tredjedel, som inte har levt med någon av föräldrarna har främst vistats på institution eller familjehem. Fjorton procent av de ungdomar som inte bor med sin far har i stor utsträckning inte någon kontakt alls med honom. Det finns oftare kontakt med modern även om den unge inte lever med henne. Sex procent saknar kontakt med mamman. Ungdomarnas familjerelationer behandlas utförligt i kapitel 9.

Föräldrarnas utbildning och sysselsättning

Ungdomarna besvarar frågor om föräldrarnas utbildning. Tio procent av ungdomarnas mödrar (eller de som fungerat i moderns ställe) har inte gått ut grundskolan, en femtedel har genomgått grundskolan, en tredjedel har gymnasiekompetens och 17 procent har högskoleutbildning. En femtedel av ungdomarna känner inte till moderns utbildning (tabell 3:S i bilagan). Uppgifter om faderns utbildning redovisas inte eftersom 39 procent av ungdomarna saknar kännedom om den.

Hälften av ungdomarnas mödrar respektive fäder arbetar. Arbetslösa är 18 procent av mödrarna och tio procent av fäderna. Förtidspension, sjukbidrag eller sjukskrivning omfattar elva procent av mödrarna och tio procent av fäderna. Nio procent av mödrarna och fyra procent av fäderna utbildar sig. I en femtedel av fallen känner ungdomarna inte till faderns sysselsättning (tabell 3:T–3:U i bilagan). I jämförelse med befolkningen är andelen förvärvsarbetande betydligt lägre bland de ADAD-intervjuade ungdomarnas föräldrar. Under åren 1992–1995 arbetade 81 procent av ensamstående föräldrar med barn i åldern 7–18 år (SCB, 1997, s 58).

Sammanfattning

Ungdomarna har en splittrad familjesituation. Främst mamman har funnits kring dem. Under uppväxten bor successivt en allt mindre andel med bägge sina biologiska föräldrar. Vid intervjutillfället sammanlever endast drygt en femtedel av ungdomarnas föräldrar. En större andel av pojkarna har utländsk bakgrund än flickorna.

Hela gruppen

- 54 procent av ungdomarna har svensk bakgrund
- 4 procent är adopterade
- 22 procent av föräldrarna sammanlever vid intervjutillfället
- 17 procent levde med båda föräldrarna under året före inskrivningen
- 33 procent levde med sin mor under året före inskrivningen
- 9 procent levde med sin far under året före inskrivningen
- 55 procent av ungdomarnas mödrar och 50 procent av fäderna arbetar

Kön

- 24 procent av flickorna, 36 procent av pojkarna har utländsk bakgrund

4 Tidigare insatser och aktuell placering

I kapitlet redovisas ungdomarnas tidigare erfarenheter av olika insatser från socialtjänsten. Därefter presenteras uppgifter som anknyter till själva placeringen på särskilt ungdomshem.

Tidigare behandlingsinsatser

Öppenvårdsprogram i en strukturerad verksamhet, som omfattar minst 16 timmar i veckan, uppger en tredjedel av ungdomarna att de har erfarenhet av, de äldre i större utsträckning än de yngre (tabell 4:A i bilagan). Hälften av ungdomarna har haft en kontaktperson eller en kontaktfamilj.⁸ Vid en sådan insats träffar barnet en vuxen person regelbundet eller vistas hos en familj under till exempel vissa helger. Tillsättande av kontaktperson eller kontaktfamilj är en ganska vanlig tidig insats från socialtjänstens sida vid problem i familjen eller när en tonåring får problem. De äldre har oftare än de yngre haft en sådan insats och pojkarna i större utsträckning än flickorna (tabell 4:B i bilagan).

Två femtedelar av ungdomarna har varit placerade i familjehem, flickorna oftare än pojkarna och de yngsta oftare än de äldre (se tabell nedan samt tabell 4:C i bilagan).

Tabell 4:1 Tidigare placering i familjehem. Procent

Familjehemsplaceringar	Pojkar	Flickor	Totalt
Ingen placering	67	56	63
En gång	17	28	21
Två gånger	7	11	8
Tre gånger eller fler	9	5	8
Summa	100	100	100
n	293	129	422

Två femtedelar av ungdomarna har tidigare varit placerade på en behandlingsinstitution. De äldre och de yngsta har oftare än 16–17-åringarna varit på behandlingsinstitution. 44 procent av de äldsta ungdomarna, 29 procent av dem i åldern 16–17 år och 48 procent av de yngsta har tidigare vistats på behandlingsinstitution. Flickorna har något oftare än pojkarna varit placerade på behandlingsinstitution (tabell 4:D i bilagan).

Drygt fyra femtedelar av ungdomarna har erfarenhet av insatser såsom öppenvårdsprogram, kontaktperson, placering i familjehem eller vistelse på behandlings-

⁸ Ungdomarna tillfrågas om de haft kontaktperson/kontaktfamilj.

institution. Hälften har haft två eller fler insatser, de äldsta i större utsträckning än de yngre, 62 procent jämfört med 42 procent av 16–17-åringarna och 51 procent av de yngsta (tabell 4:F i bilagan).⁹

Aktuell placering

De flesta ungdomarna är placerade med ett tvångsingripande enligt lagen om vård av unga (LVU). 73 procent har placerats med ett omedelbart omhändertagande (LVU § 6). Tio procent är redan omhändertagna för det egna beteendet enligt samma lag (LVU § 3). Tretton procent av ungdomarna placerades frivilligt på institution med stöd av socialtjänstlagen (SoL § 6). Andelen redan fastställda LVU-omhändertaganden är något högre bland de äldre än de yngre ungdomarna (se tabell nedan samt tabell 4:G i bilagan).

Tabell 4:2 Lagrum vid placering. Procent

Lagrum	Ålder			Totalt
	12–15	16–17	18–20	
LVU § 6, omedelbart	70	80	72	73
LVU § 3, eget beteende	9	10	20	10
SoL § 6, frivilligt	18	8	4	13
LVU § 2, miljöfall samt annat ¹⁰	3	2	4	4
Summa	100	100	100	100
n	216	148	54	418

Uppdraget från socialtjänsten

En placering kan vara akut eller planerad oavsett vilken lagparagraf som åberopas som stöd. För fyra femtedelar av alla ungdomar var placeringen akut. Placeringarna syftar i stor omfattning till att bryta ett destruktivt beteende. Majoriteten av ungdomarna placeras på en låsbar plats (82%) (tabell 4:H–4:I i bilagan).

Hälften av ungdomarna skall utredas på institutionen, åtta procent placeras direkt för behandling och två femtedelar är akutplaceringar, vilket ofta innebär att tillfälligt vårda den unge.¹¹ Institutionens uppdrag vid inskrivningen skiljer sig delvis åt för de olika åldersgrupperna (se tabell nedan samt tabell 4:J i bilagan).

⁹ Ungdomarnas kontakter med socialtjänsten har inte undersökts.

¹⁰ I kategorin "annat" (9 ungdomar) ingår bland annat kontraktsvård (3 ungdomar).

¹¹ Tabellen bygger på frågorna A15a–d i ADAD-intervjun. I de fall flera alternativ har angivits har behandling prioriterats före övriga alternativ och utredning före "bryta beteende" samt "I väntan på behandling". Övriga betraktas som en akutplacering.

Tabell 4:3 Aktuellt uppdrag vid inskrivningen. Procent

Uppdrag	Ålder			Totalt
	12–15	16–17	18–20	
Akutplacering	37	41	32	38
Utredning	56	53	48	54
Behandling	7	6	20	8
Summa	100	100	100	100
n	221	150	54	425

De äldre ungdomarna kommer oftare än de yngre till institutionerna direkt för behandling, 20 procent jämfört med 7.

Av de 622 platserna på de särskilda ungdomshemmen 1999 var 102 avsedda för flickor, 352 för pojkar och övriga 168 för både pojkar och flickor.¹² Hälften av ungdomarna i det här materialet placeras på avdelningar där både flickor och pojkar vistas. Flickorna kommer oftare (67%) till en blandad avdelning jämfört med pojkarna (42%) (tabell 4:K i bilagan).

Orsaker till placeringen

Uppgifterna om skälen till ungdomarnas placering baseras på intervjuarnas kunskap om vilka orsaker socialtjänsten uppger vid ansökan. Eftersom många av ungdomarna är omedelbart omhändertagna finns inte huvudorsakerna enligt LVU ännu specificerade av socialtjänsten.¹³ De skäl som kan uppges är de tre huvudorsaker som anges i LVU för att omhänderta ungdomar med tvång på grund av deras eget beteende; missbruk, kriminalitet och annat socialt nedbrytande beteende. Vid frivilliga placeringar enligt socialtjänstlagen behöver inte orsakerna specificeras på samma sätt som vid ett omhändertagande enligt LVU, men orsakerna kan ofta hänföras till dessa tre kategorier.

När en ung person omhändertas eller placeras kan en eller flera av huvudorsakerna vara aktuella. Av de ungdomar som har intervjuats med ADAD kommer 44 procent till institutionerna för missbruksproblematik. För 56 procent är brottslighet orsaken till placeringen och för tre femtedelar annat socialt nedbrytande beteende. Skälet "annat socialt nedbrytande beteende" innefattar vistelse i socialt olämpliga miljöer eller vagabondage, men även att den unge har begått ett enstaka allvarligt brott utan att tidigare ha varit inblandad i brottslig verksamhet. Tre femtedelar av de 249 ungdomar som placerats för annat socialt nedbrytande beteende har vistats i olämpliga miljöer. Enstaka allvarliga brott uppges för 31 procent och för tre fjärdedelar finns andra skäl som ej är specificerade. Pojkarna är oftare placerade för en-

¹² Statens institutionsstyrelse, Årsredovisning 1999, s 4.

¹³ Se inledning.

staka allvarliga brott än flickorna (47% jämfört med 8%) medan det för flickorna något oftare anges att de vistats i olämpliga miljöer (tabell 4:L–4:Q i bilagan).¹⁴

Hälften av ungdomarna placeras för mer än en huvudorsak. I tabellen nedan redovisas olika kombinationer av orsakerna missbruk, brottslighet och annat socialt nedbrytande beteende.

Tabell 4:4 Orsaker till placeringen, kombinationer av skäl. Procent

Placeringsorsak	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Missbruk enbart	9	10	4	13	24	10
Brottslighet enbart	21	2	12	21	11	15
Annat nedbr enbart	18	41	38	13	4	24
Missbruk o brott	21	4	9	19	36	16
Missbruk o annat	3	24	8	10	11	9
Brott o annat	18	11	22	11	6	16
Missb/brott/annat	10	8	7	13	8	10
Summa	100	100	100	100	100	100
n	292	127	216	150	53	419

En fjärdedel av ungdomarna är placerade för endast annat socialt nedbrytande beteende. I övrigt är fördelningen mellan de olika skälen och kombinationerna ganska jämn. Flickorna har främst kommit till institutionen på grund av endast annat socialt nedbrytande beteende. Även annat socialt nedbrytande beteende i kombination med missbruk är relativt vanligt samt endast missbruk. Pojkarna är betydligt oftare placerade för brottslighet än flickorna. De är placerade i ungefär lika stor utsträckning för enbart annat socialt nedbrytande beteende som för en kombination av brottslighet och missbruk respektive för brottslighet och annat socialt nedbrytande beteende.

I den yngsta gruppen är orsaken främst enbart annat socialt nedbrytande beteende och i viss utsträckning i kombination med brottslighet. För ungdomarna i åldern 16–17 år är enbart brottslighet och en kombination av missbruk och brottslighet de vanligaste orsakerna. Dessa yngre ungdomar är i relativt liten utsträckning placerade för enbart missbruk utan missbruk finns främst tillsammans med de andra orsakerna. De äldre skiljer sig från de yngre ungdomarna på så sätt att enbart missbruk samt missbruk i kombination med brottslighet är vanligt. En förklaring till att dessa myndiga ungdomar i mindre omfattning är placerade på grund av brottslighet är att de blir föremål för kriminalvård vid brottslighet.

¹⁴ Se Astrid Schlytter (1999) som visar att flickors och pojkars beteende bedöms olika vid omhändertagande enligt 3 § LVU.

Vistelse före placeringen

Ungdomarna tillfrågades både om var de främst vistades månaden före placeringen samt var de vistades i direkt anslutning till placeringen. Under månaden före institutionsplaceringen levde ungefär hälften hos förälder eller i eget boende. Fjorton procent var i familjehem eller hos släkt och 18 procent vid en behandlingsinstitution eller vid ett annat särskilt ungdomshem. Mycket få var på en psykiatrisk avdelning (fyra ungdomar) eller på en avgiftningsklinik (fyra ungdomar) under den månaden. Sju vistades i häkte. Femton procent var avvikna eller levde ett vagabonderande liv (tabell 4:R i bilagan).

Tabell 4:5 Huvudsaklig vistelse månaden före inskrivning. Procent

Vistelse	Pojkar	Flickor	Totalt
Föräldrahemmet	47	28	41
Eget boende	5	4	4
Hos släkt	2	3	2
I familjehem	11	13	12
På behandlingsinstitution	16	24	18
Inom psykiatri eller i avgiftning	2	2	2
I häkte eller fängelse	2	0	2
Rymt eller vagabonderat	11	20	15
Annat	4	6	4
Summa	100	100	100
n	291	126	417

Pojkarna har oftare än flickorna vistats hos föräldrar. Avvikelse eller vagabondage och vistelse på behandlingsinstitution är vanligare bland flickorna än bland pojkarna.

Vid själva placeringen kom en tredjedel från släkt, familjehem eller behandlingsinstitutioner. Få kom direkt från psykiatrisk klinik (3%) eller avgiftning (3%). 13 procent kom från häkte och sju procent från att ha varit avvikna. Pojkarna kom oftare än flickorna direkt från föräldrarna och de yngre oftare än de äldre. Vanligare är att pojkarna kom direkt från häkte jämfört med flickorna och det gäller även de äldre jämfört med de allra yngsta (tabell 4:S i bilagan).

Föräldrar medföljde en fjärdedel av ungdomarna vid intagningen på institutionen. Även andra personer som socialsekreterare eller vårdpersonal medföljde, men hälften kom *utan* föräldrar, släkt, familjehemsföräldrar, behandlingspersonal eller socialsekreterare. Pojkarna kom oftare utan anhöriga eller behandlingspersonal jämfört med flickorna och ungdomarna 16 år och äldre oftare än de yngsta (tabell 4:T i bilagan).

Sammanfattning

Den grupp ungdomar som kommer till särskilda ungdomshem har i stor utsträckning varit föremål för olika slags samhällsinsatser såsom öppenvårdsinsatser, haft kontaktperson, vistats i familjehem eller på behandlingsinstitution. Flickorna har oftare varit i familjehem och på behandlingsinstitution än pojkarna.

Ungdomarna kommer till den aktuella placeringen under akuta förhållanden och i stor utsträckning från annan miljö än föräldrahemmet. De skillnader som finns i placeringsorsaker följer ett tydligt mönster. Flickorna placeras oftare för annat socialt nedbrytande beteende. Pojkarna placeras i stor utsträckning för brottslighet. En grupp äldre ungdomar som kommer till institutionerna för missbruksproblem kan urskiljas i materialet.

Hela gruppen

- 42 procent har varit placerade på behandlingsinstitution
- 37 procent har varit placerade i familjehem
- 16 procent har inga tidigare insatser
- 73 procent är omedelbart omhändertagna enligt LVU § 6
- 54 procent skall genomgå en utredning på institutionen
- 49 procent placeras för antingen missbruk, brottslighet eller annat socialt nedbrytande beteende, övriga för kombinationer av dessa skäl
- 62 procent kommer vid placeringstillfället från annan miljö än föräldrar eller eget boende
- 77 procent hade inga föräldrar med sig vid intagningen

Kön

- 44 procent av flickorna, 33 procent av pojkarna har varit placerade i familjehem
- 48 procent av flickorna, 39 procent av pojkarna har varit placerade på behandlingsinstitution
- 24 procent av flickorna, 70 procent av pojkarna är placerade för brottslighet
- 83 procent av flickorna, 48 procent av pojkarna är placerade för annat socialt nedbrytande beteende
- 28 procent av flickorna, 47 procent av pojkarna vistades i föräldrahemmet under månaden före inskrivning

5 Ungdomarnas hälsa

I kapitlet ges en bild av ungdomarnas beskrivning av sitt hälsotillstånd och om de hälsoproblem som förekommer. Intervjuarnas uppfattningar om behovet av insatser för problem med den fysiska hälsan redovisas sist.

Ungdomarnas hälsoproblem

Tio procent av ungdomarna uppger att de ofta är sjuka. Sexton procent oroar sig för sin hälsa. Endast fyra procent anser sin hälsa som dålig när de bedömer den på en fyrgradig skala (tabell 5:A–5:C i bilagan). Flickorna är oftare sjuka än pojkarna och bedömer sin hälsa som sämre än vad pojkarna gör.

Även om ungdomarna anser att deras hälsa är bra när de gör en övergripande bedömning uppger en fjärdedel att de har kroniska problem som de har haft under lång tid och som besvärar eller påverkar deras liv (tabell 5:D i bilagan).

Nästan tre femtedelar av ungdomarna har någon gång varit inlagda på sjukhus för fysiska besvär. Trettioåtta procent har varit i dygnsvård en eller två gånger och en femtedel vid minst tre tillfällen. Det är vanligare att de äldre ungdomarna har varit inlagda än de yngre (tabell 5:E i bilaga).

När ungdomarna utifrån en checklista får säga vilka hälsoproblem de har eller brukar ha är det många som uppger olika slags problem. En tredjedel uppger att de har sömnproblem. Problem såsom ryggont, dålig syn, allergi/astma, ofta huvudvärk är därefter vanligast och uppges av minst en fjärdedel (tabell 5:F i bilagan). När symptomen från ”checklistan” sammanräknas¹⁵ finns en grupp ungdomar om 16 procent som inte har några besvär alls. Nästan två tredjedelar har mellan ett och fem olika slags problem och en femtedel uppger sex eller fler. Flickorna som oftare än pojkarna bedömde sin hälsa som dålig har fler hälsobesvär än pojkarna. 38 procent har minst sex olika slags hälsoproblem jämfört med elva procent av pojkarna (tabell 5:H i bilagan). Nedan redovisas skillnaderna mellan könen när problemen delats in i allmänna hälsoproblem, problem av psykosomatisk karaktär, problem relaterade till vikt eller ätproblem samt problem relaterade till underlivet.

Allmänt förekommande hälsoproblem såsom ryggbesvär, synproblem, allergi eller astma, förkylningar, tandbesvär och hörselproblem är vanligt som minst bland en tiondel och som mest bland en tredjedel av ungdomarna. Vissa av dessa besvär har flickorna oftare än pojkarna (se tabell nedan).

¹⁵ Besvär som förekommer enbart bland flickor, t.ex. menstruationsbesvär, ingår ej.

Tabell 5:1 Allmänna hälsoproblem. Procent

Hälsoproblem	Pojkar	Flickor	Totalt
Ryggont	29	36	31
Dålig syn	21	36	26
Allergi/astma	19	38	25
Förkylningar	18	25	20
Tandproblem	19	19	19
Hörselproblem	7	21	11

Av flickorna har nästan två femtedelar dålig syn, ryggbesvär respektive allergi/astma. Ryggbesvär och dålig syn är de vanligaste hälsoproblemen bland pojkarna. Hörselproblem förekommer inte i så stor utsträckning men besvären är vanligare bland de ADAD-intervjuade ungdomarna än bland ungdomar i totalbefolkningen. Nedsatt hörsel uppger två procent av pojkarna och tre procent av flickorna i åldern 16–19 år i befolkningen jämfört med fem respektive tjugotre procent bland ungdomarna i ADAD-materialet (SOU, 1994:73, s 528).

Flera av hälsoproblemen kan vara av psykosomatisk karaktär men sömnproblem, ofta ont i huvudet eller magen har en tydligare sådan koppling än andra besvär. I stor utsträckning uppger ungdomarna att de har sömnproblem och ofta ont i huvudet. En femtedel har ofta ont i magen. Samtliga dessa besvär uppges betydligt oftare av flickorna än pojkarna (se tabell nedan).

Tabell 5:2 Hälsoproblem av psykosomatisk karaktär. Procent

Hälsoproblem	Pojkar	Flickor	Totalt
Sömnproblem	27	47	33
Ofta huvudvärk	18	39	24
Ont i magen	11	40	19

Nära hälften av flickorna har sömnproblem, två femtedelar har ofta huvudvärk och lika många uppger att de ofta har ont i magen. Pojkarna har främst sömnproblem vilket 27 procent uppger.

44 procent av de äldre ungdomarna har sömnproblem. Uppmärksammas bör dock att nästan en tredjedel av de yngsta också har sömnproblem (tabell 5:F i bilagan).

I betydligt större utsträckning än andra har ungdomarna i ADAD-materialet sömnbesvär och huvudvärk. Av ungdomar i befolkningen i åldern 16–19 år (SOU, 1994:73, s 532) har tre procent av pojkarna och tolv procent av flickorna sömnbesvär. I ADAD-materialet (ålder 16–19 år) uppger 56 procent av flickorna och 30 procent av pojkarna att de har sömnproblem. Huvudvärk är vanligt bland sex procent av pojkarna och 17 procent av flickorna bland ungdomar i åldern 16–19 år jämfört med 16 procent av pojkarna och 35 procent av flickorna i ADAD-materialet.

Problem som kan relateras till vikt eller ätproblem uppges av omkring tio procent av ungdomarna och knappast överraskande oftare av flickorna än pojkarna (se tabell nedan samt tabell 5:F i bilagan).

Tabell 5:3 Vikt- och ätproblem. Procent

Hälsopproblem	Pojkar	Flickor	Totalt
Undervikt	11	8	10
Ätproblem	6	21	11
Illamående/kräkning	4	26	11
Övervikt	5	24	11
Diarré	4	2	3

Bland flickorna drabbas en fjärdedel av illamående och lika många anser att de är överviktiga. En femtedel har ätproblem. Pojkarna uppger främst undervikt.

Underlivsbesvär och könssjukdomar är inte vanligt förekommande men uppges något oftare av flickorna än pojkarna. Av flickorna uppger fyra procent könssjukdomar och elva procent underlivsbesvär medan två procent av pojkarna har sådana problem. Nästan hälften av flickorna har också besvär i samband med menstruation och 15 procent har haft problem med abort eller missfall (tabell 5:G i bilagan).

Omfattningen av hälsoproblematiken avspeglas även i hur många dagar ungdomarna har haft problem med sin hälsa under månaden före inskrivningen. De flesta, tre femtedelar, har inte alls haft hälsopproblem under den perioden. Arton procent har haft besvär en till sex dagar och 21 procent under minst sju dagar. Flickorna uppger fler dagar med hälsopproblem än pojkarna (tabell 5:I i bilagan). En liten grupp om 32 ungdomar har haft besvär under hela månaden, 14 pojkar och 18 flickor.

Ungdomarnas och intervjuarnas skattningar

28 procent av ungdomarna är oroade för sin hälsa på så sätt att de är "lite", "ganska mycket" eller "mycket" oroade.¹⁶ Flickorna är i större omfattning oroade än pojkarna (se tabell nedan samt tabell 5:J i bilagan).

Tabell 5:4 Ungdomarnas oro över hälsopproblem samt önskemål om hjälp. Procent

Oro och önskemål om hjälp	Pojkar	Flickor	Totalt
Oroad/besvärad	22	42	28
Vill få hjälp	30	48	35

Av flickorna är två femtedelar oroade jämfört med drygt en femtedel av pojkarna. En tredjedel av ungdomarna vill få hjälp för hälsopproblem och flickorna oftare än pojkarna, 48 procent jämfört med 30 (tabell 5:K i bilagan).

Intervjuarna anser att fem procent har stora behov av insatser, insatser är "nöd-vändiga" eller "absolut nödvändiga"¹⁷ (se tabell nedan samt tabell 5:L i bilagan).

¹⁶ Se kapitel 2 för beskrivning av ungdomarnas skattningsskala.

Tabell 5:5 Intervjuarskattningar av ungdomarnas behov av hjälp för hälsoproblem. Procent

Behov av hjälp	Pojkar	Flickor	Totalt
Troligen ej nödvändigt (0–3)	82	73	79
Viss hjälp önskvärd (4–5)	14	21	16
Nödvändigt (6–9)	4	6	5
Summa	100	100	100
n	286	127	413

En femtedel av flickorna och 14 procent av pojkarna anses behöva viss hjälp.

Sammanfattning

Ungdomarna har många hälsoproblem varav sömnproblem, ryggont, dålig syn, allergi/astma, ofta huvudvärk och återkommande förkylningar är vanligast. Flickorna har fler hälsoproblem och lider oftare av ohälsa jämfört med pojkarna. Flickor bedömer sin hälsa som sämre än vad pojkarna gör, de uppger fler hälsoproblem och fler dagar med hälsoproblem under månaden före inskrivning jämfört med pojkarna. Flickorna är mer oroade och vill även i större utsträckning ha hjälp för sin hälsa. Intervjuarna bedömer att något fler flickor än pojkar behöver vissa insatser för sin hälsa.

Viktigt är att uppmärksamma att en liten grupp ungdomar, både pojkar och flickor, har haft hälsoproblem alla dagar under månaden före inskrivning samt att många av de yngsta har hälsoproblem.

Hela gruppen

- 33 procent har sömnproblem
- 31 procent har ryggbesvär
- 24 procent har ofta ont i huvudet
- 25 procent uppger hälsoproblem som är av kronisk karaktär, tex allergier
- 28 procent är oroade över sina hälsoproblem
- 35 procent vill få hjälp
 - 5 procent har stora behov av insatser och 16 procent behov av vissa insatser enligt intervjuarna

Kön

- 38 procent av flickorna, 11 procent av pojkarna har minst sex olika slags hälsoproblem
- 37 procent av flickorna, 14 procent av pojkarna har minst sju dagar med hälsoproblem månaden före inskrivning
- 42 procent av flickorna, 22 procent av pojkarna är oroade över hälsoproblem
- 48 procent av flickorna, 30 procent av pojkarna vill få hjälp

¹⁷ Se kapitel 2 för beskrivning av intervjuarnas bedömningar av problemtyngd samt hjälpbehov.

6 Skola

I kapitlet beskrivs ungdomarnas aktuella skolsituation, problem och svårigheter i skolan samt deras behov av hjälp i skolfrågor enligt ungdomarna själva och intervjuarna.

Ungdomarnas skolgång

Ungdomarnas skolsituation kan i många fall betraktas som avbruten. Två femtedelar säger att de har hoppat av skolan eller att de är avstängda (tabell 6:A i bilagan). När ungdomarna uppger hur många år de har avslutat i skolan har nästan en femtedel av dem som är 17 år och äldre inte gått ut hela grundskolan. Av 14-åringarna uppger en fjärdedel att de bara har avslutat sex år (se tabell nedan samt tabell 6:B i bilagan).

Tabell 6:1 Antal avslutade skolår. Uppdelning efter ålder vid intervjutillfället. Procent

Avslutade år	Ungdomarnas ålder							Totalt
	–13 år	14 år	15 år	16 år	17 år	18 år	19 år–	
0 till 6 år	80	25	6	8	4	–	17	19
7 år	16	59	22	18	2	10	4	21
8 år	4	16	59	28	8	10	4	25
9 år	–	–	13	45	55	33	22	24
10 år	–	–	–	–	26	27	9	6
11 år	–	–	–	1	5	17	26	4
minst 12 år	–	–	–	–	–	3	18	1
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100
n	49	63	101	78	62	30	23	406

Ungdomarnas svar på andra frågor antyder att skolgången är eller har varit problematisk. Två femtedelar säger att de någon gång har blivit tillfälligt avstängda och inte fått komma till skolan. Av pojkarna har hälften någon gång stängts av jämfört med en femtedel av flickorna (tabell 6:C i bilagan). Sjutton procent har gått om en klass och nästan hälften uppger att de har haft specialundervisning. Nio procent har gått i särskola (tabell 6:D–6:E i bilagan).

Problem och trivsel

Ungdomarna har olika slags skolproblem. När de utifrån en rad uppräknade skolproblem får säga vilka problem de har eller hade när de gick i skolan säger de främst att de är skoltrötta, att de struntar i läxor, att skolan är trist samt att de skolkat (se tabell nedan). Ungdomarna instämmer i många av problemen, tre fjärdedelar i minst sex av dem (tabell 6:F–6:G i bilagan). Problem finns med skolprestationer, bland annat upplever många att de har misslyckats i skolan. Ungdomarna har även beteen-

deproblem som till exempel att de skolkar. Mycket vanliga är problem som kan kopplas till inställningen till skolan såsom skoltrötthet och ej motiverade. Över hälften uppger sådana problem. Pojkarna och flickorna uppger problem i ungefär lika stor utsträckning men i vissa fall finns skillnader (se tabell nedan samt tabell 6:F i bilagan).

Tabell 6:2 Olika skolproblem. Procent

Skolproblem	Pojkar	Flickor	Totalt
<i>Skolprestationer och andra svårigheter</i>			
Misslyckats i skolan	48	56	51
Svårt att hänga med	43	46	44
Svårt att lära sig	34	38	35
Svårt med matematik	33	44	36
Lässvårigheter	20	13	18
Blivit mobbad	21	31	24
<i>Beteendeproblem</i>			
Skolkat	70	81	73
Betett sig störande	66	49	61
Problem med lärare	60	56	59
Använt sjukdom för att slippa skolan	44	62	49
Mobbat	40	29	37
<i>Inställningen till skolan</i>			
Varit skoltrött	85	88	86
Struntat i läxor	80	87	82
Skolan har varit trist	73	72	73
Omotiverad	57	55	56
Känt sig instängd	21	35	25

Pojkarna är oftare än flickorna störande i klassen och har oftare mobbat. Flickorna använder oftare sjukdom som ett sätt att slippa skolan och skolkar oftare än vad pojkarna gör. De uppger även i högre grad att de känt sig instängda, att de har svårt med matematiken och att de blivit mobbade.

I Folkhälsoinstitutets undersökning läsåret 1997/98 framgår att 18 procent av pojkarna och 12 procent av flickorna i årskurs 9 har blivit mobbade (Danielsson & Marklund, 2000, s 15). Pojkarna i ADAD-materialet har blivit mobbade i något högre grad än pojkarna i årskurs 9 (22%) och andelen mobbade flickor i ADAD-materialet är betydligt högre (29%).

Trots att ungdomarna har problem med skolan har ändå en betydande andel trivts antingen lite, ganska mycket eller mycket i alla stadier i grundskolan. Andelen som trivts minskar dock för varje stadium (se tabell nedan samt tabell 6:H–6:J i bilagan).

Tabell 6:3 Andel som trivts i olika stadier i skolan. Procent

Andel som trivts (lite – mycket)	Totalt
Lågstadiet (n=409)	88
Mellanstadiet (n=418)	83
Högstadiet (n=384)	70

I lågstadiet och mellanstadiet trivdes drygt fyra femtedelar och två tredjedelar på högstadiet.

Ungdomarnas och intervjuarnas skattningar

Ungdomarna vill i stor utsträckning få hjälp för problem med skola och utbildning, två tredjedelar uppger detta. Nära hälften är oroad över sin skolgång. De yngsta är oroad i större utsträckning än de äldre och vill oftare än 16–17-åringarna få hjälp (se tabell nedan samt tabell 6:K–6:L i bilagan).

Tabell 6:4 Ungdomarnas oro över skolproblem samt önskemål om hjälp. Procent

Oro och önskemål om hjälp	Ålder			Totalt
	12–15	16–17	18–20	
Oroad/besvärad	49	41	34	44
Vill få hjälp	72	61	68	68

Bland de yngsta är hälften oroad över skolproblem medan de äldre är oroad mera sällan.

Intervjuarna anser att hälften av ungdomarna har stora behov av insatser för skola eller utbildning, de yngre lite oftare än de äldre (se tabell nedan samt tabell 6:M i bilagan).

Tabell 6:5 Intervjuarskattning av ungdomarnas behov av hjälp med skola/utbildning. Procent

Behov av hjälp	Ålder			Totalt
	12–15	16–17	18–20	
Troligen ej nödvändigt (0–3)	14	18	22	16
Viss hjälp önskvärd (4–5)	36	36	35	36
Nödvändigt (6–9)	50	46	43	48
Summa	100	100	100	100
n	214	139	51	404

Sammanfattning

Ungdomar som kommer till de särskilda ungdomshemmen har en problematisk skolgång. De har eller har haft problem såväl med sitt beteende som med prestationer och med inställningen till skolan. De trivs allt mindre bra i de olika stadierna i skolan. Många har gått om en klass och hälften har fått specialundervisning. Oavsett kön och ålder uppges många problem med skolan men flickor har oftare än pojkarna skolkat och använt sjukdom som ett sätt att slippa skolan. Pojkarna är något oftare störande i klassen än flickorna.

Ungdomarna vill i stor utsträckning få hjälp för problem som sammanhänger med skola och utbildning, även de äldre ungdomarna. Intervjuarna skattar ett stort behov av insatser.

Hela gruppen

- 44 procent beskriver sin skolgång som avbruten
- 47 procent har fått specialundervisning
- 17 procent har gått om en klass
- 86 procent är skoltrötta
- 73 procent skolkar
- 61 procent är störande i klassen
- 59 procent har problem med lärare
- 51 procent har misslyckats i skolan
- 44 procent har svårt att hänga med
- 37 procent har mobbat
- 24 procent har blivit mobbade
- 70 procent uppger att de trivs i högstadiet, lite eller mycket
- 44 procent är oroade över problem med skola och utbildning
- 68 procent vill få hjälp
- 48 procent har stora behov av insatser enligt intervjuarna

7 Arbete

I kapitlet ges en inblick i ungdomarnas arbetserfarenhet, i deras drömmar om vilket arbete de vill ha och svårigheterna de ser.

Erfarenhet av arbete

Två femtedelar av alla ungdomarna uppger att de har haft ett arbete som omfattat minst 16 timmar i veckan under en månads tid eller längre. Framförallt har de äldre ungdomarna en sådan erfarenhet, 78 procent jämfört med drygt hälften av dem i åldern 16–17 år samt en femtedel av de yngsta (tabell 7:A i bilagan).

42 procent av dem som har arbetserfarenhet har arbetat minst tre månader (tabell 7:B i bilagan). De flesta har fått möjlighet att pröva ett arbete genom ungdomsplats, sommararbete, praktik, individuellt program eller anpassad studiegång.

Ungdomarnas och intervjuarnas skattningar

En tredjedel av ungdomarna som är 16 år eller äldre är oroade för problem med arbete och nära hälften vill få någon form av hjälp¹⁸ (se tabell nedan samt tabell 7:C–7:D i bilagan).

Tabell 7:1 Ungdomarnas oro över problem med arbete samt önskemål om hjälp. Procent

Oro och önskemål om hjälp	Kön		Ålder		Totalt
	Pojkar	Flickor	16–17	18–20	
Oroad/besvärad	32	29	28	37	31
Vill få hjälp	51	37	45	49	46

Pojkarna vill i större utsträckning än flickorna få någon form av hjälp. De äldre ungdomarna är mer oroade och vill oftare ha ganska mycket eller mycket hjälp jämfört med de yngre.

Intervjuarna anser att 17 procent av ungdomarna har stora behov av insatser för arbete. Pojkarnas behov av hjälp skattas som högre än flickornas både när det gäller vissa och nödvändiga hjälpbehov. De äldre ungdomarna bedöms i större utsträckning nödvändigtvis behöva hjälp för sin arbetssituation än de yngre.

¹⁸ Enbart skattningar för ej skolpliktiga ungdomar redovisas.

Tabell 7:2 Intervjuarnas skattning av ungdomarnas behov av hjälp för problem med arbete. Procent

Behov av hjälp	Kön		Ålder		Totalt
	Pojkar	Flickor	16–17	18–20	
Troligen ej nödvändigt (0–3)	50	72	58	46	56
Viss hjälp önskvärd (4–5)	30	19	29	21	27
Nödvändigt (6–9)	20	9	13	33	17
Procent	100	100	100	100	100
n	124	43	124	43	167

Sammanfattning

En ganska stor andel av alla ungdomar har provat ett arbete, framförallt en kortare tid. Erfarenheten har de främst fått genom praktik, sommararbete etc. Äldre ungdomar har, ganska självklart, större erfarenhet än de yngre. Ungdomarna vill få hjälp för problem med arbete. Pojkar vill få hjälp i större utsträckning än flickor och ungdomar i åldern 18–20 år i större utsträckning än de som är 16–17 år. Intervjuarna skattar också ett större behov av insatser för de äldre ungdomarna.

Hela gruppen

- 39 procent av ungdomarna har viss arbetserfarenhet, främst genom anpassad skolgång, praktik etc
- 31 procent av dem som är 16 år eller äldre är oroad för arbete
- 44 procent vill få hjälp med arbete
- 17 procent har stora behov av insatser

8 Fritid och vänner

Kapitlet behandlar ungdomarnas umgänge, fritidsförhållanden och relationen till flick- eller pojkvän. Sist redovisas ungdomarnas och intervjuarnas bedömningar av behovet av insatser för problem med fritid och vänkrets.

Vänner och hur ungdomarna tillbringar sin fritid

De flesta ungdomarna (88%) uppger att de har en vän som de kan prata med om sina problem (tabell 8:A i bilagan). Många av ungdomarna har emellertid vänner som själva har problem. Över hälften har en nära vän som haft problem med polisen på grund av alkohol och narkotika, de äldre oftare än de yngre. Tre femtedelar har vänner som haft problem med polisen på grund av brott, pojkarna oftare än flickorna (se tabell nedan samt tabell 8:B–8:C i bilagan).

Sin tid tillbringar ungdomarna både med familjen, med vänner som har problem och vänner som inte har några problem. De flesta är tillsammans med andra på sin fritid, endast 14 procent tillbringar mycket tid ensamma. Två femtedelar tillbringar mycket (ganska mycket eller mycket) tid tillsammans med familjen, pojkarna i större utsträckning än flickorna. Tre femtedelar uppger att de umgås mycket med ungdomar som inte använder narkotika och som inte begår brott (tabell 8:D–8:H i bilagan).

De äldre som oftare har vänner som haft problem med polisen på grund av alkohol och narkotika tillbringar mycket av sin tid med vänner som använder narkotika, 56 procent. Av alla ungdomar tillbringar en tredjedel mycket tid med vänner som har sådana problem och de yngsta i minst utsträckning (19%). Pojkarna som i större utsträckning än flickorna har nära vänner som har haft problem med polisen på grund av brottslighet tillbringar också mer tid med vänner som begår brott än flickorna. Av alla ungdomar tillbringar två femtedelar mycket tid med vänner som begår brott. En femtedel uppger att de tillhör ett kriminellt eller icke socialt accepterat gäng (tabell 8:I i bilagan). Inga skillnader finns mellan ungdomar som bott hos föräldrar under året före inskrivningen och dem som varit på institution när det gäller tid de vistas med vänner som har problem.

Under ett vanligt dygn lyssnar ungdomarna mycket på musik, i genomsnitt 6 timmar, flickorna mer än pojkarna. Ungdomarna ser även mycket på TV och "hänger" på stan, i genomsnitt 3 timmar vardera. Betydligt mindre tid ägnas åt att hjälpa till hemma och att läsa. Ingen tid alls ägnas åt läxor. Sova på dagtid gör ungdomarna i genomsnitt en timme en vanlig vardag (tabell 8:J i bilagan).

Majoriteten är nöjda med både sin fritid och med sin vänkrets. Två tredjedelar är nöjda med sin fritid och 88 procent med sina vänner. De äldre ungdomarna, som tillbringar mycket tid med vänner som använder narkotika och begår brott, är mindre

nöjda med sin fritid och sina vänner jämfört med de yngre (tabell 8:K–8:L i bilagan).

Flickvänner och pojkvänner

Tre fjärdedelar av ungdomarna har under de senaste tre månaderna haft en pojk- eller flickvän. Såväl pojkar som flickor oberoende av ålder har haft en sådan relation (tabell 8:M i bilagan). Drygt hälften av flick- eller pojkvännerna använder alkohol, elva procent narkotika och tolv procent begår brott. Flickornas pojkvänner har oftare problem än pojkarnas flickvänner (tabell 8:N i bilagan).

Tabell 8:1 Andel ungdomar med flick-/pojkvän som har egna problem. Procent

	Pojkars flickvän (n=209)	Flickors pojkvän (n=97)	Totalt (n=306)
Använder narkotika	5	25	11
Begår brott	3	32	12

En fjärdedel av flickornas pojkvänner använder narkotika och en tredjedel begår brott. Av pojkarnas flickvänner har fem respektive tre procent sådana problem.

Ungdomarna är i stor utsträckning sexuellt aktiva, fyra femtedelar har ibland sex. Nästan alla de äldre är sexuellt aktiva medan andelen är något lägre bland de yngsta, 72 procent (tabell 8:O i bilagan). Av de sexuellt aktiva ungdomarna använder 37 procent inte preventivmedel. De äldre använder preventivmedel i mindre utsträckning än de yngre (se tabell nedan samt tabell 8:P i bilagan).

Tabell 8:2 Användning av preventivmedel bland de sexuellt aktiva. Procent

Preventivmedel	Ålder 12–15	16–17	18–20	Totalt
Ej preventivmedel	29	36	61	37
Preventivmedel	71	64	39	63
Summa	100	100	100	100
n	153	128	49	330

Tre femtedelar av de äldre uppger att de inte använder preventivmedel. De yngsta är bäst på att skydda sig men ändå har 29 procent sex utan att använda preventivmedel.

En fjärdedel av pojkar som är sexuellt aktiva har gjort någon gravid och en femtedel av flickorna har varit gravida. Som förväntat har de äldre flickorna oftare varit gravida och de äldre pojkarna gjort någon gravid än de yngre (tabell 8:Q i bilagan).

Ungdomarnas och intervjuarnas skattningar

Nästan två femtedelar av ungdomarna är oroade över problem med sin fritid och med sin vänkrets. En tredjedel uppger att de vill få någon slags hjälp. De äldre är of-

tare oroade över sin situation än de yngre och flickorna i större utsträckning än pojkarna (se tabell nedan samt tabell 8:R–8:S i bilagan).

Tabell 8:3 Ungdomarnas oro över problem med fritid och vänner samt önskemål om hjälp. Procent

Oro samt önskemål om hjälp	Ålder			Totalt
	12–15	16–17	18–20	
Oroad/besvärad	37	46	51	42
Vill få hjälp	36	37	36	36

Intervjuarna bedömer att nästan hälften har stort behov av insatser för problem med fritid och vänskrets. Oavsett kön och ålder finns ett stort behov av hjälp (se tabell nedan samt tabell 8:T i bilagan).

Tabell 8:4 Intervjuarskattning av ungdomarnas behov av hjälp med fritid och vänner. Procent

Behov av hjälp	Ålder			Totalt
	12–15	16–17	18–20	
Troligen ej nödvändigt (0–3)	22	12	18	18
Viss hjälp önskvärd (4–5)	39	37	39	38
Nödvändigt (6–9)	39	51	43	44
Summa	100	100	100	100
n	214	139	51	404

De flesta ungdomarna anses ha stora eller vissa behov av insatser för problem med fritid och vänner.

Sammanfattning

Kapitlet ger en bild av en ungdomsgrupp som både umgås med vänner som har problem med alkohol och narkotika och med vänner som begår brott men som också tillbringar mycket tid med ungdomar utan sådana problem. Ungdomarna lyssnar främst på musik under ett vanligt vardagsdygn men tittar även mycket på TV samt ”hänger” på stan. De är själva främst nöjda med sin fritid och med sitt umgänge men är till viss del oroade för problemen och vill få hjälp. De äldre som oftare än de yngre umgås med vänner som använder narkotika är inte lika nöjda med sin fritidssituation och sina vänner som de yngre. De är också mer oroade över problem med sin fritid och vänskrets än de yngre. Intervjuarna är starkt oroade för ungdomarnas fritidsförhållanden. Nästan hälften bedöms ha stora behov av insatser.

Uppmärksammas bör att en förhållandevis stor andel av ungdomarna har sex utan preventivmedel, framförallt de äldre. En stor andel av de sexuellt aktiva har varit gravida eller gjort någon gravid, oftare bland de äldre. Flickorna har en utsatt position med tanke på att flera av dem har pojkvänner som använder narkotika och som begår brott.

Skillnaden mellan intervjuarnas och ungdomarnas skattningar bör uppmärksammas. Intervjuarna bedömer att 44 procent av samtliga ungdomar behöver stora insatser för problemen men endast drygt en tredjedel av ungdomarna vill få hjälp.

Hela gruppen

- 63 procent har någon nära vän som haft problem med polisen för brottslighet
- 55 procent har någon nära vän som haft problem med polisen på grund av alkohol eller narkotika
- 40 procent tillbringar mycket tid med vänner som begår brott
- 30 procent är mycket med vänner som använder narkotika
- 62 procent tillbringar mycket tid med vänner som inte använder narkotika och inte begår brott
- 88 procent är nöjda med sina vänner
- 68 procent är nöjda med sin fritid
- 37 procent av de sexuellt aktiva använder inte preventivmedel
- 42 procent är oroad för problem med fritid och vänner
- 36 procent vill få hjälp
- 44 procent har stora behov av insatser enligt intervjuarna

Kön

- 47 procent av flickorna, 71 procent av pojkarna har någon nära vän som haft problem med polisen på grund av brottslighet
- 25 procent av flickors pojkvänner, 5 procent av pojkars flickvänner använder narkotika
- 32 procent av flickors pojkvänner, 3 procent av pojkars flickvänner begår brott
- 22 procent av de sexuellt aktiva flickorna har varit gravida
- 25 procent av de sexuellt aktiva pojkarna har gjort någon gravid

Ålder

- 61 procent av de äldre som är sexuellt aktiva använder inte preventivmedel

9 Familj

Ungdomarna som kommer till de särskilda ungdomshemmen har splittrade familjeförhållanden vilket framgick av tidigare kapitel. Endast en femtedel av ungdomarna har föräldrar som sammanlever vid intervjutillfället. Ungdomarna har främst bott tillsammans med mamman. Av dem som inte har levt med sin far under året före inskrivningen saknar 14 procent helt kontakt med honom. Ett visst svarsbortfall finns därför i frågorna om far.

I kapitlet behandlas ungdomarnas relationer till olika familjemedlemmar och förhållandena inom familjen. Ungdomarnas kontakt med mor respektive far belyses följt av förekomst av misshandel och övergrepp i uppväxtfamiljen. Behov av insatser för familjeproblem redovisas sist.

Ungdomarnas familjeförhållanden

När ungdomarna tillfrågas om hur väl de kommer överens med sin mor respektive far samt med sina syskon uppger de flesta att de kommer ganska bra eller mycket bra överens med dem. Allra bäst fungerar de med sina syskon. Fyra femtedelar säger att de kommer ganska bra eller mycket bra överens med sina syskon. Två tredjedelar kommer väl överens med mor och något färre, tre femtedelar, med far. Flickorna kommer inte lika bra överens med olika familjemedlemmar som pojkarna, förutom i kontakten med syster/systrar (tabell 9:A–9:D i bilagan).

En stor andel av ungdomarna trivs i sina familjer. Tre fjärdedelar säger att de trivs ganska bra eller mycket bra (se tabell nedan samt tabell 9:E i bilagan).

Tabell 9:1 Trivsel i familjen. Procent

Trivs	Pojkar	Flickor	Totalt
Inte alls	11	26	16
Lite	9	18	12
Ganska mycket	25	21	24
Mycket	55	35	48
Summa	100	100	100
n	286	121	407

Pojkarna trivs bättre i sina familjer än flickorna, betydligt fler pojkar än flickor lägger betoningen på att de trivs mycket bra.

Konflikter förekommer i de flesta familjer. Av ungdomarna i detta material uppger nästan hälften att det finns ganska mycket eller mycket konflikter i deras familjer och flickorna uppger det oftare än pojkarna. En konfliktorsak kan vara pengar och 30 procent av ungdomarna uppger att sådana konflikter är vanliga i deras familjer (tabell 9:F–9:G i bilagan).

kontakten med mor. Flickorna instämmer oftare i dessa påståenden än pojkarna (se tabell nedan samt tabell 9:M i bilagan).

Tabell 9:5 Ungdomarnas kritik av modern. Procent

Modern	Pojkar	Flickor	Totalt
Ej gott föredöme	24	42	30
Ger ej goda råd	26	39	30
För mesig	20	33	24
Är för hotfull	9	18	11

Flickorna är mer kritiska till fadern än pojkarna. De uppger oftare att fadern är hotfull, en tredjedel jämfört med 16 procent av pojkarna. Något fler av ungdomarna uppger att fadern inte är ett gott föredöme samt är hotfull, jämfört med modern (tabell 9:M–9:N i bilagan).

Misshandel och sexuella övergrepp

Ungdomarna tillfrågas i intervjun om de har varit utsatta för misshandel av olika slag. Två femtedelar uppger att de någon gång har blivit fysiskt misshandlade av en person som varit som en föräldrafigur. För de flesta har det hänt sällan men en femtedel svarar att det har hänt ”ganska ofta” eller ”mycket ofta”. Flickorna har i större utsträckning än pojkarna varit utsatta för fysisk misshandel (se tabell nedan samt tabell 9:Q i bilagan).

Tabell 9:6 Förekomst av fysisk misshandel. Procent

Fysisk misshandel	Pojkar	Flickor	Totalt
Aldrig	65	45	59
Sällan	19	21	20
Ganska ofta	11	22	14
Mycket ofta	5	12	7
Summa	100	100	100
n	289	126	415

Ungefär en tredjedel av flickorna och 16 procent av pojkarna uppger att de har blivit fysiskt misshandlade ofta eller mycket ofta.

Trettiosex procent av ungdomarna uppger att de har blivit psykiskt eller känslomässigt misshandlade, flickorna oftare än pojkarna (se tabell nedan samt tabell 9:R i bilagan).

Tabell 9:7 Förekomst av psykisk misshandel. Procent

Psykisk misshandel	Pojkar	Flickor	Totalt
Aldrig	74	40	64
Sällan	12	20	14
Ganska ofta	7	26	13
Mycket ofta	7	14	9
Summa	100	100	100
n	289	126	415

Två femtedelar av flickorna och 14 procent av pojkarna har ofta upplevt psykisk misshandel.

Åtta procent uppger att de har blivit utsatta för sexuella övergrepp av en person de har stått i beroendeställning till, vilket därmed inte behöver vara en förälder. En femtedel av flickorna och tre procent av pojkarna uppger att de har varit utsatta för ett sådant övergrepp (tabell 9:S i bilagan).

Ungdomarnas och intervjuarnas skattningar

När ungdomarna tillfrågas om sin oro för problem med och i familjen är tre femtedelar oroade och lika många vill få hjälp. Flickorna som har mer problem i sina familjerelationer är både oroade i större utsträckning än pojkarna och vill oftare få hjälp (se tabell nedan samt tabell 9:T–9:U i bilagan).

Tabell 9:8 Ungdomarnas oro över familjeproblem samt önskemål om hjälp. Procent

Oro samt önskemål om hjälp	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Oroad/besvärad	50	77	55	65	56	59
Vill få hjälp	52	72	62	55	49	58

Tre fjärdedelar av flickorna är oroade över familjeproblem och en nästan lika stor andel vill få hjälp. Av pojkarna är hälften oroade och lika många vill få hjälp. Uppmärksammas bör även att de äldre ungdomarna är oroade och att de vill få hjälp nästan lika ofta som de yngre.

Enligt intervjuarnas bedömningar har hälften stora behov av insatser, en större andel flickor än pojkarna och de yngre oftare än de äldsta (se tabell nedan samt tabell 9:V i bilagan).

Tabell 9:9 Intervjuarskattning av ungdomarnas behov av hjälp med familjeproblem. Procent

Behov av hjälp	Pojkar	Flickor	Totalt
Troligen ej nödvändigt (0–3)	19	9	16
Viss hjälp önskvärd (4–5)	39	29	35
Nödvändigt (6–9)	42	62	49
Summa	100	100	100
n	278	123	401

Intervjuarna anser att tre femtedelar av flickorna och två femtedelar av pojkarna har stora behov av insatser för familjeproblem. För dessa ungdomar är hjälp nödvändig.

Sammanfattning

Flickorna vars familjesituation är mer splittrad än pojkarnas har större problem i relationen till mor och far än pojkarna. Men ungdomarna trivs i sina familjer och kommer ofta väl överens med olika familjemedlemmar. En del ungdomars föräldrar har egna problem vilket förekommer oftare i flickornas familjer än i pojkarnas. Ungdomarna uppger i stor utsträckning att föräldrarna är besvikna och missnöjda med dem men är också själva besvikna och kritiska till sina föräldrar. Flickornas familjesituation, både i relation till familjen, till mor och till far, framstår som mer problematisk och konfliktfylld än pojkarnas.

Både pojkarna och flickorna vill få hjälp för familjeproblem, flickorna dock i större utsträckning än pojkarna. Intervjuarna skattar stora behov av insatser, särskilt för flickorna.

Hela gruppen

- 80 procent kommer väl överens med sina syskon
- 69 procent kommer väl överens med sin mor
- 61 procent kommer väl överens med sin far
- 72 procent trivs bra i sin familj
- 44 procent säger att konflikter är vanliga i familjen
- 19 procent av mödrarna har hälsobesvär, 16 procent psykiska besvär
- 23 procent av fäderna har problem med alkohol och/eller narkotika och en lika stor andel har hälsobesvär
- 12 procent av ungdomarnas syskon har problem med brottslighet
- 66 procent tror att modern, 68 procent att fadern är besviken på dem
- 43 procent uppger att modern, 47 procent att fadern har svårt att förstå dem
- 30 procent uppger att modern, 39 procent att fadern inte är ett gott föredöme
- 41 procent har blivit utsatta för fysisk misshandel av en föräldrafigur
- 36 procent har blivit utsatta för psykisk eller känslomässig misshandel
- 8 procent har utsatts för ett sexuellt övergrepp av en person den unge stått i beroendeställning till
- 59 procent av ungdomarna är oroad för familjeproblem
- 58 procent vill få hjälp
- 49 procent bedöms ha stora behov av insatser för familjeproblem

Kön

- 54 procent av flickorna, 31 procent av pojkarna uppger utifrån en checklista minst åtta problem i kontakten med modern
- 52 procent av flickorna, 35 procent av pojkarna uppger minst åtta problem i kontakten med fadern
- 55 procent av flickorna, 35 procent av pojkarna har blivit utsatta för fysisk misshandel av en föräldrafigur
- 60 procent av flickorna, 26 procent av pojkarna har blivit utsatta för psykisk eller känslomässig misshandel
- 77 procent av flickorna, 50 procent av pojkarna är oroad för problem med familjen
- 72 procent av flickorna, 52 procent av pojkarna vill få hjälp för problem med familjen
- 62 procent av flickorna, 42 procent av pojkarna har stora behov av insatser enligt intervjuerna

10 Psykiska och känslomässiga problem

Kapitlet innehåller information om ungdomarnas psykiska och känslomässiga problem samt om tidigare behandlingsinsatser. Ungdomarnas och intervjuarnas bedömningar av hur stora insatser som behövs för psykiska eller känslomässiga problem presenteras sist.

Känslor, reaktioner och beteenden

Utifrån en ganska omfattande checklista tar ungdomarna ställning till olika påståenden. Checklistan berör känslor, olika beteenden och psykisk problematik. Ungdomarna instämmer främst i påståendet "Har en känsla av att folk inte går att lita på" (59%). Femtiosex procent uppger att de gör saker som de inte kan kontrollera när de är arga och nästan lika många känner sig uttråkade. Två procent av ungdomarna har inte uppgivit några problem alls. En fjärdedel instämmer i minst 16 alternativ och några få i 30 eller fler (4%). Fyrtiofem procent av flickorna och en femtedel av pojkarna instämmer i minst 16 problem (tabell 10:B i bilagan).

Nedan redovisas ett urval påståenden som belyser ungdomarnas självförtroende, kontakten med andra människor, nedstämdhet, självdestruktivitet, bristande kontroll samt förvrängd verklighetsuppfattning. I bilagan tabell 10:A redovisas alla de alternativ den unge tar ställning till, i den ordning de förekommer i intervjun.

Självförtroende och kontakten med andra

Närmare en tredjedel av ungdomarna uppger att de har dåligt självförtroende och har svårt att lösa problem. En femtedel anser att de är för blyga, 17 procent anser att andra är klyftigare och 13 procent känner sig värdelösa. Flickorna instämmer betydligt oftare i dessa påståenden än pojkarna (se tabell nedan samt tabell 10:A i bilagan).

Tabell 10:1 Självförtroende. Procent

	Pojkar	Flickor	Totalt
Brist på självförtroende	23	48	30
Svårt lösa problem	21	44	28
För blyg	16	25	19
Andra är klyftigare	11	31	17
Känner dig värdelös	6	27	13

Nästan hälften av flickorna och en fjärdedel av pojkarna säger att de har dåligt självförtroende. Sex procent av pojkarna känner sig värdelösa jämfört med en fjärdedel av flickorna.

I kontakten med andra människor uppger två femtedelar att de lätt blir sårade, ungefär en femtedel att de känner sig utanför, ensamma, ensamma även bland andra

och tror sig inte vara omtyckta av andra. Flickorna instämmer oftare i dessa påståenden än pojkarna (se tabell nedan samt tabell 10:A i bilagan).

Tabell 10:2 Kontakten med andra. Procent

	Pojkar	Flickor	Totalt
Utanför	9	30	16
Känner dig ensam	12	31	18
Ensam bland folk	12	32	18
Osäker med andra	9	21	13
Blir lätt sårad	30	58	39
Andra ogillar dig	18	32	22

Flickorna i ADAD-materialet känner sig i större utsträckning ensamma jämfört med ett urval i befolkningen. I ett material baserat på ungdomar i åldern 16–19 år (SOU, 1994:73, s 538) uppger 13 procent av pojkarna och 17 procent av flickorna att de känner sig ensamma. Bland samma åldersgrupp ungdomar i ADAD-materialet känner sig 13 procent av pojkarna och 39 procent av flickorna ensamma.

Nedstämdhet och självdestruktivitet

Ungdomarna instämmer i stor utsträckning i påståenden som kan kopplas till nedstämdhet. Ungefär en tredjedel uppger att de är nedstämda, att de lätt känner sig modlösa, ofta är ängsliga och oroliga samt känner hopplöshet inför framtiden. Flickorna instämmer oftare i de olika alternativen jämfört med pojkarna och är framför allt oftare nedstämda och ängsliga än pojkarna. De äldre ungdomarna är oftare än de yngre nedstämda men känner inte hopplöshet i samma utsträckning som de yngre (se tabell nedan samt tabell 10:A i bilagan).

Tabell 10:3 Nedstämdhet. Procent

	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Blir lätt modlös	29	41	32	34	35	33
Nedstämd	32	53	33	43	46	38
Ofta ängslig/orolig	27	53	34	35	41	35
Hopplöshet	24	42	32	30	15	29

En del ungdomar har ett självdestruktivt beteende. Nästan en femtedel säger att de känner för att skada sig själva, har självmordstankar, att det vore bättre om de var döda och att de borde bli straffade för sina fel och brister. Flickorna uppger i betydligt större utsträckning än pojkarna dessa känslor och de yngre oftare än de äldre (se tabell nedan samt tabell 10:A i bilagan).

Tabell 10:4 Självdestruktivitet. Procent

	Pojkar	Flickor	Totalt
Känner för att skada dig själv	10	33	17
Vore bättre om jag var död	12	34	18
Borde bli straffad för fel o brister	15	21	17
Har självmordstankar	13	33	19

Ungdomarna i ADAD-materialet har i högre grad självdestruktiva tankar jämfört med ungdomar i åldern 16–17 år i befolkningen. Bland gymnasieungdomarna instämde en procent av pojkarna och tre procent av flickorna i ett påstående om att "det vore bättre att jag var död" (von Knorring & Kristiansson, 1995, s 39 ff; Ols-son, 1998, s 40). I ADAD-materialet instämmer 14 procent av pojkarna och 26 procent av flickorna i ett liknande påstående.

Bristande kontroll och förvrängd verklighetsuppfattning

Ungdomarna har i stor utsträckning svårt att kontrollera sitt beteende. Femtiosex procent uppger att de inte kan kontrollera sig när de är arga. Omkring 30 procent är rädda för att skada andra, är rädda för att tappa kontrollen och göra saker de inte vill. En femtedel instämmer i påståendet "Känner det som om Du skulle vilja döda någon" (se tabell nedan samt tabell 10:A i bilagan).

Tabell 10:5 Bristande kontroll. Procent

	Pojkar	Flickor	Totalt
Ej kontrollera beteendet	54	60	56
Rädd att skada andra	32	31	32
Gör saker som du ej vill	25	36	28
Rädd tappa kontrollen	29	42	33
Skulle vilja döda någon	15	28	19

Flickorna uppger oftare att de "skulle vilja döda någon", att de är rädda att tappa kontrollen och att de gör saker som de inte vill. De yngre ungdomarna instämmer oftare än de äldre i samtliga dessa påståenden förutom i påståendet om rädsla att tappa kontrollen.

Ungdomarna instämmer i något mindre utsträckning i påståenden som kan kopplas till en förvrängd verklighetsuppfattning. Tjugoåtta procent uppger att saker inte känns verkliga, och en femtedel att det känns som om huvudet exploderar. Tolv procent säger att det känns som om de har fel på förståndet (se tabell nedan samt tabell 10:A i bilagan).

Tabell 10:6 Förvrängd verklighetsuppfattning. Procent

	Pojkar	Flickor	Totalt
Känns som huvudet skulle explodera	15	30	20
Fel på förståndet	10	17	12
Saker känns ej verkliga	22	43	28

Flickorna uppger oftare än pojkarna att saker inte känns verkliga och något oftare att det ibland känns som om huvudet skulle explodera.

Psykiska besvär

Ungdomarna tillfrågas om de har haft olika allvarliga psykiska besvär någon gång under en vecka eller mer. De uppger även om de har haft sådana besvär under månaden före inskrivningen. Problemen har delats in i två grupper, depression och självdestruktivitet samt oro och svårighet att kontrollera beteendet.

Depression, självmordstankar och ätstörningar

Depression är relativt vanligt förekommande bland ungdomarna, över två femtedelar uppger att de har varit deprimerade. En fjärdedel har haft allvarliga självmordstankar och en femtedel har försökt att begå självmord. Problemen är vanligare bland flickorna än pojkarna (se tabell nedan samt tabell 10:E i bilagan).

Tabell 10:7 Depression, självmordstankar och ätstörningar någonsin. Procent

Någonsin upplevt	Pojkar	Flickor	Totalt
Svår depression	42	54	46
Självmordstankar	16	40	23
Självmordsförsök	10	39	19
Ätstörningar	2	24	9

Över hälften av flickorna och två femtedelar av pojkarna har varit deprimerade. Självmordstankar och självmordsförsök uppger två femtedelar av flickorna. Av pojkarna har 16 procent haft självmordstankar och tio procent försökt att begå självmord. En fjärdedel av flickorna har haft ätstörningar.¹⁹ En förhållandevis stor andel av de yngre ungdomarna har haft olika psykiska besvär. Två femtedelar har haft en svår depression, en fjärdedel självmordstankar och 19 procent har gjort självmordsförsök.

I ett kortare tidsperspektiv, under månaden före inskrivningen, har en fjärdedel av ungdomarna varit deprimerade. Tio procent har haft självmordstankar och fem procent har gjort självmordsförsök. Flickorna har i större utsträckning än pojkarna upp-

¹⁹ Andelen flickor i befolkningen som har anorexi uppskattas till en procent (SOU 1997:8).

levt olika problem (tabell 10:F i bilagan).

Andelen tonåringar i befolkningen som är deprimerade uppskattas till 3–4 procent (SOU, 1997:8, s 93). I en studie bland gymnasieungdomar konstaterades att elva procent, 18 procent av flickorna och fyra procent av pojkarna någon gång hade varit deprimerade (Olsson, s 43; Örn, 1999, s 1054 ff). I ADAD-materialet uppger 57 procent av flickorna och 51 procent av pojkarna att de någonsin har haft en allvarlig depression. Även om skillnaderna skall tolkas försiktigt visar resultaten att depressioner är vanligare bland ungdomar som placerats på särskilda ungdomshem jämfört med ungdomar i allmänhet. Självmordsförsök är också vanligare bland ungdomarna i ADAD-materialet och förekommer bland 29 procent av flickorna och 13 procent av pojkarna. Av ungdomarna som gick i gymnasieskolan hade sju procent av flickorna och tre procent av pojkarna gjort en självmordshandling (Olsson, s 40).

Oro och svårighet att kontrollera beteende

Även andra psykiska besvär såsom svår oro eller spänning, koncentrationsproblem och problem med att kontrollera sitt beteende är vanliga bland ungdomarna. En femtedel har upplevt hallucinationer. Förekomst av oro och spänningar är större bland de äldre ungdomarna än bland de yngre. I ungefär lika stor utsträckning har pojkar och flickor haft problem med våldsamt beteende men övriga problem är vanligare bland flickorna (tabell 10:E i bilagan).

Tabell 10:8 Olika psykiska besvär någonsin. Procent

Någonsin upplevt	Pojkar	Flickor	Totalt
Svår oro/spänning	43	56	47
Koncentrationsproblem	33	46	37
Våldsamt beteende	42	39	41
Hallucinationer	16	28	19

I ett kortare tidsperspektiv, under månaden före inskrivning på institutionen, uppger ungefär en tredjedel att de har känt stark oro samt haft koncentrationsproblem. En fjärdedel har haft problem med våldsamt beteende. Problem med våldsamt beteende är mer frekvent bland de yngre (tabell 10:D i bilagan).

I jämförelse med ett urval ungdomar i befolkningen har en större andel av ungdomarna i ADAD-materialet känt oro. Endast någon procent av ungdomarna i befolkningen uppger att de känner svår oro, en procent av pojkarna och två procent av flickorna (SOU, 1994:73, s 532). I ADAD-materialet har 34 procent av pojkarna och 41 procent av flickorna känt allvarlig oro och spänning under månaden före inskrivning.

Ungdomarna i ADAD-materialet har en sammansatt problematik. Av dem som någon gång har haft en allvarlig depression har hälften även haft problem med att kontrollera våldsamt beteende.

Antal dagar med psykiska besvär

När ungdomarna preciserar antalet dagar de har haft psykiska besvär under månaden före inskrivningen framkommer att hälften inte har mått dåligt någon dag. En tredjedel har haft besvär minst en vecka, flickorna i betydligt större utsträckning än pojkarna och de äldre oftare än de yngsta (tabell 10:C i bilagan). Flickornas och de äldre ungdomarnas hälsa är med andra ord bekymmersam. Vid en uppdelning på kön och ålder visar det sig att flickorna mår sämre än pojkarna i alla tre åldersgrupperna. De äldre ungdomarna mår dåligt i större utsträckning än de yngre och flickorna i åldern 16–17 år mår sämst av alla (se tabell nedan samt tabell 10:D i bilagan).

Tabell 10:9 Psykisk ohälsa under de senaste 30 dagarna bland pojkar och flickor i olika åldrar.²⁰
Procent

Antal dagar	Ålder 12–15		16–17		18–20		Totalt
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	
Ingen dag	68	32	45	26	49	35	49
1–6 dagar	17	27	27	17	20	18	22
7–dagar	15	41	38	57	31	47	29
Summa	100	100	100	100	100	100	100
n	139	74	109	35	35	17	409

Bland de äldre ungdomarna har 47 procent av flickorna och 31 procent av pojkarna mått dåligt under en vecka eller mer månaden före inskrivningen. 28 procent av pojkarna och 57 procent av flickorna i åldern 16–17 år har många dagar med psykisk ohälsa, i den yngsta åldersgruppen 15 procent av pojkarna och 41 procent av flickorna.

Tidigare vårdinsatser

Två femtedelar av ungdomarna har behandlats i öppenvård och 14 procent har varit inlagda över natten för psykiska eller känslomässiga problem (tabell 10:G i bilagan). Flickorna har större erfarenhet av behandlingsinsatser än pojkarna. Drygt hälften av flickorna och 31 procent av pojkarna har behandlats i öppenvård. Tjugotvå procent av flickorna och elva procent av pojkarna har varit inlagda.

Ungdomarna tillfrågas om de har behandlats med medicin för psykiska problem. Totalt nio procent har fått sådan behandling, fem procent under månaden före inskrivning (tabell 10:E–10:F i bilagan).

²⁰ Siffrorna i tabellen skall tolkas med försiktighet p g a små grupper.

Ungdomarnas och intervjuarnas skattningar

Nära hälften av ungdomarna är i någon utsträckning oroade och 36 procent vill få hjälp för sin psykiska hälsa. Flickorna är mer oroade än pojkarna och vill oftare få hjälp. De äldre ungdomarna är oftare oroade än de yngsta och vill få hjälp i större utsträckning (se tabell nedan samt tabell 10:H–10:I i bilagan).

Tabell 10:10 Ungdomarnas oro över psykiska problem och önskemål om hjälp. Procent

Oro och önskemål om hjälp	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Oroad/besvärad	42	57	39	56	54	47
Vill få hjälp	29	52	33	37	45	36

Nästan tre femtedelar av flickorna är oroade och hälften vill få hjälp. Två femtedelar av pojkarna är oroade över sin psykiska hälsa och 29 procent vill få hjälp. Över hälften av de äldre ungdomarna är oroade och ungefär två femtedelar vill få hjälp. Det bör uppmärksammas att två femtedelar av de yngsta är oroade för sin psykiska hälsa och en tredjedel vill få hjälp.

Enligt intervjuarnas bedömningar har en tredjedel stora behov och en lika stor andel vissa behov av insatser för psykisk hälsa, flickorna oftare än pojkarna (se tabell nedan samt tabell 10:J i bilagan).

Tabell 10:11 Intervjuarskattning av ungdomarnas behov av hjälp med psykiska eller känslomässiga problem. Procent

Behov av hjälp	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej nödvändigt (0–3)	35	24	30	32	39	32
Viss hjälp önskvärd (4–5)	38	26	35	33	31	34
Nödvändigt (6–9)	27	50	35	35	30	34
Summa	100	100	100	100	100	100
n	281	124	213	141	51	405

Hälften av flickorna och 27 procent av pojkarna har stora behov av insatser för psykisk problematik. Trots att de äldre ungdomarna oftare uttrycker oro och hjälpbehov anser inte intervjuarna att de behöver hjälp i större utsträckning än de yngre.

Sammanfattning

Även om flickorna har psykiska besvär i betydligt större utsträckning än pojkarna och de äldre något oftare än de yngsta är det viktigt att uppmärksamma att en stor andel av ungdomarna, oberoende av kön och ålder har psykiska eller känslomässiga problem. Särskilt angeläget är att uppmärksamma de yngre ungdomarnas symptom för att bättre kunna möta deras behov, även om de äldre i större utsträckning till ex-

empel är deprimerade, känner oro och är nedstämda. Av de yngsta är en tredjedel nedstämda och lika många känner hopplöshet inför framtiden. Två femtedelar har någon gång haft en svår depression, en fjärdedel under den senaste månaden. 19 procent har gjort självmordsförsök och 28 procent har haft problem med våldsamt beteende den senaste månaden.

Flickornas psykiska besvär framträder tydligt. De förmedlar att de har dåligt självförtroende, problem i kontakt med andra och är nedstämda. Många känner oro, har självmordstankar, är deprimerade och har självdestruktiva tankar. I viss utsträckning har de tidigare fått behandling, både i öppenvård och dygnsvård för psykiska besvär. Pojkarna har också psykiska och känslomässiga problem men inte i samma utsträckning som flickorna. Noteras kan att pojkarna och flickorna i lika stor utsträckning har problem med våldsamt beteende.

Ungdomarna är ofta oroad över sin psykiska hälsa men andelen som vill få hjälp är mindre än andelen som känner oro. Flickorna och de äldre ungdomarna vill få hjälp i störst utsträckning. Intervjuarna bekräftar flickornas behov av insatser men anser inte att de äldre behöver hjälp i större utsträckning än de yngre.

Hela gruppen

- 56 procent har svårt att kontrollera beteendet när de blir arga
- 38 procent känner sig nedstämda
- 33 procent känner sig lätt modlösa
- 29 procent känner hopplöshet inför framtiden
- 30 procent har dåligt självförtroende
- 32 procent är rädda för att skada andra
- 18 procent anser att det vore bättre om de var döda
- 18 procent känner sig ensamma
- 17 procent känner för att skada sig själva
- 13 procent känner sig värdelösa
- 47 procent har upplevt allvarlig oro och spänning
- 41 procent har någon gång haft problem med våldsamt beteende
- 46 procent har någon gång haft en allvarlig depression
- 19 procent har gjort ett självmordsförsök
- 29 procent har upplevt psykisk ohälsa under en vecka eller mer månaden före inskrivning
- 14 procent har någon gång vårdats i dygnsvård för psykiska besvär
- 47 procent är oroade över sin psykiska hälsa
- 36 procent vill få hjälp
- 34 procent har stora behov av insatser för sina psykiska besvär enligt intervjuerna

Kön

- 48 procent av flickorna, 23 procent av pojkarna uppger att de har dåligt självförtroende
- 33 procent av flickorna, 10 procent av pojkarna känner för att skada sig själva
- 54 procent av flickorna, 42 procent av pojkarna har haft svår depression
- 39 procent av flickorna, 10 procent av pojkarna har gjort självmordsförsök
- 57 procent av flickorna, 42 procent av pojkarna är oroade över sin psykiska hälsa
- 52 procent av flickorna, 29 procent av pojkarna vill få hjälp med sin psykiska hälsa
- 50 procent av flickorna, 27 procent av pojkarna har stora behov av insatser enligt intervjuerna

11 Brottslighet

I kapitlet beskrivs ungdomarnas brottslighet utifrån deras egna uppgifter om brott de har varit inblandade i. Ungdomarnas erfarenheter av rättsväsendet redovisas samt andelen som behöver hjälp för problem med brottslighet, enligt dem själva och enligt intervjuarna.

Ungdomarnas brottslighet

Utifrån en lista uppger ungdomarna vilka olika slags brott de varit inblandade i under olika tidsperioder. Snatteri är det vanligaste brottet. Sjuttiotre procent har någon gång snattat. Våldsbrott såsom misshandel är därefter mest förekommande samt stöld och skadegörelse. Ungefär hälften av ungdomarna har begått sådana brott. Misshandel uppges av 63 procent av pojkarna, stöld av 60 procent och skadegörelse av 51 procent. Andra vanliga brott bland pojkarna är trafikbrott, bilstöld, häleri samt vapeninnehav (tabell 11:A i bilagan). Åtta procent har inte begått något brott som finns i checklistan, sex procent av pojkarna och 13 procent av flickorna.

Brott som skadegörelse, hot och våld mot tjänsteman samt misshandel är ungefär lika vanliga i de tre åldersgrupperna. De äldre ungdomarna har dock i större utsträckning än de yngre varit inblandade i brott som kan relateras till missbruk såsom narkotikabrott, rattonykterhet, bilstöld, stöld och häleri.

Ungdomarna uppger åldern de första gången var inblandade i de olika brotten. Snatteri har den lägsta genomsnittsåldern med 11 år, därefter följer graffiti och skadegörelse med 12 år. För förargelseväckande beteende och misshandel är genomsnittsåldern 13 år medan den är 14 till 15 år för narkotikabrott, rattonykterhetsbrott och rån. Som regel är pojkarna yngre än flickorna vid första brottet, men skillnaderna är små för flera av brotten (tabell 11:B i bilagan).

Brottslighet året före inskrivningen

En stor andel av ungdomarna, 88 procent och nästan alla pojkar (93%) uppger att de har begått brott under året före inskrivningen. Av flickorna var 77 procent brottsaktiva. Två tredjedelar har begått sex eller flera brott. Två femtedelar av pojkarna var inblandade i mer än 30 brott och en tredjedel av flickorna (tabell 11:C i bilagan).

De vanligaste brotten året före inskrivningen är misshandel, snatteri, stöld och vapeninnehav (minst 40%). Förutom snatteri är samtliga brott vanligare bland pojkarna (se tabell nedan samt tabell 11:D i bilagan).

Tabell 11:1 Andel som har begått olika brott de senaste 12 månaderna²¹

Brott senaste 12 månaderna	Pojkar	Flickor	Totalt
Graffiti/klotter	23	22	23
Snatteri	40	53	44
Narkotikabrott	24	15	22
Förargelseväckande beteende	39	29	36
Rattonykterhet	21	9	17
Trafikbrott	45	15	36
Bilstöld	40	16	33
Skadegörelse	39	29	36
Stöld	50	20	41
Häleri	41	21	35
Rån	27	9	21
Hot och våld mot tjänsteman	36	28	33
Misshandel	53	34	47
Vapeninnehav	48	23	40
Sexuella brott	2	–	1
Mordbrand	7	7	7
Dråp eller mord	–	–	–

Hälften av pojkarna och en tredjedel av flickorna har varit inblandade i misshandel. Hot och våld mot tjänsteman uppgår 36 procent av pojkarna och 28 procent av flickorna.

De äldre ungdomarna har även under året före inskrivningen oftare än de yngre varit inblandade i narkotikabrott, rattonykterhet, stöld och häleri. Skadegörelse är emellertid vanligare bland de två yngre åldersgrupperna än i den äldsta gruppen (tabell 11:D i bilagan).

ADAD-ungdomarnas brottslighet avseende bilstöld har jämförts med skolutomars självdeklarerade brottslighet. Av ungdomar i årskurs 9 under 1997 uppgår fyra procent av pojkarna och knappt en procent av flickorna att de har varit delaktiga i bilstöld under de senaste 12 månaderna (Ring, 1999, s 93). Av ungdomar intervjuade med ADAD har 43 procent av pojkarna och 15 procent av flickorna varit inblandade i bilstöld under året innan de skrevs in.

Brottslighet tre månader före inskrivning

Tre fjärdedelar av ungdomarna var brottsaktiva under de tre månaderna som föregick inskrivningen, 80 procent av pojkarna och 62 procent av flickorna. En femtedel av pojkarna och 15 procent av flickorna var inblandade i mer än 30 brott under den tidsperioden (tabell 11:E i bilagan).

De brott som var vanliga under året före inskrivningen är också de som förekommer mest under månaderna före inskrivning. Bland pojkarna var en femtedel eller fler inblandade i misshandel, trafikbrott, vapeninnehav, stöld, bilstöld, förargelse-

²¹ Baserat på samtliga ungdomar.

väckande beteende, snatteri, häleri, skadegörelse och hot eller våld mot tjänsteman. En tredjedel av flickorna var inblandade i snatteri och en femtedel i vapeninnehav, misshandel, förargelseväckande beteende, hot eller våld mot tjänsteman och skadegörelse. Vid uppdelning på ålder återkommer delvis samma mönster som tidigare. Narkotikabrott och häleri uppges oftare av de äldre än de yngre (tabell 11:F i bilagan).

Kontakter med rättsväsendet

Fyra femtedelar av alla ungdomar har någon gång åkt fast för polisen för något brott, nittio procent av pojkarna och två tredjedelar av flickorna. Pojkarna är yngre än flickorna vid det första tillfället (tabell 11:G i bilagan).

Två femtedelar uppger att de någon gång har vistats i häkte eller fängelse.²² Femtiofyra procent av pojkarna uppger att de har vistats i häkte eller fängelse jämfört med 15 procent av flickorna. De äldre har större erfarenhet än de yngre (tabell 11:H i bilagan). Häktad eller anhållen under de tre månaderna före inskrivningen uppger två femtedelar att de varit, hälften av pojkarna och tolv procent av flickorna. De äldre var oftare anhållna eller häktade än de yngsta (tabell 11:I i bilagan).

Trettioen procent uppger att de väntar på åtal, rättegång eller dom, två femtedelar av pojkarna och elva procent av flickorna. De äldre uppger detta oftare än de yngsta (tabell 11:J i bilagan).²³ Sex procent (samtliga pojkar) uppger att de är under övervakning eller är villkorligt frigivna (tabell 11:K i bilagan). Knappt hälften anser att de har någon form av problem med rättsväsendet, främst pojkarna (se tabell nedan samt tabell 11:L i bilagan).

Tabell 11:2 Ungdomarnas bedömning av sina problem med rättsväsendet. Procent

Problem med rättsväsendet	Pojkar	Flickor	Totalt
Inte alls	42	78	52
Lite	19	16	19
Ganska mycket	18	4	14
Mycket	21	2	15
Summa	100	100	100
n	287	121	408

Två femtedelar av pojkarna uppger att de har stora problem med rättsväsendet jämfört med sex procent av flickorna.

²² Det kan inte uteslutas att ungdomarna även medräknar andra vistelser i häkte, till exempel för att beslut om LVU skall verkställas.

²³ Även här finns viss osäkerhet eftersom ungdomarna skulle kunna medräkna beslut angående LVU.

Ungdomarnas och intervjuarnas skattningar

En tredjedel av ungdomarna är oroade över problem med brottslighet och lika många vill få hjälp. Pojkarna är oftare oroade och vill oftare få hjälp än flickorna (se tabell nedan samt tabell 11:M–11:N i bilagan).

Tabell 11:3 Ungdomarnas oro över problem med brottslighet samt önskemål om hjälp. Procent

Oro och önskemål om hjälp	Kön		Totalt
	Pojkar	Flickor	
Oroad/besvärad	40	20	34
Vill få hjälp	41	15	33

Två femtedelar av pojkarna är oroade och vill få hjälp jämfört med en femtedel respektive 15 procent av flickorna.

Intervjuarna bedömer att hälften av ungdomarna har stora behov av insatser för problem med brottslighet. Pojkarna bedöms ha ett större behov av hjälp jämfört med flickorna (se tabell nedan samt tabell 11:O i bilagan).

Tabell 11:4 Intervjuarskattning av ungdomarnas behov av hjälp med brottslighet. Procent

Behov av hjälp	Pojkar	Flickor	Totalt
Troligen ej nödvändigt (0–3)	16	52	27
Viss hjälp önskvärd (4–5)	27	31	28
Nödvändigt (6–9)	57	17	45
Summa	100	100	100
n	274	123	397

Femtiosju procent av pojkarna och 17 procent av flickorna bedöms ha stora behov av insatser. De äldre ungdomarna bedöms lite oftare än de yngsta vara i stort behov av hjälp.

Sammanfattning

Ungdomarna har varit inblandade i många olika slags brott. Snatterier är vanligast och är något vanligare förekommande bland flickorna. Misshandel är vanligt förekommande framförallt bland pojkarna. Pojkarna har oftare än flickorna varit inblandade i olika brott, någon gång under året före inskrivningen, under de tre månaderna som föregick inskrivningen samt månaden innan. Pojkarna väntar oftare på åtal, rättegång eller dom och har mer bekymmer med rättsväsendet jämfört med flickorna. De är också mer oroade och vill få mer hjälp än flickorna. I intervjuarskattningar anser intervjuarna att pojkarna oftare har stora behov av insatser än flickorna. Uppmärksammas bör dock en grupp brottsaktiva flickor som har gjort många brott under året före inskrivningen.

En större andel av de äldre ungdomarna har någon gång varit inblandade i de oli-

ka brotten jämfört med de yngre. De är i stor utsträckning brottsaktiva under året och månaderna före inskrivning. Hos dessa äldre ungdomar som ofta placeras för missbruksproblem, eller för brottslighet i kombination med missbruk, finns helt uppenbart en stor andel som har problem med brottslighet, vilket i sin tur troligen kan kopplas till missbruket. De yngre ungdomarna är oftare inblandade i olika våldsbrott än de äldre.

Hela gruppen

- 92 procent har någon gång varit inblandade i olika brott
- 83 procent har åkt fast för polisen för något brott
- 42 procent uppger att de någon gång har varit i häkte eller fängelse
- 88 procent har under året före inskrivningen varit inblandade i olika brott
- 40 procent har gjort mer än 30 brott under året före inskrivningen
- 47 procent var inblandade i misshandel under året före inskrivningen
- 44 procent har snattat under året före inskrivningen
- 41 procent har stulit under året före inskrivningen
- 36 procent har gjort allvarliga trafikbrott under året före inskrivningen
- 51 procent har gjort något brott under månaden före inskrivningen
- 48 procent anser att de har problem med rättsväsendet
- 34 procent är oroad över problem med brottslighet
- 33 procent vill få hjälp för problem med brottslighet
- 45 procent bedöms ha stora behov av hjälp för sin brottslighet

Kön

- 42 procent av pojkarna, 34 procent av flickorna har gjort mer än 30 brott under året före inskrivningen
- 53 procent av pojkarna, 34 procent av flickorna har varit inblandade i misshandel under året före inskrivningen
- 58 procent av pojkarna, 22 procent av flickorna uppger problem med rättsväsendet
- 40 procent av pojkar, 20 procent av flickorna är oroad över problem med brottslighet
- 41 procent av pojkarna, 15 procent av flickorna vill få hjälp för problem med brottslighet
- 57 procent av pojkarna, 17 procent av flickorna har stora behov av insatser för sin brottslighet

12 Alkohol och narkotika

I kapitlet behandlas ungdomarnas användning av alkohol och olika narkotiska preparat. Tidigare erfarenheter av behandlingsinsatser för problem med alkohol och narkotika samt ungdomarnas behov av insatser vid intervjutillfället redovisas sist. Inledningsvis ges även information om ungdomarnas tobaksvanor.

Ungdomarnas tobaksvanor

Nästan samtliga ungdomar oavsett kön och ålder har prövat att röka någon gång (93%). Snus har 68 procent använt någon gång, oftast pojkarna (tabell 12:A i bilagan). Jämfört med ungdomar i årskurs 9 har en betydligt större andel av ungdomarna intervjuade med ADAD rökt någon gång. Fem procent av pojkarna och fyra procent av flickorna i ADAD-materialet har *aldrig* prövat på att röka. Av eleverna i årskurs 9 har en tredjedel av pojkarna (35%) respektive flickorna (35%) *aldrig* rökt. Dagliga rökare bland elever i årskurs 9 är sju procent av pojkarna och 14 procent av flickorna (CAN, 2000, s 136). Det kan jämföras med 82 procent av pojkarna och 85 procent av flickorna i ADAD-materialet.

Drygt två femtedelar av ungdomarna i ADAD-materialet röker mellan en och tio cigaretter dagligen och nästan lika många fler än tio om dagen. De äldre röker i större utsträckning än de yngre (tabell 12:B i bilagan). Snusar dagligen gör en tredjedel, främst pojkar.

Alkohol

Nästan samtliga ungdomar (86%) har använt alkohol någon gång. En vanlig debutålder är 12 eller 13 år och genomsnittsåldern är 12 år (tabell 12:C–12:D i bilagan).

Ungdomarna tillfrågas om sin konsumtion en typisk månad under året före inskrivningen. Hälften uppger att de dricker alkohol två gånger i månaden eller oftare och 18 procent oftare än en gång i veckan (tabell 12:E i bilagan).

Fyrtiosex procent säger att de någon gång har fått en black-out efter att ha druckit alkohol; andelen är betydligt högre bland de äldsta ungdomarna. Emellertid har två femtedelar av de yngsta också druckit så att de har fått en sådan reaktion (tabell 12:F i bilagan).

Större andel av pojkarna än flickorna dricker mycket varje gång de dricker alkohol. För hälften av pojkarna och 41 procent av flickorna var minst 5 drinkar (5 öl eller 5 glas vin) en vanlig konsumtion vid de tillfällen de drack månaden före inskrivningen (tabell 12:G i bilagan). Hälften av ungdomarna har varit fulla under månaden före inskrivningen, de äldre oftare än de yngsta och flickorna lite oftare än pojkarna (tabell 12:H i bilagan).

Narkotika

Marijuana/hasch är det narkotiska preparat som flest ungdomar har provat (55%). Något färre, en tredjedel, har någon gång tagit amfetamin oralt och nio procent har injicerat amfetamin. Heroin som intagits oralt har elva procent någon gång provat och tre procent har injicerat heroin. Kokain, hallucinogener samt ecstasy uppgår mellan 14 och 19 procent att de har använt. Läkemedel, värktabletter och sniffning är relativt vanligt bland ungdomarna. Drygt en fjärdedel har använt läkemedel och sniffat (tabell 12:C i bilagan).

Genomsnittsåldern för debut är lägst för sniffning, 13 år, därefter följer marijuana och värktabletter med 14 år. I genomsnitt var ungdomarna 15 år när de första gången använde läkemedel, ecstasy, hallucinogener och amfetamin som ej injicerats. Injicering av heroin har den högsta genomsnittsåldern med nästan 17 år och för övriga preparat är den 16 år (tabell 12:D i bilagan).

Pojkarna har oftare provat hallucinogener och dopingpreparat medan flickorna oftare har använt läkemedel. De stora skillnaderna finns emellertid mellan de äldre och de yngre ungdomarna. De äldre har betydligt oftare provat olika preparat (tabell 12:C i bilagan).

Tabell 12:1 Ungdomarnas användning av narkotika någon gång. ²⁴ Procent

Någon gång använt	Ålder			Totalt
	12–15	16–17	18–20	
Marijuana/hasch	41	65	85	55
Amfetamin, ej injicerat	12	43	69	30
Amfetamin, injicerat	3	6	37	9
Heroin/opiater ej injicerat	4	14	33	11
Heroin/opiater injicerat	1	3	13	3
Kokain	6	15	41	14
LSD/Hallucinogener	6	26	43	18
Ecstasy	10	23	44	19
Värktabletter	18	35	46	28
Läkemedel	15	38	56	28
Sniffning/lösningsmedel	25	29	32	27
Dopingpreparat	2	5	11	5
Övriga droger	5	14	21	10

Nästan samtliga av de äldre har provat marijuana och sextionio procent har använt amfetamin oralt. Ungefär två femtedelar har injicerat amfetamin och använt kokain, hallucinogener och ecstasy. En tredjedel har intagit heroin oralt och 13 procent injicerat heroin. 56 procent har använt läkemedel i narkotiskt syfte. Även om de äldre oftare har använt olika preparat är det dock viktigt att uppmärksamma de yngre ungdomarnas användning av narkotiska preparat.

²⁴ Uppgifterna baserade på samtliga ungdomar utifrån uppgifter om debutålder, frekvens senaste 30 dagarna samt frekvens typisk månad.

Tretton procent av pojkarna och tio procent av flickor i årskurs 9 har sniffat (CAN, s 154) jämfört med 27 procent av pojkarna och en lika stor andel av flickorna i ADAD-materialet. Narkotika har nio procent av pojkarna och sju procent av flickorna i årskurs 9 prövat, vilket ofta är hasch/marijuana men även amfetamin, ecstasy, LSD och kokain (CAN a.a., s 66, 143). I ADAD-materialet har 57 procent av pojkarna och 58 procent av flickorna i samma åldersgrupp någon gång använt narkotiska preparat såsom marijuana, amfetamin, heroin, kokain, hallucinogener eller ecstasy.

Tre femtedelar av alla ungdomar i ADAD-materialet har någon gång använt narkotiska preparat och nästan alla äldre, tre femtedelar av ungdomarna i åldern 16–17 år och 47 procent av de yngsta. En tredjedel av de äldsta har använt fem eller fler preparat (tabell 12:I i bilagan). Totalt uppger tio procent att de har injicerat antingen amfetamin, heroin eller prövat båda preparaten.

Användning en typisk månad

Marijuana och amfetamin är de narkotiska preparat som främst används under en typisk månad. 29 procent använder marijuana/hasch två gånger i månaden eller oftare och elva procent amfetamin. Läkemedel är också vanligt förekommande. De äldre har en betydligt större konsumtion än de yngre (se tabell nedan samt tabell 12:J1–12:J13 i bilagan).

Tabell 12:2 Användning av olika narkotiska preparat två gånger i månaden eller oftare (typisk månad). Procent

Narkotika	Ålder			Totalt
2 ggr/mån eller oftare	12–15	16–17	18–20	
Marijuana/hasch	15	39	57	29
Amfetamin, ej injicerat	5	13	25	11
Amfetamin injicerat	1	2	22	5
Heroin/opiater ej injicerat	1	5	15	4
Heroin/opiater injicerat	0	1	8	2
Kokain	2	3	12	3
LSD/Hallucinogener	1	1	10	3
Ecstasy	2	6	17	6
Värktabletter	7	15	31	13
Läkemedel	5	18	33	13
Sniffning/lösningsmedel	6	1	2	4
Dopingpreparat	1	2	4	2
Övriga droger	1	6	2	3

Femtiosju procent av de äldre ungdomarna uppger att de använder hasch/marijuana två gånger eller oftare under en vanlig månad, en fjärdedel amfetamin (oralt bruk) och en femtedel injicerar amfetamin. Heroin uppger 15 procent att de använder (oralt bruk) och 19 procent injicerar heroin. Ungdomarna i åldern 16–17 år använder olika preparat i betydligt mindre omfattning än de äldre. Vanligast är hasch/marijuana som två femtedelar uppger att de använder minst två gånger i månaden en

vanlig månad, 13 procent uppger amfetamin som ej injiceras och 18 procent läkemedel. Av de yngsta uppger 15 procent av de använder hasch/marijuana två gånger eller oftare en vanlig månad och sex procent sniffar eller använder lösningsmedel.

En väsentligt större andel ungdomar i ADAD-materialet har använt marijuana/hasch en typisk månad jämfört med andra ungdomar (CAN, s 144). Vid CAN:s skolundersökningar tillfrågas ungdomarna om de har använt hasch/marijuana månaden före undersökningen och mycket få av både pojkarna och flickorna i årskurs 9 har använt narkotika.²⁵ I ADAD-materialet har 57 procent av pojkarna och 52 procent av flickorna använt hasch/marijuana under en typisk månad.

Tidigare behandling för missbruk

De äldre ungdomarna som har större erfarenhet av olika narkotiska preparat än de yngre har också tidigare behandlats för missbruk, både i öppenvård och dygnsvård oftare än de yngre. Av alla ungdomar har fjorton procent fått behandling i öppenvård och sju procent i dygnsvård. Av de äldre har två femtedelar fått behandling i öppenvård och en femtedel i dygnsvård (se tabell nedan samt tabell 12:K i bilagan).

Tabell 12:3 Behandling för alkohol- eller narkotikamissbruk i öppenvård respektive dygnsvård. Procent

Behandling	Ålder 12–15	16–17	18–20	Totalt
Öppenvård	6	17	39	14
Dygnsvård	1	9	20	7

Ungdomarnas och intervjuarnas skattningar

De äldre ungdomarna tror i stor utsträckning att deras användning av alkohol och narkotika, såsom den varit månaderna före inskrivningen, skadar deras hälsa (se tabell nedan samt tabell 12:L i bilagan).

Tabell 12:4 Ungdomarnas uppfattning om deras användning av alkohol och/eller narkotika skadar hälsan. Procent

Skadar hälsan	Ålder 12–15	16–17	18–20	Totalt
Inte alls	55	31	21	42
Lite	12	16	15	14
Ganska mycket	12	17	23	15
Mycket	21	36	41	29
Summa	100	100	100	100
n	200	133	53	386

²⁵ Av pojkarna i årskurs 9 har nio procent använt narkotika och av dessa har 25 procent använt hasch/marijuana under den senaste månaden. Av flickorna har sju procent prövat narkotika och av dessa har 18 procent använt hasch/marijuana under den senaste månaden.

Fyra femtedelar av de äldre ungdomarna tror att deras konsumtion är skadlig. Två tredjedelar av ungdomarna i åldern 16–17 år och 45 procent av de yngsta tror att deras konsumtion kan vara skadlig för dem. Av alla ungdomarna tror femtioåtta procent att deras hälsa skadas.²⁶

Ungdomarna är inte så oroade över sin alkoholkonsumtion och få anser sig behöva hjälp (se tabell nedan samt tabell 12:M–12:N i bilagan).

Ungdomarna är mer oroade över problem med narkotika och fler vill få hjälp än för alkohol. Framförallt de äldre är oroade och vill få hjälp (se tabell nedan samt tabell 12:O–12:P i bilagan).

Tabell 12:5 Ungdomarnas oro över problem med alkohol och narkotika samt önskemål om hjälp. Procent

Oro och önskemål om hjälp	Ålder 12–15	16–17	18–20	Totalt
<i>Alkohol</i>				
Oroad/besvärad	11	8	19	11
Vill få hjälp	9	7	21	10
<i>Narkotika</i>				
Oroad/besvärad	10	26	39	20
Vill få hjälp	9	28	43	20

Av de äldre ungdomarna är ungefär två femtedelar oroade över och anser att de behöver hjälp för narkotikamissbruk. Drygt en fjärdedel av ungdomarna i åldern 16–17 år är oroade och vill få hjälp.

Intervjuarna anser att 15 procent av ungdomarna nödvändigtvis behöver insatser för problem med alkohol och de äldre i större utsträckning än de yngre (se tabell nedan samt tabell 12:Q i bilagan).

Tabell 12:6 Intervjuarskattning av ungdomarnas behov av hjälp med alkoholproblem. Procent

Alkoholproblem Behov av hjälp	Ålder 12–15	16–17	18–20	Totalt
Troligen ej nödvändigt (0–3)	67	57	48	61
Viss hjälp önskvärd (4–5)	23	26	25	24
Nödvändigt (6–9)	10	17	27	15
Summa	100	100	100	100
n	213	133	52	398

²⁶ I uppgifterna om ungdomarnas och intervjuarnas skattningar finns ett svarsbortfall bland de yngre ungdomarna. I de flesta fall uppger ungdomar, där svar saknas, ingen eller liten konsumtion.

För 27 procent av de äldre ungdomarna bedöms insatser som nödvändiga, av ungdomarna i åldern 16–17 år för 19 procent och av de yngsta för tio procent.

Även när det gäller narkotika bedömer intervjuarna att de äldre oftare har stora behov av insatser än de yngre (se tabell nedan samt tabell 12:R i bilagan).

Tabell 12:7 Intervjuarskattning av ungdomarnas behov av hjälp med narkotikaproblem. Procent

Narkotikaproblem	Ålder			Totalt
Behov av hjälp	12–15	16–17	18–20	
Troligen ej nödvändigt (0–3)	72	44	18	55
Viss hjälp önskvärd (4–5)	13	14	22	15
Nödvändigt (6–9)	15	42	60	30
Summa	100	100	100	100
n	210	133	50	393

Intervjuarna anser att tre femtedelar av de äldre har stora behov av insatser för narkotikaproblem. I åldersgruppen 16–17 år anses 42 procent och av de yngsta 15 procent ha sådant behov av hjälp. Många av de äldre ungdomarna har en allvarlig missbruksproblematik. Samtidigt måste även yngre ungdomar som bedöms ha en allvarlig problematik uppmärksammas.

Sammanfattning

En allvarlig bild av de äldre ungdomarnas problem med främst narkotika framträder. De äldre ungdomarna har prövat fler preparat och använder regelbundet olika preparat. Även om användning av samtliga preparat är vanligare i den äldre gruppen bör uppmärksammas att 15 procent av de yngsta uppger att de använder marijuana minst två gånger en typisk månad samt att sex procent använder lösningsmedel i samma omfattning. Det finns inga större könsskillnader när det gäller användning av narkotika.

De äldre ungdomarna tror i stor omfattning att deras hälsa skadas om de fortsätter sin nuvarande konsumtion av alkohol eller narkotika. De vill i stor utsträckning få hjälp och är oroade för sitt missbruk av framförallt narkotika. Intervjuarna skattar också ett högt behov av insatser.

Nästan alla, såväl pojkar som flickor, röker.

Hela gruppen

- 81 procent röker dagligen
- 86 procent har provat alkohol
- 49 procent dricker alkohol två gånger i månaden eller oftare, 46 procent uppger att de någon gång fått en black-out
- 55 procent har använt marijuana/hasch, 29 procent använder minst två gånger i månaden
- 30 procent har använt amfetamin (ej injicerat), 11 procent använder minst två gånger i månaden
- 28 procent har använt läkemedel som narkotiskt preparat, 13 procent använder minst två gånger i månaden
- 27 procent har använt lösningsmedel, 4 procent använder minst två gånger i månaden
- 11 procent har använt heroin (ej injicerat), 4 procent använder minst två gånger i månaden
- 9 procent har injicerat amfetamin, 5 procent använder minst två gånger i månaden
- 3 procent har injicerat heroin, 2 procent använder minst två gånger i månaden
- 14 procent har fått behandling i öppenvård, 7 procent i dygnsvård
- 58 procent tror att deras konsumtion av alkohol och narkotika skadar deras hälsa
- 11 procent är oroade för alkoholproblem, 10 procent vill få hjälp
- 20 procent är oroade för narkotikaproblem, 20 procent vill få hjälp
- 15 procent har stora behov av insatser för alkoholproblem enligt intervjuarna
- 30 procent har stora behov av insatser för narkotikaproblem enligt intervjuarna

Ålder

- 69 procent av de äldre har använt amfetamin, 37 procent har injicerat
- 33 procent av de äldre har använt heroin, 13 procent har injicerat
- 39 procent av de äldre är oroade över narkotikaproblem
- 43 procent av de äldre vill få hjälp med narkotikaproblem
- 60 procent av de äldre har stora behov av insatser för narkotikaproblem enligt intervjuarna

13 Implikationer för behandling

Informationen som redovisas i denna rapport pekar på att situationen för ungdomar som kommer till särskilda ungdomshem är svår. Splittrad uppväxt, tidigare misslyckade vårdinsatser och de aktuella problemen visar entydigt att dessa ungdomar kräver stora insatser. I de flesta frågor där jämförelser har varit möjliga med ungdomar i befolkningen är förhållandena klart mycket sämre för ungdomarna på särskilda ungdomshem. De har inte bara större alkohol- och narkotikabruk än andra ungdomar utan deras psykiska och fysiska hälsa är också sämre. Andelen ungdomar som någon gång har försökt begå självmord är till exempel oroväckande hög. Ungdomarna har en mycket svår livssituation och är ofta själva oroade över sina problem och vill ha hjälp.

När det gäller ungdomarnas fysiska och psykiska hälsa, familjerelationer och brottslighet är det väsentligt att göra uppdelningar på kön för att tydligt kunna se pojkars respektive flickors problematik. Uppdelningen på ålder synliggör framförallt de äldre ungdomarnas stora problem med missbruk och med psykisk hälsa, men även att de yngre ungdomarna har många problem inom alla områden. Analyser av materialet behöver fördjupas, bland annat för att undersöka situationen för ungdomar med svensk respektive utländsk bakgrund, och separat för ungdomar som genomgår behandling på de särskilda ungdomshemmen. Materialet ger möjlighet att granska problematiken ingående för vissa grupper och att analysera särskilda problem.

ADAD-intervjun är ett intervjuformulär som fångar upp problem som finns i ungdomarnas livssituation. I denna rapport är det också främst problemen som lyfts fram men resultaten skulle även kunna beskrivas utifrån hur många som inte har problem. I behandlingen av ungdomar är det viktigt att ta fasta på både problemen och det som är positivt i ungdomarnas livssituation, till exempel en vänkrets där problem inte finns.

Många av de ungdomar som finns representerade i ADAD-materialet skrivs ut från de särskilda ungdomshemmen till hemmet eller till annan vårdform, varav en del sedan återkommer till de särskilda ungdomshemmen. Andra ungdomar skrivs in direkt för behandling eller går via en akut- eller utredningsplacering till behandling på de särskilda ungdomshemmen. En väsentlig fråga är hur ungdomarna skall få de insatser de behöver och ofta själva vill få. ADAD-intervjun med de återkommande frågorna om ungdomarnas egna önskemål om hjälp förpliktigar.

ADAD-materialet synliggör vilka slags problem som personalen på institutionerna arbetar med. Problemområden kan identifieras där särskilda insatser behövs för att möta ungdomarnas behov. Samverkan med andra vårdinstanser med specialkompetens är nödvändig. Individuella och generella insatser samt behandlingsprogram är viktiga inom alla livsområden efter kön och ålder:

– Insatser behövs för att bearbeta tidigare misslyckade vårdinsatser och placeringar i familjehem eller på behandlingshem.

– För ungdomarnas fysiska hälsa behövs insatser för allmänna hälsoproblem och för omfattande psykosomatiska problem.

– Inom skolområdet behövs omfattande insatser för inlärningsproblem, för ungdomarnas beteende i skolan och attityder samt för att komplettera eller få betyg. De flesta av ungdomarna uppger vad de skulle vilja arbeta med i framtiden. Insatser behövs för att ge ungdomarna en grund att stå på för ett framtida arbete.

– Insatser behövs för ungdomar som har en vänskrets där många har problem samt för dem som tillhör asociala grupper eller organisationer. Riktade insatser behövs för flickor vars pojkvänner har problem och för ungdomar som har ett sexuellt riskbeteende.

– Insatser behövs för avbrutna eller konfliktfyllda familjerelationer där upplevd besvikelse inte enbart finns från föräldrar utan även gentemot föräldrar. Insatser krävs för att möta ungdomar som har blivit fysiskt och psykiskt misshandlade, eller utsatts för sexuella övergrepp.

– För ungdomar som är deprimerade, har stark oro, en förvrängd verklighetsuppfattning, är självdestruktiva, våldsamma, har bristande självförtroende samt för dem som har ätstörningar behövs kvalificerade insatser.

– Insatser behövs för att bryta brottsligt beteende samt för behandling av ungdomar som begår våldsbrott, eldsanläggelse samt grova våldsbrott som inte är så vanliga men allvarliga.

– När det gäller alkohol och narkotika behövs direkta insatser för såväl manifest missbruk som förebyggande insatser.

– Särskilda insatser behövs inte minst för att behandla den sammansatta problematik som dessa ungdomar har. Utmaningen är att tillgodose dessa behov, oavsett om ungdomarna fortsätter att vårdas på särskilda ungdomshem, placeras i annan vård eller återvänder hem.

Referenser

- Andersen, R., Kasper, J. & Frankel, M. (1979). *Total survey error*. San Fransisco: Jossey-Bass.
- Andersson, G., Aronsson, K., Hessle, S., Hollander, A. & Lundström T. (1996) *Barnet i den sociala barnvården*. Stockholm: Centrum för utvärdering av socialt arbete, Liber.
- Andréasson, S., Lindström U., Armelius B-Å., Larsson, H., Berglund, M., Frank, A., Bergman, H., Rydberg, U., Zingmark, D. & Tengvald, K. (1999) *ASI – en strukturerad intervjumetod för bedömning av alkohol- och narkotikarelaterade problem*. Skrift 1999:2. Stockholm: Socialstyrelsen, Centrum för utvärdering av socialt arbete.
- Armeliu, B-Å., Bengtzon, S., Rydelius, P-A., Sarnecki, J., Söderholm Carpelan, K. (red.) (1996) *Vård av ungdomar med sociala problem – en forskningsöversikt*. Stockholm: Statens institutionsstyrelse, Liber.
- Barnombudsmannen (2001) *Upp till 18. Fakta om barn och ungdom*. Stockholm: Barnombudsmannen, SCB.
- Björkman, N-M. (1979) *Social önskvärdhet som felkälla i frågeundersökningar: en jämförelse mellan två datainsamlingsmetoder*. Stockholm: Stockholms universitet, Sociologiska institutionen.
- Bergström, U. & Sarnecki, J. (1996) *Invandrarungdomar på särskilda ungdomshem i Stockholms län*. I Bengt-Åke Armeliu m fl (red.). *Vård av ungdomar med sociala problem – en forskningsöversikt*. Stockholm: Statens institutionsstyrelse, Liber.
- CAN – Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (2000) *Skolelevers drogvanor 1999*. Rapport nr 57. Stockholm: CAN.
- Dalteg, A. (1990) *Avancerade unga lagöverträdare*. Lund: Lunds universitet.
- Danielsson, M. & Marklund, U. (2000) *Svenska skolbarns hälsovanor 1997/98. Tabellrapport 2000:5*. Stockholm: Folkhälsoinstitutet.
- DHHS – U.S. Department of Health and Human Services, Center for Substance abuse Treatment (1993) *Screening and Assessment of Alcohol- and Other Drug-abusing Adolescents*, Treatment improvement protocol (TIP) Series nr 3. Washington D.C. DHHS Publication No. (SMA) 93–009, 1993.
- DHHS – U.S. Department of Health and Human Services, National Institute on Drug Abuse (1994) *Assessing Drug Abuse among Adolescents and Adults: Standardized Instruments*, Clinical Report series, Washington D.C., NIH Publication No. 94–3757.
- Eriksson, K. H. (1957) *Vanart och personlighetsavvikelse. Differentialpsykologiska undersökningar av manliga ungdomsvårdsskoleelever*. Uppsala: Uppsala universitet.
- Forsling, S. (1987) *444 Stockholmsungdomar i kris*. Stockholm: Stockholms läns landsting.
- Forsling, S. (1992) *Värstingflickor finns dom?* Stockholm: Stockholms läns landsting.
- Forsling, S. (2001) *Flickan och hästen – bilder från ett hem för särskild tillsyn*. Statens institutionsstyrelse, SiS följer upp och utvecklar 2/01.
- Friedman, A. & Utada, A. (1989) A method for diagnosing and planning the treatment for adolescent drug abusers. (The adolescent drug abuse diagnosis (ADAD) instrument), *J Drug Education*, 19, 4, 285–312.
- von Knorring, A-L. & Kristiansson, G. (1995) Depression och självmordsbeteende hos ungdomar. I Jan Beskow (red.) *Rätt till liv. Lust till Liv*. Rapport 95:4 (s 35–43). Stockholm: Forskningsrådsnämnden.
- Levin, C. (1998) *Uppfostringsanstalten. Om tvång i föräldrars ställe*. Lund: Arkiv.
- Marklund, U. (1997) *Skolbarns hälsovanor under ett decennium*. Tabellrapport. Stockholm: Folkhälsoinstitutet.
- Mattsson, T. (1998) Barnets mening i LVU-processen. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 1, 45–57.

- McLellan, A. T., Kushner, H., Metzger, D., Peters, R., Smith, I., Grissom, G., Pettinatti, H. & Argeriou, M. (1992) The Fifth Edition of the Addiction Severity Index. *Journal of Substance Abuse Treatment*, 9, 199–213.
- Michanek, A., Kristiansson, M., Westermarck, R.-M. & Machado, B. (2000) *Tiden på Älvan och ett år efter ... 25 pojkars syn på vistelsen samt uppföljning ett år efter utskrivning*. Statens institutionsstyrelse, SiS följer upp och utvecklar 5/00.
- Olsson, G. (1998) *Adolescent depression. Epidemiology, nosology, life stress and social network*. Uppsala: Uppsala universitet.
- Ring, J. (1999) *Hem och skola, kamrater och brott*. Stockholm: Stockholms universitet, Kriminologiska institutionen.
- Sarnecki, J. (1996) Problemprofiler hos ungdomar på särskilda ungdomshem i Stockholms län åren 1990–1994. I Bengt-Åke Armelius m fl (red.) *Vård av ungdomar med sociala problem – en forskningsöversikt*. Stockholm: Statens institutionsstyrelse, Liber.
- SCB (1997) *Välfärd och ojämlikhet i 20-årsperspektiv 1975–1995*. Rapport 91. Stockholm: SCB.
- SCB (2000) *Barn och deras familjer. Demografisk rapport 2000:2*. Stockholm: SCB.
- Schlytter, A. (1999) *Kön och juridik i socialt arbete. Tillämpningen av 3 § LVU på länsrättsnivå*. Lund: Studentlitteratur.
- Socialstyrelsen (1996) *Barn i fokus-projektet*. SoS-rapport 1996:19. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Statens institutionsstyrelse (1999) *Årsredovisning 1999*.
- Statens institutionsstyrelse (1998) *Behandling inom slutna ungdomsvård*. Rapport 1998:3.
- Statens institutionsstyrelse (2000) *Årsrapport ADAD 97. Ungdomar som skrivits in på särskilda ungdomshem under 1997 – bakgrund, livssituation och behandlingsbehov*. SiS följer upp och utvecklar, 1/00.
- Statens institutionsstyrelse (2001) *Årsrapport ADAD 98. Ungdomar som skrivits in på särskilda ungdomshem under 1998 – bakgrund, livssituation och behandlingsbehov*. SiS följer upp och utvecklar, 1/01.
- Statens offentliga utredningar (1964) *Behandlingsforskning vid ungdomsvårdsskolorna*. SOU 1964:24. Stockholm: Socialdepartementet.
- Statens offentliga utredningar (1994) *Ungdomars välfärd och värderingar*. SOU 1994:73. Stockholm: Civildepartementet.
- Statens offentliga utredningar (1997) *Röster om barns och ungdomars psykiska hälsa. Delbetänkande av Barnpsykiatrikommittén*. SOU 1997:8. Stockholm: Socialdepartementet.
- Söderholm Carpelan, K., Hermodsson, A. & Öberg, D. (1997a) *ADAD – Användning av en strukturerad intervju på ungdomsinstitutioner. Erfarenheter från ett utvecklingsprojekt inom Statens institutionsstyrelse*. Rapport 1997:5. Stockholm: Statens institutionsstyrelse.
- Söderholm Carpelan, K., Hermodsson, A. & Öberg, D. (1997b) *Manual. ADAD-intervju*. Stockholm: Statens institutionsstyrelse.
- Wiberg, E. (red.) (1976) *Pojkar i tvångsvård. Råbyundersökningen*. Stockholm: Prisma.
- Örn, P. (1999) Unga med problem söker stöd hos kompisar. *Läkartidningen*, 96, 9, 1054–1057.

Bilaga

Material

Tabell 2:A Kön

Kön	Antal	Procent
Pojkar	295	69
Flickor	130	31
Summa	425	100

Tabell 2:B Åldersgrupper

Åldersgrupper	Antal	Procent
– 15 år	221	52
16–17 år	150	35
18–20 år	54	13
Summa	425	100

Tabell 2:C Ålder i ettårsklasser

Ålder	Antal	Procent
11	2	1
12	7	2
13	40	9
14	68	16
15	104	25
16	80	19
17	70	16
18	30	7
19	23	5
20	1	(1)
Totalt	425	100

Tabell 2:D Ålder och kön. Procent

Ålder	Pojkar	Flickor	Totalt
12–15 år	49	59	52
16–17 år	39	28	35
18–20 år	12	13	13
Summa	100	100	100
n	295	130	425

Tabell 2:E Pojkar och flickor efter ålder. Procent

Kön	Ålder			Totalt
	12–15	16–17	18–20	
Pojkar	65	76	68	69
Flickor	35	24	32	31
Summa	100	100	100	100
n	221	150	54	425

Tabell 2:F Placerade kommuner med tio eller fler ungdomar i materialet

Kommun	Antal	Procent
Göteborg	41	10
Stockholm	33	8
Malmö	22	5
Jönköping	14	3
Uppsala	10	2
Övriga	305	72
Summa	425	100

Tabell 2:G Antal intervjuer per institution. Nyinskrivna ungdomar 1999

Institutioner	Antal intervjuer
Bergsmansgården	6
Björkbacken	1
Brättegården	14
Bärby	27
Eken	0
Eknäs	49
Fagared	17
Folåsa	10
Fridegård	0
Granhult	3
Gräskärr	1
Hammargården	9
Hässleholm/Perstorp	30
Högantorp	26
Johannisberg	4
Klockbacka	9
Ljungaskog	8
Lunden	8
Långanässkolan	22
Lövsta	21
Margretelund	30
Nereby	28
Ryds brunns skola	17
Råby	24
Sirius	3
Solgården	3
Stall Frossarbo	0
Stigbyskolan	1
Sundbo	13
Sävastgården	9
Tunagården	1
Vemyra	8
Villa Ljungbacken	8
Åbygården	4
Öxnevalle	11
Antal	425

Tabell 2:H Andel förvanskade svar enligt intervjuarna. Procent

Förvanskade uppgifter	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Fysisk hälsa	2	2	2	2	2	2
Skola	4	2	3	5	0	3
Arbete	0	1	1	1	0	1
Fritid och vänner	10	7	9	12	6	10
Familj	10	9	10	11	6	10
Psyisk hälsa	4	0	3	3	2	3
Brottslighet	18	6	16	12	13	14
Alkohol o narkotika	10	10	13	7	8	10

Tabell 2:I Intervjuarnas bedömning av den unges svårigheter att förstå frågorna. Procent

Svårt att förstå	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Fysisk hälsa	2	2	2	1	2	2
Skola	4	3	4	3	6	4
Arbete	2	1	1	2	4	2
Fritid och vänner	3	3	4	2	0	3
Familj	3	2	3	3	4	3
Psyisk hälsa	4	4	5	4	0	4
Brottslighet	3	2	2	3	4	3
Alkohol o narkotika	2	2	3	1	0	2

Ungdomarnas bakgrund

Tabell 3:A Ungdomars födelse land. Procent

Födelse land	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Född i Sverige	71	77	73	73	72	73
Född i annat land	29	23	27	27	28	27
Summa	100	100	100	100	100	100
n	288	130	216	148	54	418

Tabell 3:B Ungdomarnas modersmål

Modersmål	Antal	Procent
Svenska	317	75
Annat språk	106	25
Summa	423	100

Tabell 3:C Ungdomar födda utomlands, efter världsdel

Världsdel	Antal	Procent
Europa	29	28
Afrika	17	16
Sydamerika	5	5
Asien	54	51
Summa	105	100

Tabell 3:D Utlandsfödda ålder vid ankomst till Sverige

Åldersgrupper	Antal	Procent
0–2 år	18	16
3–6 år	44	39
7–9 år	26	24
10–12 år	18	16
13 år och äldre	6	5
Summa	112	100

Tabell 3:E Svensk och utländsk bakgrund. Procent

Bakgrund	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Båda föräldrarna födda i Sverige	52	59	51	55	65	54
En svensk, en invandrad förälder	12	17	15	13	9	13
Båda födda i annat land	36	24	34	32	26	33
Summa	100	100	100	100	100	100
n	289	122	212	145	54	411

Tabell 3:F Könsfördelning efter svensk och utländsk bakgrund. Procent

Kön	Svensk	Sv + utl	Utländsk	Totalt
Pojkar	68	62	78	70
Flickor	32	38	22	30
Summa	100	100	100	100
n	223	55	133	411

Tabell 3:G Ungdomar vars mödrar födda utomlands, efter världsdel

Världsdel	Antal	Procent
Europa	66	44
Afrika	21	14
Nordamerika	1	1
Sydamerika	7	5
Asien	53	35
Oceanien	1	1
Summa	149	100

Tabell 3:H Ungdomar vars fäder är födda utomlands, efter världsdel

Världsdel	Antal	Procent
Europa	61	40
Afrika	23	15
Nordamerika	1	1
Sydamerika	7	5
Asien	59	39
Summa	151	100

Tabell 3:I Adopterade ungdomar. Procent

Adopterad	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej adopterad	97	95	96	97	94	96
Adopterad	3	5	4	3	6	4
Summa	100	100	100	100	100	100
n	292	130	220	148	54	422

Tabell 3:J1 Familjesituation vid 0–2 års ålder. Procent

Främst levt med	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Båda föräldrarna	77	69	70	78	87	75
Mor	17	15	18	17	7	16
Far	1	1	2	0	0	1
Mor och styvfar	1	4	2	1	0	1
Far och styvmor	0	0	0	0	0	0
Släkt	1	4	2	1	0	2
Familjehem	0	1	1	1	0	1
Institution	0	1	1	0	0	1
Annat	3	5	4	2	6	3
Summa	100	100	100	100	100	100
n	293	129	220	148	54	422

Tabell 3:J2 Familjesituation vid 3–6 års ålder. Procent

Främst levt med	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Båda föräldrarna	60	50	49	64	72	57
Mor	27	26	28	25	22	27
Far	1	2	3	0	0	1
Mor och styvfar	4	13	9	5	2	7
Far och styvmor	1	0	1	0	2	1
Släkt	3	4	4	3	2	3
Familjehem	1	2	2	1	0	1
Institution	2	3	3	2	0	2
Annat	1	0	1	0	0	1
Summa	100	100	100	100	100	100
n	292	129	220	148	53	421

Tabell 3:J3 Familjesituation vid 7–9 års ålder. Procent

Främst levt med	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Båda föräldrarna	42	34	31	47	53	39
Mor	35	33	34	34	34	34
Far	5	5	8	3	2	6
Mor och styvfar	7	16	14	7	2	10
Far och styvmor	1	1	1	0	0	1
Släkt	4	4	4	3	7	4
Familjehem	5	5	6	5	2	5
Institution	1	2	2	1	0	1
Summa	100	100	100	100	100	100
n	293	129	221	148	53	422

Tabell 3:J4 Familjesituation vid 10–12 års ålder. Procent

Främst levt med	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Båda föräldrarna	34	22	23	36	45	30
Mor	36	39	36	39	35	37
Far	7	5	9	3	2	6
Mor och styvfar	8	22	13	12	9	12
Far och styvmor	2	1	3	1	0	
Släkt	4	3	4	2	7	4
Familjehem	6	5	8	4	2	6
Institution	2	2	3	2	0	2
Annat	1	1	1	1	0	1
Summa	100	100	100	100	100	100
n	294	129	221	148	54	423

Tabell 3:J5 Familjesituation vid 13–15 års ålder. Procent

Främst levt med	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Båda föräldrarna	26	17	20	26	30	23
Mor	37	25	29	39	35	34
Far	8	9	10	6	7	8
Mor och styvfar	6	22	11	11	13	11
Far och styvmor	4	3	5	1	2	3
Släkt	2	3	2	3	2	3
Familjehem	8	10	10	9	4	9
Institution	8	10	11	5	7	8
Annat	1	1	2	0	0	1
Summa	100	100	100	100	100	100
n	279	121	198	148	54	400

Tabell 3:J6 Familjesituation vid 16–18 års ålder. Procent

Främst levt med	Kön		Ålder		Totalt
	Pojkar	Flickor	16–17	18–20	
Båda föräldrarna	19	7	14	20	16
Mor	38	31	40	28	36
Far	9	14	10	9	10
Mor och styvfar	4	10	5	6	5
Far och styvmor	3	0	1	6	3
Släkt	4	0	4	2	3
Familjehem	8	19	12	9	11
Institution	10	7	9	9	9
Annat	5	12	5	11	7
Summa	100	100	100	100	100
n	131	42	119	54	173

Tabell 3:K Antal flyttningar före 16 års ålder. Procent

Flyttningar	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej flyttat	5	2	2	6	8	4
1–3 gånger	38	34	32	40	51	37
4–6 gånger	30	33	37	27	15	31
7–9 gånger	15	15	17	13	13	15
10 eller fler	12	16	12	14	13	13
Summa	100	100	100	100	100	100
n	291	127	219	146	53	418

Tabell 3:L Antal rymningar. Procent

Rymningar	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej rymt	63	28	48	57	60	53
1–3 gång	19	39	26	25	20	25
4 eller fler	18	33	26	18	20	22
Summa	100	100	100	100	100	100
n	293	124	216	147	54	417

Tabell 3:M Bostadstyp under uppväxten. Procent

Bostadstyp	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Hyrd lägenhet	53	44	50	52	43	50
Bostadsrätt	5	7	5	5	11	6
Hyr radhus/hus	9	9	10	8	9	9
Eget radhus/hus	33	40	35	35	37	35
Summa	100	100	100	100	100	100
n	289	119	210	144	54	408

Tabell 3:N Barnomsorg under uppväxten. Procent

Barnomsorg	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej barnomsorg	23	13	18	20	25	20
Barnomsorg	77	87	82	80	75	80
Summa	100	100	100	100	100	100
n	288	129	218	146	53	417

Tabell 3:O Föräldrarnas civilstånd vid intervjutillfället. Procent

Civilstånd	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Gifta/sammanboende	23	19	21	24	23	22
Aldrig sammanlevt	4	5	4	3	4	4
Skilda/separerade	60	59	63	56	58	60
Någon avliden	13	17	12	17	15	14
Summa	100	100	100	100	100	100
n	285	126	215	144	52	411

Tabell 3:P Moder omgift eller sammanboende. Föräldrar som ej sammanlever. Procent

Moder omgift	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Nej	56	47	50	56	55	53
Ja	44	53	50	44	45	47
Summa	100	100	100	100	100	100
n	209	99	161	107	40	308

Tabell 3:Q Antal syskon. Procent

Syskon	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inga syskon	5	4	4	5	4	5
Ett syskon	21	24	17	27	27	22
Två syskon	26	26	23	30	28	26
Tre syskon	16	15	20	9	15	15
Fyra eller fler	32	31	36	29	26	32
Summa	100	100	100	100	100	100
n	295	127	220	149	53	422

Tabell 3:R Ungdomarnas boendesituation under året före inskrivning.
Procent

Främst levt med	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Båda föräldrarna	19	11	16	19	11	17
Mor	34	30	31	39	27	33
Far	10	9	11	8	9	9
Mor och styvfar	6	11	10	5	4	7
Far och styvmor	4	1	4	1	4	3
Släkt	2	2	3	1	0	2
Familjehem	9	11	11	8	9	10
Institution	10	16	12	12	11	12
Ensam	1	4	0	0	15	2
Flick- eller pojkvän	1	2	0	3	2	1
Annat	4	3	2	4	8	4
Summa	100	100	100	100	100	100
n	293	126	220	146	53	419

Tabell 3:S Moderns utbildning. Procent

Mors utbildning	Totalt
Ej fullföljt grundskola	10
Grundskola	19
Gymnasium	32
Universitet, högskola	17
Vet ej	22
Summa	100
n	425

Tabell 3:T Moderns sysselsättning. Procent

Sysselsättning	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Arbetar	53	63	54	56	62	55
Arbetslös	20	12	21	16	10	18
Utbildning	10	7	11	7	8	9
Förtidspensionerad	4	6	3	7	4	5
Sjukskriven	5	7	5	6	8	6
Hemarbete	6	2	3	6	8	5
Föräldraledig	1	1	1	1	0	1
Annat	1	2	2	1	0	1
Summa	100	100	100	100	100	100
n	277	122	207	142	50	399

Tabell 3:U Faderns sysselsättning. Procent

Sysselsättning	Totalt
Arbetar	50
Arbetslös	10
Utbildning	4
Förtidspension	7
Sjukskriven	3
Hemarbete	0
Föräldraledig	1
Annat	3
Vet ej	22
Summa	100
n	425

Tidigare insatser samt nuvarande placering

Tabell 4:A Deltagit i öppenvårdsprogram. Procent

Öppenvårds- program	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej öppenvårdspr	70	70	75	69	54	70
Öppenvårdspr	30	30	25	31	46	30
Summa	100	100	100	100	100	100
n	292	129	218	149	54	421

Tabell 4:B Erhållet kontaktperson eller kontaktfamilj via socialtjänsten. Procent

Kontaktperson/ familj	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej kontaktp/fam	47	62	54	49	45	51
Kontaktp/fam	53	38	46	51	55	49
Summa	100	100	100	100	100	100
n	293	129	221	148	53	422

Tabell 4:C Tidigare placering i familjehem. Procent

Familjehems- placering	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ingen placering	67	56	58	68	75	63
En gång	17	28	25	16	13	21
Två gånger	7	11	8	7	8	8
Tre eller fler	9	5	9	9	4	8
Summa	100	100	100	100	100	100
n	293	129	220	149	53	422

Tabell 4:D Tidigare placering på behandlingsinstitution. Procent

Behandlings- institution	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ingen placering	61	52	52	71	56	58
En gång	25	28	31	19	21	26
Två gånger	8	11	9	6	13	9
Tre eller fler	6	9	8	4	10	
Summa	100	100	100	100	100	100
n	286	127	219	142	52	413

Tabell 4:E redovisas inte, se s 20.

Tabell 4:F Antal tidigare insatser, öppenvård, kontaktperson, familjehem, institution. Procent

Antal insatser	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inga tidigare	18	11	14	18	15	16
En insats	33	40	35	40	23	35
TVå insatser	27	31	31	21	36	28
Tre eller fle	22	18	20	21	26	21
Summa	100	100	100	100	100	100
n	284	128	217	142	53	412

Tabell 4:G Lagrum vid placering. Procent

Lagrum	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
LVU § 6, omedelb.	73	75	70	80	72	73
LVU § 3, eget bet.	11	11	9	10	20	10
LVU § 2, miljöfall	2	2	3	1	2	2
SoL § 6, frivilligt	14	10	18	8	4	13
Kontraktsvård	1	1	0	1	0	1
Annat	0	1	0	0	2	1
Summa	100	100	100	100	100	100
n	292	126	216	148	54	418

Tabell 4:H Typ av intagning. Procent

Intagning	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Akut	80	80	74	86	83	80
Planerad intagning	20	20	26	14	17	20
Summa	100	100	100	100	100	100
n	293	128	218	149	54	421

Tabell 4:I Placering på öppen eller låsbar plats. Procent

Typ av plats	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Öppen plats	17	19	23	14	6	18
Låsbar plats	83	81	77	86	94	82
Summa	100	100	100	100	100	100
n	293	129	219	150	53	422

Tabell 4:J Aktuellt uppdrag vid inskrivningen. Procent

Uppdrag	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Akutplacering	38	38	37	41	32	38
Utredning	52	57	56	53	48	54
Behandling	10	5	7	6	20	8
Summa	100	100	100	100	100	100
n	295	130	221	150	54	425

Tabell 4:K Avdelningstyp. Procent

Avdelning	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Blandad	42	67	67	34	24	50
Enbart pojkar	58	0	25	56	57	40
Enbart flickor	0	33	8	10	19	10
Summa	100	100	100	100	100	100
n	294	128	219	149	54	422

Tabell 4:L Placerade för missbruksproblem. Procent

Missbruk	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Nej	57	54	72	45	22	56
Ja	43	46	28	55	78	44
Summa	100	100	100	100	100	100
n	293	129	218	150	54	422

Tabell 4:M Placerade för brottslighet. Procent

Brottslighet	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Nej	30	76	50	35	41	44
Ja	70	24	50	65	59	56
Summa	100	100	100	100	100	100
n	293	129	218	150	54	422

Tabell 4:N Placerade för annat socialt nedbrytande beteende. Procent

Annat nedbrytande beteende	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Nej	52	17	25	53	72	41
Ja	48	83	75	47	28	59
Summa	100	100	100	100	100	100
n	293	129	218	150	54	422

Tabell 4:O Vistelse i olämpliga miljöer. Ungdomar som placerats för annat socialt nedbrytande beteende. Procent

Vistelse i olämpliga miljöer	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Nej	42	35	41	37	27	39
Ja	58	65	59	63	73	61
Summa	100	100	100	100	100	100
n	142	105	162	70	15	247

Tabell 4:P Enstaka allvarligt brott. Ungdomar som placerats för annat socialt nedbrytande beteende. Procent

Enstaka allvarligt brott	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Nej	53	92	68	71	71	69
Ja	47	8	32	29	29	31
Summa	100	100	100	100	100	100
n	140	100	158	68	14	240

Tabell 4:Q Andra skäl. Ungdomar som placerats för annat socialt nedbrytande beteende. Procent

Andra skäl	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Nej	24	25	20	30	47	24
Ja	76	75	80	70	53	76
Summa	100	100	100	100	100	100
n	140	106	162	69	15	246

Tabell 4:R Huvudsaklig vistelse månaden före inskrivning. Procent

Månaden före inskrivning	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Föräldrahemmet	47	28	43	44	28	41
Eget boende	5	4	0	7	15	4
Släkting	2	3	3	2	0	2
Familjehem	11	13	13	11	9	12
Särskilda ungdomshem	2	6	4	3	2	3
Behandlingsinst.	14	18	19	12	6	15
Avgiftningsklinik	1	0	0	0	7	1
Psykiatrisk klinik	1	2	1	1	0	1
Häkte	2	0	1	1	7	2
Fängelse	0	0	0	0	0	0
Avviken/rymt	5	10	9	4	4	7
Vagabonderat	6	10	4	10	13	8
Annat	4	6	3	5	9	4
Summa	100	100	100	100	100	100
n	291	126	217	146	54	417

Tabell 4:S Vistelse i direkt anslutning till inskrivning. Procent

Vistelse för inskrivning	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Föräldrahemmet	38	29	40	34	17	35
Eget boende	3	5	0	3	17	3
Släkting	2	2	3	0	2	2
Familjehem	10	8	10	10	5	9
Särskilda ungdomshem	4	9	7	3	5	6
Behandlingsinst.	13	16	19	11	6	14
Avgiftningsklinik	2	4	1	3	11	3
Psykiatrisk klinik	2	5	2	3	2	3
Häkte	18	1	6	20	22	13
Fängelse	0	0	0	0	0	0
Avviken/rymt	4	12	9	6	2	7
Vagabonderande	1	4	1	3	4	2
Annat	3	5	2	4	7	3
Summa	100	100	100	100	100	100
n	295	129	221	149	54	424

Tabell 4:T Medföljande personer vid intagning på institution.
Flera alternativ kan anges. Procent

Medföljande	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Föräldrar	22	26	28	20	13	23
Släkt	1	5	4	1	0	2
Familjehemsför.	4	2	4	3	2	3
Behandlingspersonal	5	16	9	8	6	8
Socialsekreterare	34	39	43	28	26	36
Någon av ovanstående	45	60	58	40	37	49

Ungdomarnas hälsa

Tabell 5:A Ungdomarnas uppfattning om sin fysiska hälsa. Procent

Ofta sjuk	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Nej	94	81	89	92	87	90
Ja	6	19	11	8	13	10
Summa	100	100	100	100	100	100
n	294	129	221	148	54	423

Tabell 5:B Oro över fysisk hälsa. Procent

Oro för hälsan	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Nej	86	79	86	80	83	84
Ja	14	21	14	20	17	16
Summa	100	100	100	100	100	100
n	294	129	221	148	54	423

Tabell 5:C Ungdomarnas bedömning av den egna fysiska hälsan. Procent

Bedömning fysisk hälsa	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Dålig	4	5	3	6	4	4
Ganska bra	22	37	24	28	31	26
Bra	43	40	44	36	54	43
Mycket bra	31	18	29	30	11	27
Summa	100	100	100	100	100	100
n	292	129	219	148	54	421

Tabell 5:D Kroniska hälsoproblem. Procent

Hälsoproblem	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej kroniska problem	78	69	77	74	70	75
Kroniska problem	22	31	23	26	30	25
Summa	100	100	100	100	100	100
n	293	126	218	147	54	419

Tabell 5:E Inlagd på sjukhus. Antal gånger stannat över natten. Procent

Sjukhusvistelser	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ingen gång	43	40	43	44	30	42
En gång	25	24	25	24	25	24
2 ggr	15	11	13	14	19	14
3 eller fler	17	25	19	18	26	20
Summa	100	100	100	100	100	100
n	286	124	214	143	53	410

Tabell 5:F Hälsoproblem. Procent

Hälsoproblem	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Sömnproblem	27	47	29	34	44	33
Ryggont	29	36	28	30	48	31
Dålig syn	21	36	24	28	26	26
Allergi/astma	19	38	26	20	33	25
Ofta huvudvärk	18	39	27	21	20	24
Förkylningar	18	25	20	20	24	20
Tandproblem	19	19	17	21	26	19
Ofta ont i magen	11	40	19	15	33	19
Svårt att andas	11	31	18	16	19	17
Hjärtklappning	9	19	11	10	22	12
Undervikt	11	8	10	7	19	10
Ätproblem	6	21	12	9	9	11
Illamående/kräkning	4	26	12	10	9	11
Övervikt	5	24	13	11	6	11
Hörselproblem	7	21	13	8	13	11
Svimningsanfall	7	16	9	11	9	10
Krampanfall	7	11	10	5	11	8
Diarré	4	2	2	5	4	3
Könssjukdom	2	4	0	4	8	2
Underlivsbesvär	2	11	3	6	6	5
Sängvätning	2	2	2	2	2	2
Hiv/Aids	0	0	0	0	0	0

Tabell 5:G Hälsoproblem. Flickor. Procent

Hälsoproblem	
Mensbesvär	46
Abort/missfall	15
Graviditet	7

Tabell 5:H Antal hälsoproblem. Procent

Hälsoproblem	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inga problem	20	9	18	15	10	16
1–2 problem	43	26	39	39	30	38
3–5 problem	26	27	22	31	29	26
6 eller fler	11	38	21	15	31	20
Summa	100	100	100	100	100	100
n	267	125	203	140	49	392

Tabell 5:I Hälsoproblem månaden före inskrivning. Procent

Hälsoproblem antal dagar	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inga dagar	70	41	62	63	52	61
1–6 dagar	16	22	20	17	13	18
7 eller fler	14	37	18	20	35	21
Summa	100	100	100	100	100	100
n	291	125	215	147	54	416

Tabell 5:J Oro eller besvär över hälsoproblem. Procent

Oroad/besvärad	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	78	58	77	68	63	72
Lite	15	25	13	23	26	18
Ganska mycket	5	12	7	7	5	7
Mycket	2	5	3	2	6	3
Summa	100	100	100	100	100	100
n	294	129	221	148	54	423

Tabell 5:K Önskemål om hjälp för problem med sin hälsa. Procent

Vill få hjälp	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	70	52	69	65	44	65
Lite	14	21	13	15	30	16
Ganska mycket	6	12	9	7	9	8
Mycket	10	15	9	13	17	11
Summa	100	100	100	100	100	100
n	292	129	220	147	54	421

Tabell 5:L Intervjuarskattning av ungdomarnas behov av hjälp för hälsoproblem. Procent

Behov av hjälp	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej nödvändigt (0–1)	57	42	55	52	40	52
Trol ej nödv (2–3)	25	31	25	28	29	27
Viss önskvärd (4–5)	14	21	15	16	27	16
Hjälp nödv (6–7)	4	6	5	3	4	4
Absolut nödv (8–9)	0	0	0	1	0	1
Summa	100	100	100	100	100	100
n	286	127	219	142	52	413

Skola

Tabell 6:A Ungdomarnas uppfattning av sin skolsituation. Procent

Skolsituation	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Går i skolan	53	58	69	43	25	54
Hoppat av skolan	25	25	10	38	53	25
Har gått ut skolan	6	6	3	9	11	6
Avstängd	16	11	18	10	11	15
Summa	100	100	100	100	100	100
n	290	126	217	146	53	416

Tabell 6:B Antal avslutande skolår. Uppdelning efter ålder vid intervjutillfället. Procent

Avslutade år	Ungdomarnas ålder							Totalt
	–13 år	14 år	15 år	16 år	17 år	18 år	19 år–	
t o m 6 år	80	25	6	8	4	-	17	19
7 år	16	59	22	18	2	10	4	21
8 år	4	16	59	28	8	10	4	25
9 år	-	-	13	45	55	33	22	24
10 år	-	-	-	-	26	27	9	6
11 år	-	-	-	1	5	17	26	4
över 11	-	-	-	-	-	3	18	1
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100
Totalt	49	63	101	78	62	30	23	406

Tabell 6:C Avstängning från skolan. Procent

Avstängd	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ingen gång	50	76	58	58	58	58
1–2 ggr	33	17	27	32	22	28
3 eller fler	17	7	15	10	20	14
Summa	100	100	100	100	100	100
n	290	126	216	146	54	416

Tabell 6:D Olika skolinsatser. Procent (n=420)

	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12-15	16-17	18-20	
Gått om klass	19	13	15	16	28	17
Specialundervisning	46	49	46	48	46	47

Tabell 6:E Gått i särskola. Procent

Särskola	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12-15	16-17	18-20	
Ej i särskola	90	91	92	89	91	91
Särskola	10	9	8	11	9	9
Summa	100	100	100	100	100	100
n	295	130	221	150	54	425

Tabell 6:F Olika skolproblem. Procent

Skolproblem	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
<i>Skolprestationer/ Svårigheter</i>						
Misslyckats i skolan	48	56	49	51	54	51
Svårt att hänga med	43	46	43	46	43	44
Svårt att lära sig	34	38	36	35	32	35
Svårt med matem.	33	44	34	38	39	36
Lässvårigheter	20	13	20	16	13	18
Blivit mobbad	21	31	28	18	26	24
<i>Beteendeproblem</i>						
Skolkat	70	81	70	74	82	73
Betett sig störande	66	49	65	60	47	61
Problem med lärare	60	56	60	55	63	59
Använt sjukdom för att slippa skolan	44	62	48	48	59	49
Mobbat	40	29	40	34	30	37
<i>Inställning till skolan</i>						
Varit skoltrött	85	88	85	85	93	86
Struntat i läxor	80	87	81	82	85	82
Skolan har varit trist	73	72	72	75	70	73
Omotivera	57	55	54	59	57	56
Känt sig instängd	21	35	24	28	24	25

Tabell 6:G Antal skolproblem. Procent

Antal problem	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inga problem	1	1	0	1	4	1
1–5 problem	24	23	26	21	22	24
6–10 problem	58	52	54	59	56	56
11 och fler problem	17	24	20	19	18	19
Summa	100	100	100	100	100	100
n	289	126	215	146	54	415

Tabell 6:H Trivsel i lågstadiet. Procent

Trivts i lågstadiet	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	11	16	14	11	10	12
Lite	16	16	16	16	14	16
Ganska mycket	37	27	33	35	39	34
Mycket	36	41	37	38	37	38
Summa	100	100	100	100	100	100
n	283	126	214	144	51	409

Tabell 6:I Trivsel i mellanstadiet. Procent

Trivts i mellanstadiet	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	15	21	15	19	21	17
Lite	22	20	26	19	11	21
Ganska mycket	36	32	32	35	45	35
Mycket	27	27	27	27	23	27
Summa	100	100	100	100	100	100
n	291	127	219	146	53	418

Tabell 6:J Trivsel i högstadiet. Procent

Trivts i högstadiet	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	25	42	31	31	23	30
Lite	27	22	21	26	37	25
Ganska mycket	25	19	25	21	24	23
Mycket	23	17	23	22	16	22
Summa	100	100	100	100	100	100
n	269	115	189	144	51	384

Tabell 6:K Oro eller besvär över problem med skola eller utbildning.
Procent

Oroad/besvärad	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	59	50	51	59	66	56
Lite	19	29	23	22	17	22
Ganska mycket	15	12	16	14	9	14
Mycket	7	9	10	5	8	8
Summa	100	100	100	100	100	100
n	291	119	209	148	53	410

Tabell 6:L Önskemål om hjälp med skol- eller utbildningsproblem.
Procent

Vill få hjälp	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	33	29	28	39	32	32
Lite	18	18	21	12	18	18
Ganska mycket	19	25	19	23	20	21
Mycket	30	28	32	26	30	29
Summa	100	100	100	100	100	100
n	288	120	206	148	54	408

Tabell 6:M Intervjuarskattning av ungdomarnas behov av hjälp för skolproblem. Procent

Behov av hjälp	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej nödvändigt (0–1)	5	4	3	6	8	5
Trol ej nödv (2–3)	13	8	11	12	14	11
Viss önskvärd (4–5)	34	41	36	36	35	36
Hjälp nödv (6–7)	39	40	42	36	35	39
Absolut nödv (8–9)	9	7	8	10	8	9
Summa	100	100	100	100	100	100
n	280	124	214	139	51	404

Arbete

Tabell 7:A Arbetserfarenhet. Procent

Arbetserfarenhet	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej erfarenhet	60	63	81	46	22	61
Erfarenhet	40	37	19	54	78	39
Summa	100	100	100	100	100	100
n	295	130	221	150	54	425

Tabell 7:B Längsta period med samma arbete. Ungdomar som
som har arbetserfarenhet

Antal månader	Antal	Procent
1 månad	61	37
2 månader	34	21
3 månader	16	10
4–11 månader	40	24
12 månader eller mer	13	8
Summa	164	100

Tabell 7:C Oro eller besvär över problem med arbete eller yrke,
de två äldre åldersgrupperna. Procent

Oroad över arbetsproblem	Kön		Ålder		Totalt
	Pojkar	Flickor	16–17	18–20	
Inte alls	70	69	75	54	69
Lite	15	25	15	23	17
Ganska mycket	8	2	4	14	7
Mycket	7	4	6	9	7
Summa	100	100	100	100	100
n	121	45	122	44	166

Tabell 7:D Önskemål om hjälp för problem med arbete eller yrke, de två äldre åldersgrupperna. Procent

Vill få hjälp	Kön		Ålder		Totalt
	Pojkar	Flickor	16–17	18–20	
Inte alls	54	64	64	36	56
Lite	13	16	14	13	14
Ganska mycket	14	9	7	27	13
Mycket	19	11	15	24	17
Summa	100	100	100	100	100
n	123	44	122	45	167

Tabell 7:E Intervjuarskattning av ungdomarnas behov av hjälp för problem med arbete eller yrke, de två äldre åldersgrupperna. Procent

Behov av hjälp	Kön		Ålder		Totalt
	Pojkar	Flickor	16–17	18–20	
Ej nödvändigt (0–1)	38	46	43	30	40
Trol ej nödv (2–3)	12	26	15	16	16
Viss önskvärd (4–5)	30	19	29	21	27
Hjälp nödv (6–7)	17	9	11	28	15
Absolut nödv (8–9)	3	0	2	5	2
Summa	100	100	100	100	100
n	124	43	124	43	167

Fritid och vänner

Tabell 8:A Har en vän att tala om problem med. Procent

Vän att tala med	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Har ej vän	13	10	12	15	8	12
Har vän	87	90	88	85	92	88
Summa	100	100	100	100	100	100
n	292	128	219	148	53	420

Tabell 8:B Antal vänner (högst 5) som haft problem med polis på grund av alkohol eller narkotika. Procent

Vänner som haft problem	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ingen	48	40	50	45	28	45
1	9	20	12	13	15	13
2	14	9	12	14	13	12
3	10	9	8	10	16	10
4	6	6	6	4	11	6
5	13	16	12	14	17	14
Summa	100	100	100	100	100	100
n	291	127	216	148	54	418

Tabell 8:C Antal vänner (högst 5) som haft problem med polis på grund av brottslighet. Procent

Vänner som haft problem	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ingen	29	53	39	35	32	37
1	17	16	16	18	15	16
2	19	13	18	16	19	17
3	12	6	7	13	9	10
4	6	3	5	5	6	5
5	17	9	15	13	19	15
Summa	100	100	100	100	100	100
n	289	126	215	147	53	415

Tabell 8:D Tid tillsammans med familjen. Procent

Tid med familj	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ingen	9	12	11	7	11	10
Lite	44	57	44	53	50	48
Ganska mycket	33	20	29	30	26	29
Mycket	14	11	16	10	13	13
Summa	100	100	100	100	100	100
n	293	127	218	148	54	420

Tabell 8:E Tid tillsammans med vänner som använder narkotika. Procent

Tid med vänner som använder narkotika	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ingen	46	45	58	37	18	46
Lite	24	23	23	24	26	24
Ganska mycket	15	16	13	18	19	15
Mycket	15	16	6	21	37	15
Summa	100	100	100	100	100	100
n	291	128	218	147	54	419

Tabell 8:F Tid tillsammans med vänner som begår brott. Procent

Tid med vänner som begår brott	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ingen	22	37	32	21	20	26
Lite	36	29	30	42	28	34
Ganska mycket	18	18	20	14	22	18
Mycket	24	16	18	23	30	22
Summa	100	100	100	100	100	100
n	291	128	217	148	54	419

Tabell 8:G Tid tillsammans med vänner som varken begår brott eller använder narkotika. Procent

Tid med vänner	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ingen	10	8	11	9	2	9
Lite	31	25	23	35	39	29
Ganska mycket	29	28	25	32	35	29
Mycket	30	39	41	24	24	33
Summa	100	100	100	100	100	100
n	291	128	218	147	54	419

Tabell 8:H Tid ensam. Procent

Tillbringar tid ensam	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ingen	44	34	49	34	28	41
Lite	42	51	39	51	50	45
Ganska mycket	11	9	8	12	13	10
Mycket	3	6	4	3	9	4
Summa	100	100	100	100	100	100
n	293	128	219	148	54	421

Tabell 8:I Tillhör asocialt gäng. Procent

Tillhör gäng	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Tillhör ej gäng	78	82	82	74	78	79
Tillhör gäng	22	18	18	26	22	21
Summa	100	100	100	100	100	100
n	290	127	216	147	54	417

Tabell 8:J Hur ungdomarna använder sin tid under ett dygn.
Antal timmar i genomsnitt

Aktivitet	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Lyssna på musik	5	9	5	7	7	6
Se på TV	4	3	3	4	3	3
Hänga på stan	3	3	3	3	2	3
Hobbys	2	2	2	1	1	2
Läsa	1	1	1	1	1	1
Sova dagtid	1	1	1	1	2	1
Hjälpa till hemma	1	1	1	1	1	1
Göra läxor	0	1	0	0	0	0

Tabell 8:K Nöjda med fritiden. Procent

Nöjd med fritiden	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej nöjd	31	33	23	40	43	32
Nöjd	69	67	77	60	57	68
Summa	100	100	100	100	100	100
n	288	126	214	147	53	414

Tabell 8:L Nöjda med vänner. Procent

Nöjd med vänner	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej nöjd	11	13	6	15	26	12
Nöjd	89	87	94	85	74	88
Summa	100	100	100	100	100	100
n	291	128	218	147	54	419

Tabell 8:M Andel som har/har haft flickvän eller pojkvän de senaste 3 månaderna. Procent

	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej flick-/pojkvän	25	19	25	21	25	23
Har flick-/pojkvän	75	81	75	79	75	77
Summa	100	100	100	100	100	100
n	284	124	210	145	53	408

Tabell 8:N Flick-/pojkväns problem. Ungdomar som har flick-/pojkvän. Procent (n=306)

Flick-/pojkvän	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Använder alkohol	53	66	52	59	73	57
Använder narkotika	5	25	9	12	18	11
Begår brott	3	32	13	11	13	12

Tabell 8:O Sexuellt aktiva ungdomar. Procent

Sexuellt aktiv	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Har ej sex	18	21	28	9	8	19
Har sex	82	79	72	91	92	81
Summa	100	100	100	100	100	100
n	284	126	214	143	53	410

Tabell 8:P Användning av preventivmedel bland de sexuellt aktiva. Procent

Preventivmedel	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej preventivmedel	38	34	29	36	61	37
Preventivmedel	62	66	71	64	39	63
Summa	100	100	100	100	100	100
n	232	98	153	128	49	330

Tabell 8:Q Graviditet eller gjort någon gravid. Sexuellt aktiva. Procent

Varit gravid eller gjort någon gravid	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Nej	75	78	86	75	47	76
Ja	25	22	14	25	53	24
Summa	100	100	100	100	100	100
n	198	99	140	114	43	297

Tabell 8:R Oro eller besvär över problem med fritid och vänner. Procent

Oroad/besvärad	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	61	51	63	54	49	58
Lite	18	23	19	20	23	20
Ganska mycket	10	13	7	12	21	11
Mycket	11	13	11	14	7	11
Summa	100	100	100	100	100	100
n	290	128	217	148	53	418

Tabell 8:S Önskemål om hjälp för problem med fritid och vänner. Procent

Vill få hjälp	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	65	59	64	63	64	64
Lite	14	16	15	13	15	14
Ganska mycket	9	9	7	9	17	9
Mycket	12	16	14	15	4	13
Summa	100	100	100	100	100	100
n	290	128	217	148	53	418

Tabell 8:T Intervjuarskattning av ungdomarnas behov av hjälp för problem med fritid och vänner. Procent

Behov av hjälp	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej nödvändigt (0–1)	5	3	5	5	4	5
Trol ej nödv (2–3)	11	17	17	7	14	13
Viss önskvärd (4–5)	39	37	39	37	39	38
Hjälp nödv (6–7)	36	36	32	41	35	36
Absolut nödv (8–9)	9	7	7	10	8	8
Summa	100	100	100	100	100	100
n	280	124	214	139	51	404

Familj

Tabell 9:A Kommer överens med sin mor. Procent

Kommer överens	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	10	20	13	10	19	13
Lite	14	27	16	17	30	18
Ganska mycket	38	29	35	41	18	35
Mycket	38	24	36	32	33	34
Summa	100	100	100	100	100	100
n	283	126	214	141	54	409

Tabell 9:B Kommer överens med sin far. Procent

Kommer överens	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	18	27	19	20	29	21
Lite	15	27	17	21	18	18
Ganska mycket	33	24	32	31	24	31
Mycket	34	22	32	28	29	30
Summa	100	100	100	100	100	100
n	256	108	191	128	45	364
Bortfall, antal	39	22	30	22	9	61

Tabell 9:C Kommer överens med syster/systrar. Ungdomar som har syster/systrar. Procent

Kommer överens	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	3	5	3	3	7	4
Lite	12	14	15	11	8	13
Ganska mycket	36	33	36	38	25	35
Mycket	49	48	46	48	60	48
Summa	100	100	100	100	100	100
n	215	99	173	101	40	314

Tabell 9:D Kommer överens med bror/bröder. Ungdomar som har bror/bröder. Procent

Kommer överens	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	3	13	8	2	5	6
Lite	10	24	15	13	14	14
Ganska mycket	35	27	33	36	22	33
Mycket	52	36	44	49	59	47
Summa	100	100	100	100	100	100
n	201	85	150	99	37	286

Tabell 9:E Trivsel i familjen. Procent

Trivs	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	11	26	17	13	19	16
Lite	9	18	11	11	19	12
Ganska mycket	25	21	19	30	24	24
Mycket	55	35	53	46	38	48
Summa	100	100	100	100	100	100
n	286	121	212	142	53	407

Tabell 9:F Konflikter i familjen. Procent

Konflikter i familjen	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	22	8	18	17	20	18
Lite	41	30	37	37	43	38
Ganska mycket	23	30	25	29	17	25
Mycket	14	32	20	17	20	19
Summa	100	100	100	100	100	100
n	290	125	216	145	54	415

Tabell 9:G Konflikter om pengar i familjen. Procent

Konflikter om pengar	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	50	30	47	42	37	44
Lite	24	28	24	28	26	26
Ganska mycket	14	24	16	18	19	17
Mycket	12	18	13	12	18	13
Summa	100	100	100	100	100	100
n	285	122	209	144	54	407

Tabell 9:H Förekomst av problem hos biologisk mor¹. Procent

Biologisk moder	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Psykiska besvär	11	27	18	11	23	16
Hälsobesvär	17	23	18	21	17	19
Alkohol/narkotika	8	15	12	6	17	10
Brottslighet	2	7	5	3	0	3

Tabell 9:I Förekomst av problem hos biologisk far². Procent

Biologisk far	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Psykiska besvär	10	18	10	14	16	12
Hälsobesvär	24	21	24	22	24	23
Alkohol/narkotika	19	33	24	19	33	23
Brottslighet	10	15	11	12	9	11

¹ Bortfall i samtliga frågor ca 10%.

² Bortfall i samtliga frågor 15–20%.

Tabell 9:J Förekomst av problem bland syskon. Ungdomar som har syskon. Procent

Syskon	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Psykiska besvär	5	14	8	7	10	8
Hälsobesvär	8	15	12	8	10	10
Alkohol/narkotika	8	15	10	11	10	11
Brottslighet	11	13	12	13	10	12

Tabell 9:K Svårt att prata med mor. Procent

Svårt prata med moder	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	46	38	51	39	25	43
Lite	21	14	15	24	21	19
Ganska mycket	14	11	10	14	23	14
Mycket	19	37	24	23	31	24
Summa	100	100	100	100	100	100
n	276	125	209	140	52	401

Tabell 9:L Svårighet att prata med far, efter kön och ålder. Procent

Svårt prata med fader	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	37	19	37	27	23	32
Lite	20	21	19	24	16	20
Ganska mycket	18	15	14	22	18	17
Mycket	25	45	30	27	43	31
Summa	100	100	100	100	100	100
n	248	108	188	124	44	356
Bortfall antal	47	22	33	26	10	69

Tabell 9:M Relationen till modern. Procent (n=401)

Modern	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12-15	16-17	18-20	
<i>Förälder besviken</i>						
Missnöjd beteendet	71	76	74	73	70	73
Besviken på dig	66	65	59	74	71	66
Svårt att lita på dig	59	77	60	66	74	64
Kritiserar dig	44	54	42	50	57	47
Missnöjd hjälper till	40	51	46	43	37	43
Arg på dig	27	36	32	29	21	30
<i>Den unges reaktion på regler</i>						
Kontrollerar dig	44	59	47	52	46	48
För stora krav	17	32	22	19	25	21
För sträng	14	30	24	16	11	19
<i>Den unges besvikelse</i>						
Svårt att förstå dig	38	56	43	41	49	43
Svårt att lyssna	22	48	31	24	44	30
Står dig ej nära	18	30	21	21	26	21
Favoriserar andra	15	34	22	20	18	21
Orättvis med pengar	18	27	23	18	20	21
<i>Kritik mot förälder</i>						
Ej gott föredöme	24	42	29	28	36	30
Ger ej goda råd	26	39	31	28	34	30
För mesig	20	33	25	23	24	24
Är för hotfull	9	18	11	13	7	11

Tabell 9:N Relationen till fadern. Procent (n=346)³

Fadern	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
<i>Förälder besviken</i>						
Missnöjd beteendet	74	69	73	73	71	72
Besviken på dig	71	63	65	72	68	68
Svårt att lita på dig	57	70	58	64	68	61
Kritiserar dig	50	54	48	54	56	51
Missnöjd hjälper till	42	48	44	44	42	44
Arg på dig	32	29	33	30	25	31
<i>Den unges reaktion på regler</i>						
Kontrollerar dig	43	44	41	46	44	43
För stora krav	24	32	28	24	27	26
För sträng	27	41	33	32	21	31
<i>Den unges besvikelse</i>						
Svårt att förstå dig	42	58	46	49	45	47
Svårt att lyssna	25	42	32	24	42	30
Står dig ej nära	27	41	31	34	24	31
Favoriserar andra	16	31	19	23	16	20
Orättvis med pengar	21	26	20	26	22	23
<i>Kritik mot förälder</i>						
Ej gott föredöme	35	50	38	42	34	39
Ger ej goda råd	31	44	35	36	33	35
För mesig	17	22	19	17	21	18
Är för hotfull	16	31	23	21	12	21

³ Bortfallet är 15–20%.

Tabell 9:O Antal upplevda problem med modern. Procent

Antal problem	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inga problem	6	6	8	5	4	6
1–3 problem	28	16	26	23	21	25
4–7 problem	35	24	29	33	34	31
8 problem eller fler	31	54	37	39	41	38
Summa	100	100	100	100	100	100
n	283	126	214	141	54	409

Tabell 9:P Antal upplevda problem med fadern. Procent

Antal problem	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inga problem	5	6	6	6	0	5
1–3 problem	26	23	29	19	26	25
4–7 problem	34	19	25	33	38	30
8 problem eller fler	35	52	40	42	36	40
Summa	100	100	100	100	100	100
n	248	109	186	129	42	357
Bortfall antal	47	21	35	21	12	68

Tabell 9:Q Förekomst av fysisk misshandel. Procent

Fysisk misshandel	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Aldrig	65	45	58	61	59	59
Sällan	19	21	19	21	17	20
Ganska ofta	11	22	16	12	15	14
Mycket ofta	5	12	7	6	9	7
Summa	100	100	100	100	100	100
n	289	126	216	145	54	415

Tabell 9:R Förekomst av psykisk misshandel. Procent

Psykisk misshandel	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Aldrig	74	40	60	66	72	64
Sällan	12	20	17	13	8	14
Ganska ofta	7	26	13	12	13	13
Mycket ofta	7	14	10	9	7	9
Summa	100	100	100	100	100	100
n	289	126	216	145	54	415

Tabell 9:S Förekomst av sexuella övergrepp. Procent

Sexuella övergrepp	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej övergrepp	97	80	91	92	93	92
Övergrepp	3	20	9	8	7	8
Summa	100	100	100	100	100	100
n	290	127	217	146	54	417

Tabell 9:T Oro eller besvär över familjeproblem. Procent

Oroad/besvärad	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	50	23	45	35	44	41
Lite	20	30	24	23	19	23
Ganska mycket	16	25	18	20	18	19
Mycket	14	22	13	22	19	17
Summa	100	100	100	100	100	100
n	286	127	213	146	54	413

Tabell 9:U Önskemål om hjälp för familjeproblem. Procent

Vill få hjälp	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	48	28	38	45	51	42
Lite	20	20	23	16	17	20
Ganska mycket	15	23	18	17	15	17
Mycket	17	29	21	22	17	21
Summa	100	100	100	100	100	100
n	287	126	214	146	53	413

Tabell 9:V Intervjuarskattning av ungdomarnas behov av hjälp för familjeproblem. Procent

Behov av hjälp	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej nödvändigt (0–1)	6	0	3	6	4	4
Trol ej nödv (2–3)	13	9	11	12	18	12
Viss önskvärd (4–5)	39	29	36	32	40	35
Hjälp nödv (6–7)	29	47	35	36	28	35
Absolut nödv (8–9)	13	15	15	14	10	14
Summa	100	100	100	100	100	100
n	278	123	212	139	50	401

Psykiska och känslomässiga problem

Tabell 10:A Olika känslor, reaktioner och beteenden. Procent (n=415)

	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Brist på självförtroende	23	48	27	34	33	30
Svårt lösa problem	21	44	28	26	32	28
För blyg	16	25	16	21	22	19
Känner sig utanför	9	30	16	14	17	16
Känner sig ensam	12	31	16	18	24	18
Känner sig modlös	29	41	32	34	35	33
Känner att de flesta andra är klyftigare	11	31	22	13	11	17
Dagdrömmer ofta	33	66	39	46	52	43
Känner sig nedstämd	32	53	33	43	46	38
Ofta ängslig/orolig	27	53	34	35	41	35
Känner sig ointresserad av det mesta	32	47	40	34	32	36
Uttråkad	48	62	49	57	56	53
Hamnar lätt i bråk	51	56	64	43	35	53
Behöver medicin för att somna	8	16	6	15	17	11
Har mardrömmar	16	35	19	25	22	22
Inte litar på folk	52	74	51	65	72	59
Känner att folk iakttar dig	36	50	41	42	32	40
Svårt uttrycka sina känslor	30	38	31	30	44	32
Kan inte kontrollera sitt beteende när arg	54	60	60	53	44	56
Känner för att skada sig själv	10	33	22	12	11	17

Tabell 10:A Olika känslor, reaktioner och beteenden. Procent (n=415)
(fortsättning från föregående sida)

	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Rädd att skada någon annan	32	31	33	36	19	32
Ljuger ofta	19	29	25	21	15	22
Känner att det vore bättre om du var död	12	34	22	17	9	18
Känns som om huvudet skulle explodera	15	30	22	18	17	20
Får vansinniga idéer	29	50	40	33	24	36
Känner att något får dig att göra saker som du ej vill	25	36	32	27	20	28
Känner sig ensam bland folk	12	32	19	19	13	18
Känns som att andra är emot dig	20	26	19	24	28	22
Känner att du borde bli straffad för dina fel och brister	15	21	20	13	11	17
Fel på förståndet	10	17	13	11	11	12
Rädd tappa kontroll	29	42	35	30	35	33
Känns som om saker inte är verkliga	22	43	26	33	22	28
Slår i dörrar	51	65	61	51	39	55
Självmodstankar	13	33	22	16	15	19
Känner hopplöshet inför framtiden	24	42	32	30	15	29
Blir lätt sårad	30	58	40	37	40	39
Andra ogillar dig	18	32	23	23	17	22
Känner dig underlägsen	5	24	14	6	9	11
Känner dig värdelös	6	27	16	10	7	13
Känner dig osäker med andra	9	21	13	13	9	13
Skulle vilja döda någon	15	28	23	15	9	19

Tabell 10:B Antal känslor och reaktioner som ungdomarna instämmer i.
Procent

Antal problem	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inga	2	2	2	1	4	2
1–7	47	21	39	39	42	39
8–15	32	32	31	33	34	32
16 eller fler	19	45	28	27	20	27
Summa	100	100	100	100	100	100
n	274	117	200	141	50	391

Tabell 10:C Psykisk ohälsa under de senaste 30 dagarna. Procent

Antal dagar	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inga dagar	57	31	55	40	44	49
1–6 dagar	21	23	21	24	19	22
7 eller fler dagar	22	46	24	36	37	29
Summa	100	100	100	100	100	100
n	283	126	213	144	52	409

Tabell 10:D Psykisk ohälsa under de senaste 30 dagarna bland pojkar och flickor i olika åldrar. Procent

Antal dagar	Ålder						Totalt
	12–15		16–17		18–20		
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	
Inga dagar	68	32	45	26	49	35	49
1–6 dagar	17	27	27	17	20	18	22
7 eller fler dagar	15	41	28	57	31	47	29
Summa	100	100	100	100	100	100	100
n	139	74	109	35	35	17	409

Tabell 10:E Olika psykiska besvär någonsin. Procent

Någonsin	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Svår depression	42	54	41	52	48	46
Svår oro/spänning	43	56	43	50	57	47
Koncentrationsprobl	33	46	36	37	43	37
Våldsamt beteende	42	39	43	41	35	41
Själv mordstankar	16	40	25	22	19	23
Själv mordsförsök	10	39	19	17	24	19
Hallucinationer	16	28	18	23	13	19
Tar medicin	8	11	7	10	11	9
Ätstörningar	2	24	8	9	11	9

Tabell 10:F Olika psykiska besvär den senaste månaden. Procent

Senaste månaden	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Svår depression	23	31	24	27	24	25
Svår oro/spänning	30	38	29	35	40	32
Koncentrationsprobl	24	38	26	30	32	28
Våldsamt beteende	26	24	28	25	15	25
Själv mordstankar	6	18	10	10	7	10
Själv mordsförsök	2	10	6	3	6	5
Hallucinationer	8	12	8	12	8	9
Tar medicin	3	7	2	6	9	5
Ätstörningar	1	11	5	3	6	4

Tabell 10:G Öppenvårdskontakt eller sjukhusvistelse för psykiska besvär. Procent (n=400)

Öppen/sluten vård	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Öppenvård	31	55	40	35	40	38
Sluten vård	11	22	13	17	13	14

Tabell 10:H Oro eller besvär över psykiska problem. Procent

Oroad/besvärad	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	58	43	61	44	46	53
Lite	24	25	18	32	33	25
Ganska mycket	12	16	13	14	11	13
Mycket	6	16	8	10	10	9
Summa	100	100	100	100	100	100
n	285	127	214	146	52	412

Tabell 10:I Önskemål om hjälp med psykiska problem. Procent

Vill få hjälp	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	71	48	67	63	55	64
Lite	13	18	14	13	19	14
Ganska mycket	7	16	10	7	14	10
Mycket	9	18	9	17	12	12
Summa	100	100	100	100	100	100
n	283	123	210	145	51	406

Tabell 10:J Intervjuarskattning av ungdomarnas behov av hjälp för psykiska eller känslomässiga problem. Procent

Behov av hjälp	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej nödvändigt (0–1)	14	6	10	14	12	12
Trol ej nödv (2–3)	21	18	20	18	27	20
Viss önskvärd (4–5)	38	26	35	33	31	34
Hjälp nödv (6–7)	20	38	27	26	18	25
Absolut nödv (8–9)	7	12	8	9	12	9
Summa	100	100	100	100	100	100
n	281	124	213	141	51	405

Brottslighet

Tabell 11:A Ungdomarnas inblandning i olika brott någon gång i livet.
Procent

Brott någonsin	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12-15	16-17	18-20	
Graffiti/klotter	33	28	34	27	33	32
Snatteri	71	75	77	66	74	73
Narkotikabrott	29	19	18	27	54	26
Förargelseväckande beteende	43	30	43	35	37	39
Rattonykterhet	27	12	15	28	35	22
Trafikbrott	50	19	36	42	54	40
Bilstöld	46	22	33	42	54	38
Skadegörelse	51	38	48	47	48	47
Stöld	60	29	43	53	70	50
Häleri	48	22	32	47	54	40
Rån	33	12	24	26	37	27
Hot/våld m tjänsteman	44	33	44	38	37	41
Misshandel	63	39	56	55	57	56
Vapeninne hav	54	27	42	43	65	45
Sexuella brott	2	0	1	2	0	1
Mordbrand	15	8	12	13	11	13
Dråp eller mord	(1)	0	(1)	0	0	(1)

Tabell 11:B Genomsnittlig debutålder för olika brott

Brott	Pojkar		Flickor		Totalt	
	Ålder	Antal	Ålder	Antal	Ålder	Antal
Graffiti/klotter	11,9	93	12,6	34	12	127
Snatteri	10,7	177	11,2	93	10,9	270
Narkotikabrott	14,3	81	14,4	24	14,3	105
Förargelseväckande beteende	12,8	118	12,9	38	12,9	156
Rattonykterhet	14,6	77	14,7	14	14,6	91
Trafikbrott	13,8	142	14,3	23	13,9	165
Bilstöld	14,1	131	14,8	25	14,2	156
Skadegörelse	12,3	135	12,5	47	12,4	182
Stöld	13,4	168	13,5	38	13,4	206
Häleri	13,9	138	14,5	29	14	167
Rån	14,4	95	14,4	15	14,4	110
Hot/våld m tjänsteman	13,9	130	14,1	41	13,9	171
Misshandel	13,1	182	13,5	47	13,2	229
Vapeninnehav	13,6	152	13,4	34	13,6	186
Mordbrand	13,3	41	13,9	10	13,4	51

Tabell 11:C Antal brott den unge har begått under de senaste 12 månaderna.
Procent

Antal brott	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej brott	7	23	10	15	9	12
1–5 brott	24	25	24	24	24	24
6–10 brott	11	8	10	10	11	10
11–30 brott	16	10	16	13	9	14
31–100 brott	15	17	18	11	19	16
101–200 brott	7	5	7	7	2	6
Fler än 200 brott	20	12	15	20	26	18
Summa	100	100	100	100	100	100
n	289	126	217	144	54	415

Tabell 11:D Andel som har begått olika brott de senaste 12 månaderna.
Procent

Brott senaste 12 månaderna	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Graffiti/klotter	23	22	29	19	9	23
Snatteri	40	53	51	34	43	44
Narkotikabrott	24	15	15	22	48	22
Förargelseväckande beteende	39	29	42	31	26	36
Rattonykterhet	21	9	13	22	22	17
Trafikbrott	45	15	34	38	39	36
Bilstöld	40	16	29	35	41	33
Skadegörelse	39	29	41	33	22	36
Stöld	50	20	36	43	52	41
Häleri	41	21	29	41	41	35
Rån	27	9	22	20	22	21
Hot/våld m tjänsteman	36	28	39	29	20	33
Misshandel	53	34	51	45	37	47
Vapeninnehav	48	23	39	37	56	40
Sexuella brott	2	0	1	1	2	1
Mordbrand	7	7	8	7	2	7
Dråp eller mord	(1)	0	(1)	0	0	(1)

Tabell 11:E Antal brott den unge begått under de senaste 3 månaderna.
Procent

Antal brott	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej brott	20	38	24	27	24	25
1–5 brott	34	28	34	31	24	32
6–10 brott	9	6	8	6	13	8
11–30 brott	15	13	19	12	7	15
31–100 brott	11	11	9	13	17	11
Fler än 100 brott	11	4	6	11	15	9
Summa	100	100	100	100	100	100
n	289	126	217	144	54	415

Tabell 11:F Brottslighet de senaste 3 månaderna. Procent

Brott senaste 3 månaderna	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Graffiti/klotter	13	12	17	10	4	13
Snatteri	24	33	29	23	26	27
Narkotikabrott	19	11	10	17	41	17
Förargelseväckande beteende	25	18	26	21	17	23
Rattonykterhet	15	5	8	15	17	12
Trafikbrott	33	6	22	28	26	25
Bilstöld	27	9	19	23	26	21
Skadegörelse	22	19	23	22	13	21
Stöld	29	10	21	25	28	23
Häleri	26	11	16	25	32	21
Rån	16	5	13	12	15	13
Hot/våld m tjänsteman	22	20	26	17	15	22
Misshandel	34	19	31	28	24	29
Vapeninnehav	30	18	23	27	35	26
Våldtäkt	1	0	(1)	1	0	1
Mordbrand	2	3	3	2	2	2
Dråp eller mord	(1)	0	(1)	0	0	(1)

Tabell 11:G De ungas ålder första gången de åkt fast för polisen.
Ungdomar som uppger att de har åkt fast. Procent

Ålder åkt fast	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej åkt fast	10	35	20	17	8	17
Upp till 9 år	13	3	13	6	11	10
10–12 år	32	13	33	21	13	26
13–14 år	27	37	30	29	33	31
15 år och äldre	18	12	4	27	35	16
Summa	100	100	100	100	100	100
n	295	130	221	150	54	425

Tabell 11:H Längsta tillfälle i häkte eller fängelse. Procent

Häkte/fängelse	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Aldrig	46	85	77	41	28	58
Mindre än ett dygn	20	9	12	21	18	16
1–14 dygn	30	6	11	36	39	23
15–30 dygn	3	0	1	1	9	2
Mer än 30 dygn	1	0	0	1	6	1
Summa	100	100	100	100	100	100
n	295	130	221	150	54	425

Tabell 11:I Anhållen eller häktad under de senaste tre månaderna. Procent

Anhållen eller häktad	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Nej	49	88	75	46	42	60
Ja	51	12	25	54	58	40
Summa	100	100	100	100	100	100
n	271	113	193	138	53	384

Tabell 11:J Väntar på åtal, rättegång eller dom. Procent

Åtal/rättegång	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Nej	60	89	79	56	62	69
Ja	40	11	21	44	38	31
Summa	100	100	100	100	100	100
n	272	118	199	139	52	390

Tabell 11:K Är den unge villkorligt frigiven eller under övervakning. Procent

Villkorligt frigiven eller under övervakning	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Nej	91	100	98	91	83	94
Ja	9	0	2	9	17	6
Summa	100	100	100	100	100	100
n	281	122	207	143	53	403

Tabell 11:L Ungdomarnas bedömning av sina problem med rättsväsendet. Procent

Problem med rättsväsendet	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	42	78	57	46	50	52
Lite	19	16	17	20	20	19
Ganska mycket	18	4	13	17	9	14
Mycket	21	2	13	17	21	15
Summa	100	100	100	100	100	100
n	287	121	212	142	54	408

Tabell 11:M Oro eller besvär över eget brottsligt beteende. Procent

Oroad/besvärad	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	60	80	67	64	70	66
Lite	17	10	14	15	15	15
Ganska mycket	12	7	12	11	6	10
Mycket	11	3	7	10	9	9
Summa	100	100	100	100	101	100
n	289	122	214	143	54	411

Tabell 11:N Önskemål om hjälp med eget brottsligt beteende. Procent

Vill få hjälp	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	59	85	71	63	65	67
Lite	14	3	9	13	11	11
Ganska mycket	9	5	7	8	9	8
Mycket	18	7	13	16	15	14
Summa	100	100	100	100	100	100
n	289	122	214	143	54	411

Tabell 11:O Intervjuarskattning av ungdomarnas behov av hjälp för problem med brottslighet. Procent

Behov av hjälp	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej nödvändigt (0–1)	4	28	12	14	6	12
Trol ej nödv (2–3)	12	24	18	11	16	15
Viss önskvärd (4–5)	27	31	30	25	28	28
Hjälp nödv (6–7)	43	11	30	35	42	33
Absolut nödv (8–9)	14	6	10	15	8	12
Summa	100	100	100	100	100	100
n	274	123	211	136	50	397

Tobak, alkohol och narkotika

Tabell 12:A Användning av tobak och snus någonsin. Procent

Tobak och snus någonsin	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Tobak	92	95	91	94	94	93
Snus	75	49	68	67	69	68

Tabell 12:B Antal cigaretter per dag de senaste 30 dagarna. Procent

Cigaretter per dag	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inga, ej uppgift	21	16	20	20	13	19
1–5 cigaretter	15	12	18	11	11	15
6–10 cigaretter	29	29	27	31	32	29
11–20 cigaretter	31	37	31	35	33	33
21 eller fler	4	6	4	3	11	4
Summa	100	100	100	100	100	100
n	295	130	221	150	54	425

Tabell 12:C Ungdomarnas användning av alkohol och narkotika någonsin⁴. Procent

Någonsin använt	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Alkohol	84	91	84	87	94	86
Marijuana/hasch	55	55	41	65	85	55
Amfetamin, ej inj	30	31	12	43	69	30
Amfetamin, injicerat	7	12	3	6	37	9
Heroin/opiater ej inj	11	12	4	14	33	11
Heroin/opiater inj	3	5	1	3	13	3
Kokain	13	15	6	15	41	14
LSD/Hallucinogener	20	12	6	26	43	18
Ecstasy	20	18	10	23	44	19
Värktabletter	28	28	18	35	46	28
Läkemedel	26	32	15	38	56	28
Sniffning/lösningssm	27	29	25	29	32	27
Dopingpreparat	6	1	2	5	11	5
Övriga droger	11	9	5	14	21	10

⁴ Uppgifterna baserade på samtliga ungdomar utifrån uppgifter om debutålder, frekvens senaste 30 dagarna samt frekvens en typisk månad.

Tabell 12:D Ungdomarnas genomsnittliga debutålder för olika preparat.

Preparat	Pojkar		Flickor		Total	
	Ålder	Antal	Ålder	Antal	Ålder	Antal
Alkohol	12,4	239	12,4	111	12,4	350
Marijuana/hasch	13,9	157	14,1	69	14	226
Amfetamin, ej inj	15,2	88	15,0	39	15,1	127
Amfetamin, injicerat	16,4	18	15,9	15	16,2	33
Heroin/opiater ej inj	15,7	32	15,8	15	15,7	47
Heroin/opiater inj	16,7	8	16,2	6	16,5	14
Kokain	15,5	37	16,2	20	15,7	57
LSD/Hallucinogener	15,4	58	15,1	15	15,3	73
Ecstasy	15,4	57	15,4	23	15,4	80
Värktabletter	14,4	67	13,7	31	14,2	98
Läkemedel	15,0	71	14,9	38	14,9	109
Sniffning/lösningsm	13,2	77	13,7	36	13,4	113
Dopingpreparat	15,6	18	-	-	15,6	19
Övriga droger	15,6	29	16,4	9	15,8	38

Tabell 12:E Ungdomarnas användning av alkohol en typisk månad.
Procent

Alkohol	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Aldrig använt	12	8	14	9	6	11
Ibland, en gång/mån	40	39	39	39	42	40
2–4 ggr/mån	32	28	31	34	24	31
Mer än en gång/v	16	25	16	18	28	18
Summa	100	100	100	100	100	100
n	270	118	199	136	53	388

Tabell 12:F Förekomst av black-out efter att ha druckit alkohol. Procent

Frekvens black-out	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej black-out	56	48	58	53	35	54
1 gång eller mer	44	52	42	47	65	46
Summa	100	100	100	100	100	100
n	295	130	221	150	54	425

Tabell 12:G Antal drinkar ungdomarna brukar dricka per dag när de druckit de senaste 30 dagarna. Procent

Antal drinkar	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inga	30	24	30	27	23	28
1–4	18	35	26	17	28	23
5 eller fler	52	41	44	56	49	49
Summa	100	100	100	100	100	100
n	252	112	182	131	51	364

Tabell 12:H Hur många gånger den unge varit full under de senaste 30 dagarna. Procent

Full senaste 30 dagarna	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej full	52	46	53	50	39	50
1 gång eller mer	48	54	47	50	61	50
Summa	100	100	100	100	100	100
n	295	130	221	150	54	425

Tabell 12:I Ungdomarnas användning av narkotiska preparat någonsin (ej inräknat värktabletter, läkemedel, lösningsmedel, dopingmedel). Procent

Antal preparat	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inget	40	36	53	28	11	39
Ett	22	28	28	23	11	24
Två	12	15	10	15	20	13
Tre	8	5	4	10	9	6
Fyra	5	7	2	8	15	6
Fem	8	6	3	11	17	8
Sex preparat	5	3	0	5	17	4
Summa	100	100	100	100	100	100
n	280	127	212	141	54	407

Tabell 12:J1 Ungdomarnas användning av marijuana/hasch en typisk månad. Procent

Marijuana/hasch	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Aldrig använt	42	46	59	32	16	44
Ibland–en gång/mån	26	31	26	29	27	27
2–4 ggr/mån	8	9	5	10	14	8
Mer än en gång/v	24	14	10	29	43	21
Summa	100	100	100	100	100	100
n	272	119	204	136	51	391

Tabell 12:J2 Ungdomarnas användning av amfetamin (ej injicering) en typisk månad. Procent

Amfetamin, ej injicerat	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Aldrig använt	70	69	87	56	34	69
Ibland–en gång/mån	19	22	8	31	41	20
2–4 ggr/mån	4	4	2	5	8	4
Mer än en gång/v	7	5	3	8	17	7
Summa	100	100	100	100	100	100
n	271	126	209	135	53	397

Tabell 12:J3 Ungdomarnas användning av amfetamin (injicering) en typisk månad. Procent

Amfetamin, injicerar	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Aldrig använt	93	87	97	94	63	91
Ibland–en gång/mån	4	6	2	4	15	4
2–4 ggr/mån	1	0	0	1	2	1
Mer än en gång/v	2	7	1	1	20	4
Summa	100	100	100	100	100	100
n	277	125	209	139	54	402

Tabell 12:J4 Ungdomarnas användning av heroin/opiater (ej injicering) en typisk månad. Procent

Heroin/opiater, ej injicerat	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Aldrig använt	89	89	96	86	68	89
Ibland–en gång/mån	6	8	3	9	17	7
2–4 ggr/mån	2	1	1	2	6	2
Mer än en gång/v	3	2	0	3	9	2
Summa	100	100	100	100	100	100
n	274	124	208	137	53	398

Tabell 12:J5 Ungdomarnas användning av heroin/opiater (injicering) en typisk månad. Procent

Heroin/opiater, injicerar	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Aldrig använt	97	95	99	97	87	96
Ibland–en gång/mån	2	2	1	2	5	2
2–4 ggr/mån	1	1	0	1	2	1
Mer än en gång/v	0	2	0	0	6	1
Summa	100	100	100	100	100	100
n	277	125	210	139	53	402

Tabell 12:J6 Ungdomarnas användning av kokain en typisk månad. Procent

Kokain	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Aldrig använt	87	85	93	85	61	86
Ibland–en gång/mån	9	13	5	12	27	11
2–4 ggr/mån	3	1	1	2	8	2
Mer än en gång/v	1	1	1	1	4	1
Summa	100	100	100	100	100	100
n	275	125	210	138	52	400

Tabell 12:J7 Ungdomarnas användning av LSD/hallucinogener en typisk månad. Procent

LSD/ hallucinogener	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Aldrig använt	79	89	94	74	58	82
Ibland–en gång/mån	17	10	5	25	32	15
2–4 ggr/mån	3	0	0	1	8	2
Mer än en gång/v	1	1	1	0	2	1
Summa	100	100	100	100	100	100
n	274	125	209	137	53	399

Tabell 12:J8 Ungdomarnas användning av ecstasy en typisk månad. Procent

Ecstasy	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Aldrig använt	79	83	89	76	57	80
Ibland–en gång/mån	15	12	9	18	26	14
2–4 ggr/mån	4	4	1	5	11	4
Mer än en gång/v	2	1	1	1	6	2
Summa	100	100	100	100	100	100
n	276	124	209	138	53	400

Tabell 12:J9 Ungdomarnas användning av värktabletter en typisk månad. Procent

Värktabletter	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Aldrig använt	71	73	82	62	57	72
Ibland–en gång/mån	16	13	11	23	12	15
2–4 ggr/mån	6	7	3	8	16	6
Mer än en gång/v	6	7	4	7	15	7
Summa	100	100	100	100	100	100
n	271	121	208	135	49	392
Bortfall/ej rel, antal	24	9	13	15	5	33

Tabell 12:J10 Ungdomarnas användning av läkemedel en typisk månad.
Procent

Läkemedel	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Aldrig använt	72	70	86	61	45	72
Ibland–en gång/mån	14	17	9	21	22	15
2–4 ggr/mån	4	7	1	9	8	5
Mer än en gång/v	10	6	4	9	25	8
Summa	100	100	100	100	100	100
n	273	120	205	137	51	393

Tabell 12:J11 Sniffning/användning av lösningsmedel en typisk månad.
Procent

Sniffning/lösnings- medel	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Aldrig använt	73	73	75	73	67	73
Ibland–en gång/mån	23	23	19	26	31	23
2–4 ggr/mån	2	1	2	1	2	2
Mer än en gång/v	2	3	4	0	0	2
Summa	100	100	100	100	100	100
n	270	120	205	133	52	390

Tabell 12:J12 Ungdomarnas användning av dopingpreparat en typisk månad. Procent

Dopingpreparat	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Aldrig använt	94	99	98	94	88	95
Ibland–en gång/mån	4	1	1	4	8	3
2–4 ggr/mån	1	0	1	1	2	1
Mer än en gång/v	1	0	0	1	2	1
Summa	100	100	100	100	100	100
n	276	123	209	138	52	399
Bortfall/ej rel, antal	19	7	12	12	2	26

Tabell 12:J13 Ungdomarnas användning av andra droger en typisk månad. Procent

Andra droger	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Aldrig använt	90	92	96	85	81	90
Ibland–en gång/mån	7	6	3	9	17	7
2–4 ggr/mån	2	1	1	4	0	2
Mer än en gång/v	1	1	0	2	2	1
Summa	100	100	100	100	100	100
n	269	122	207	137	47	391
Bortfall/ej rel, antal	26	8	14	13	7	34

Tabell 12:K Behandling för alkohol- eller narkotikamissbruk i öppenvård samt dygnsvård. Procent

Öppen/dygnsvård	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Öppenvård	15	13	6	17	39	14
Dygnsvård	6	8	1	9	20	7

Tabell 12:L Ungdomarnas uppfattning om deras användning av alkohol och/eller narkotika skadar hälsan. Procent

Skadar hälsan	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	41	44	55	31	21	42
Lite	14	15	12	16	15	14
Ganska mycket	17	12	12	17	23	15
Mycket	28	29	21	36	41	29
Summa	100	100	100	100	100	100
n	270	116	200	133	53	386
Bortfall/ej rel, antal	25	14	21	17	1	39

Tabell 12:M Oro eller besvär över problem med alkohol. Procent

Oroad/besvärad	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	90	87	89	92	81	89
Lite	6	6	7	3	11	6
Ganska mycket	1	5	3	1	6	3
Mycket	2	2	1	4	2	2
Summa	100	100	100	100	100	100
n	278	121	208	138	53	399
Bortfall/ej rel, antal	17	9	13	12	1	26

Tabell 12:N Önskemål om hjälp för alkoholproblem. Procent

Vill få hjälp	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	93	84	91	93	79	90
Lite	3	9	5	3	11	5
Ganska mycket	1	3	1	1	4	2
Mycket	3	4	3	3	6	3
Summa	100	100	100	100	100	100
n	278	123	210	137	54	401
Bortfall/ej rel, antal	17	7	11	13	0	24

Tabell 12:O Oro eller besvär över problem med narkotika. Procent

Oroad/besvärad	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	81	79	90	74	61	80
Lite	12	8	8	14	15	11
Ganska mycket	4	5	2	5	14	5
Mycket	3	8	0	7	10	4
Summa	100	100	100	100	100	100
n	271	118	200	137	52	389
Bortfall/ej rel, antal	24	12	21	13	2	36

Tabell 12:P Önskemål om hjälp för narkotikaproblem. Procent

Vill få hjälp	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Inte alls	80	78	91	72	57	80
Lite	7	9	4	8	17	7
Ganska mycket	5	4	1	10	6	5
Mycket	8	9	4	10	20	8
Summa	100	100	100	100	100	100
n	273	119	205	136	51	392
Bortfall/ej rel, antal	22	11	16	14	3	33

Tabell 12:Q Intervjuarskattning av ungdomarnas behov av hjälp för alkoholproblem. Procent

Behov av hjälp	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej nödvändigt (0–1)	38	37	43	35	23	38
Trol ej nödv (2–3)	25	19	24	22	25	23
Viss önskvärd (4–5)	24	26	23	26	25	24
Hjälp nödv (6–7)	11	11	7	13	21	11
Absolut nödv (8–9)	2	7	3	4	6	4
Summa	100	100	100	100	100	100
n	274	124	213	133	52	398
Bortfall/ej rel, antal	21	6	8	17	2	27

Tabell 12:R Intervjuarskattning av ungdomarnas behov av hjälp för narkotikaproblem. Procent

Behov av hjälp	Kön		Ålder			Totalt
	Pojkar	Flickor	12–15	16–17	18–20	
Ej nödvändigt (0–1)	45	47	59	37	12	45
Trol ej nödv (2–3)	10	9	13	7	6	10
Viss önskvärd (4–5)	14	15	13	14	22	15
Hjälp nödv (6–7)	22	16	13	27	28	20
Absolut nödv (8–9)	9	13	2	15	32	10
Summa	100	100	100	100	100	100
n	271	122	210	133	50	393
Bortfall/ej rel, antal	24	8	11	17	4	32